

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARINDA KİŞİLER ARASI TARZ, AFFETME VE EVLİLİK

TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Saffet ARSLAN

BURSA

2019

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ADAYLARINDA KİŞİLER ARASI TARZ, AFFETME VE EVLİLİK
TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Saffet ARSLAN

Danışman
Doç. Dr. Figen AKÇA

BURSA

2019

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nda 801522201 numara ile kayıtlı Saffet ARSLAN'ın hazırladığı "Öğretmen Adaylarında Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 31/01/2019 günü 11:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oy çokluğu)** ile karar verilmiştir.

Asil Üye (Tez Danışmanı)

Doç. Dr. Figen AKÇA

Asil Üye

Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL

Asil Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ÖZEKE KOCABAŞ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Saffet ARSLAN

31/01/2019

**EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 01/02/2019

Tez Başlığı / Konusu: Öğretmen Adaylarında Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 77 sayfalık kısmına ilişkin, 01/02/2019 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

1/2/2019

Adı Soyadı: Saffet ARSLAN
Öğrenci No: 801522201
Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman

Doç. Dr. Figen AKÇA
01/02/2019

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Öğretmen Adaylarında Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Saffet ARSLAN

Danışman

Doç. Dr. Figen AKÇA

Eğitim Bilimleri ABD Başkanı

Prof. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU

Özet

Yazar	: Saffet ARSLAN
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XII+108
Mezuniyet Tarihi	: 31/01/2019
Tez	: Öğretmen Adaylarında Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Danışmanı	: Doç. Dr. Figen AKÇA

ÖĞRETMEN ADAYLARINDA KİŞİLER ARASI TARZ, AFFETME VE EVLİLİK TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada, öğretmen adaylarında evlilik tutumu ile kişiler arası tarz ve affetme arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bununla beraber, katılımcıların affetme düzeyleri ve kişiler arası tarzları arasındaki ilişki de incelenmiştir. Ayrıca evlilik tutumunun bazı demografik ve ailevi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine de bakılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, Heartland Affetme Ölçeği ve Kişiler Arası Tarz Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 611 (423 kadın ve 188 erkek) öğretmen adayına uygulanmıştır. Araştırmada verilerin istatistiki çözümlenmesi için SPSS 23.0 paket programından yararlanılmıştır.

Çalışma sonuçlarına göre evlilik tutumu; affetme ile pozitif yönde, kişiler arası tarz puanları ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca affetme ve kişiler arası tarz puanları da negatif yönlü anlamlı bir ilişki içindedir. Evlilik tutum düzeyleri cinsiyete, ikamet yerine ve anne-babanın boşanmış veya hayatta olup olmamasına göre farklılık göstermiyorken; evli kardeşin varlığına ve bölümlere göre farklılık göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Evlilik tutumu, affetme, kişiler arası tarz, öğretmen adayları

Abstract

Author : Saffet ARSLAN
University : Uludağ University
Field : Educational Sciences
Branch : Guidance and Psychological Counseling
Degree Awarded : Master
Page Number : XII+108
Degree Date : 31/01/2019
Thesis : Investigation of the relationship between interpersonal style, forgiveness and marital attitude among pre-service teachers
Supervisor : Assoc. Prof. Figen AKÇA

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERPERSONAL STYLE, FORGIVENESS AND MARITAL ATTITUDE AMONG PRE-SERVICE TEACHERS

The purpose of the present study is to investigate the relationship of marital attitude with interpersonal style and forgiveness among pre-service teachers. The relationship between the level of forgiveness and interpersonal styles of the participants was also examined. Besides, it was studied whether the marital attitude significantly differentiated in terms of some demographic and family variables. For this purpose, İnönü Marital Attitude Scale, Heartland Forgiveness Scale, Interpersonal Style Scale and Personal Information Form were administered to 611 (423 women and 188 men) pre-service teachers studying at a faculty of education in 2017-2018 university academic year. SPSS 23.0 Package Program was used for statistical analysis of the data.

Results showed that marital attitude has a positive correlation with forgiveness and negative correlation with means of interpersonal style. Also, there was a negative correlation between forgiveness and means of interpersonal style. Marital attitude levels have been found significantly different by presence of a married sibling and department whereas it was not changed statistically by gender, place of residence and marital status of parents.

Keywords: Marital attitude, forgiveness, interpersonal style, pre-service teachers

İçindekiler

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	iii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	xi
Kısaltmalar Listesi.....	xii
1. Bölüm	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Varsayımlar	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar.....	8
2. Bölüm	10
Literatür.....	10
2.1. Evlilik Tutumu.....	10
2.1.1. Evlilik.....	10
2.1.2. Evlilik tutumu kavramı.	13
2.1.3. Evlilik tutumuna ilişkin etkenler.....	16
2.1.4. Evlilik tutumuyla ilgili yapılmış araştırmalar	20
2.2. Kişiler Arası İlişkiler	23
2.2.1. Kuramsal yaklaşımlar	23
2.2.2. Kişiler arası tarz	27
2.2.3. Kişiler arası tarzla ilgili yapılmış araştırmalar	29
2.3. Affetme	32
2.3.1. Kendini affetme	32
2.3.2. Başkalarını affetme	34
2.3.3. Durumları affetme.....	36

2.3.4. Affetmeyle ilgili yapılmış araştırmalar	39
3. Bölüm	43
Yöntem	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Evren ve Örneklem	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	48
3.3.1. İnönü evlilik tutum ölçeği	48
3.3.2. Heartland affetme ölçeği	48
3.3.3. Kişiler arası tarz ölçeği	50
3.3.4. Kişisel bilgi formu	51
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözömlenmesi	51
4. Bölüm	53
Bulgular	53
4.1. Ölçek Puanlarına İlişkin Normallik Analizi Sonuçları	53
4.2. Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	56
4.3. Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Cinsiyete ve Kardeşlerin Medeni Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına Ait Bulgular	57
4.4. Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyi, İkamet Yeri, Anne-Baba Birlikteliği ve Bölüm Değişkenlerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına Ait Bulgular	60
5. Bölüm	65
Tartışma ve Öneriler.....	65
5.1. Tartışma	65
5.1.1. Evlilik tutumu, kişiler arası tarz, affetme toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişki düzeylerinin incelenmesine dair tartışma.....	65
5.1.2. Evlilik tutumu toplam puanlarının cinsiyete ve kardeşlerin medeni durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlara dair tartışma	68
5.1.3. Evlilik tutumu toplam puanlarının sınıf düzeyi, ikamet yeri, anne-baba birlikteliği ve bölüm değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair tartışma	70
5.2. Öneriler	73
Kaynakça	76
EKLER	101
Ek 1: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği.....	101
Ek 2: Heartland Affetme Ölçeği.....	102
Ek 3: Kişiler Arası Tarz Ölçeği.....	103

Ek 4: Kişisel Bilgi Formu.....	106
Ek 5: Uygulama İzin Yazısı	107
Özgeçmiş.....	108

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Araştırma Evrenine Dair Sayısal Bilgiler.....	44
2.	Araştırma Örnekleminin Bazı Demografik Özellikleri.....	46
3.	Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Alt Boyutları Toplam Puanlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	53
4.	Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Alt Boyutları Toplam Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	55
5.	Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Alt Boyutları Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	56
6.	Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Cinsiyete ve Kardeşlerin Medeni Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Sonuçları.....	57
7.	Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Evli Olan Kardeş Grubuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Sonuçları.....	59
8.	Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyi, İkamet Yeri, Anne-Baba Birlikteliği ve Bölüm Değişkenlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	60
9.	Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Bölümler Arası Farklılaşmasına İlişkin Tukey Post-Hoc testi sonuçları.....	61

Kısaltmalar Listesi

- ABD: Amerika Birleşik Devletleri
- ANOVA: Tek yönlü varyans analizi
- ASAGEM: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
- B-AFF: Başkalarını Affetme
- D-AFF: Durumları Affetme
- HAÖ: Heartland Affetme Ölçeği
- İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği
- K-AFF: Kendini Affetme
- KATÖ: Kişiler Arası Tarz Ölçeği
- KMO: Kaiser-Meyer-Olkin
- MÖ: Milattan Önce
- SPSS: Statistical Package for Social Sciences
- TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
- YÖK: Yükseköğretim Kurulu

1.Bölüm

Giriş

Giriş bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve araştırma ile ilgili tanımlara sırasıyla yer verilecektir.

1.1.Problem Durumu

İnsanoğlu, yaşamı boyunca birçok süreçten geçmekte ve bu süreçlerin de etkisiyle gelişmekte ve hayatını sürdürmektedir. Yaşam döngüsü içinde bazı olaylar bireyin hayatında küçük etkiler bırakırken bazı yaşam olayları ise önemli birer dönemeç olarak nitelendirilebilir. Bu önemli dönüm noktaları, bireylerin gelecek planlarını değiştirebilmekte ve bazı önemli kararlar alabilmelerini zorunlu kılmaktadır.

Bu önemli dönüm noktalarından biri de evliliğdir. Yaşamın geçmiş dönemlerine kıyasla psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan birçok yeniliği beraberinde getiriyor olması evliliğin kişinin hayatında büyük bir değişim olarak algılanmasına zemin hazırlamaktadır. Tüm bu değişimle beraber evliliği bir birliktelik olarak nitelendiren araştırmacılar olduğu gibi bu birlikteliği “evlilik kurumu” kavramı altında inceleyen araştırmacılar da bulunmaktadır. Toplumsal çerçevede kazandığı anlam ve algıyla birlikte evlilik, sosyal kurallara ve yasalara uygun şartlarda aile kurmanın geçerli tek yolu olarak kabul edilmektedir (Kayhan & Seçkin, 1999). Bu tanımıyla hukuki bir kavram olarak ele alınan evlilik, kadın ve erkek arasındaki cinselliğin daha rahat yaşandığı, finansal bir ortaklığın bulunduğu ve yasal anlamda çocuğun doğduğu ve yetiştiği bir ilişki olarak da tanımlanmaktadır (Strong, DeVault & Cohen, 2011).

Bireyler, evliliğe yönelik olarak olumlu ya da olumsuz tutum gösterebilmektedir. Olumlu evlilik tutumu, evlilik kurumuna karşı olumlu bir bakış açısını içerirken; olumsuz evlilik tutumu ise evlilik kurumuna dair olumsuz bir bakış açısını göstermektedir (Blagojevic, 1989). Bekâr bireylerde bu tutumun hangi yönde olacağını etkileyen birçok faktör

bulunmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar kadınların erkeklere kıyasla daha gerçekçi bir evlilik anlayışına sahip olduklarını ortaya koymuştur (Larson, Benson, Wilson & Medora, 1998).

Hayata bakış açısı, evlilik öncesi çocuk edinme ve geçmiş cinsel deneyim gibi bazı etkenlerin de kişilerin evliliğe karşı tutumlarında rol oynadığı belirlenmiştir (Thornton & Young-DeMarco, 2001). Evlilik tutumu ve cinsiyet ilişkisinin incelendiği bazı araştırmalar (Alqashan & Alkandari, 2010; Willett, 2009) kadınların erkeklere göre daha olumlu tutum geliştirdiğini ortaya koyarken, diğer bazı çalışmalar da (Huang & Lin, 2014; Koroğlu, 2013) erkeklerin evliliğe ilişkin daha olumlu tutum gösterdikleri bulunmuştur.

Evlilik doğası itibariyle bir kişiler arası ilişki biçimidir. Dolayısıyla bireyin evliliğe ilişkin inançları ve beklentileri, kendi çevresiyle geliştirdiği ilişki tarzından bağımsız düşünülemez. Bu bağlantıyı destekler nitelikteki bazı araştırmalar bireyin ilişkilerindeki genel beklentisi ile evlilik tutumu arasında güçlü bir ilişki olduğunu ve bu ilişkilerden edindiği tecrübelerin de bireylerin evlilik tutumunu etkilediğini göstermektedir (Fletcher & Thomas, 1996; Riggio & Weiser, 2008). Yine benzer biçimde boşanma süreçlerinde çiftlerin olumsuz kişilik özelliklerini önemli bir boşanma sebebi olarak öne sürmeleri de evlilik öncesi kişiler arası ilişkilerin önemine işaret etmektedir (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü[ASAGEM], 2009). Bu ve benzer sebeplerle aile, arkadaşlar ve toplumun geri kalanıyla yaşam boyunca şekillenen kişiler arası tarz biçiminin, bireylerin evliliğe yönelik algılarını ne şekilde ve ne düzeyde etkilediğini bilmek önemlidir.

Affetme davranışı her ne kadar kişiler arası tarz kavramı içerisine dahil edilebilecek bir ifade olsa evlilik süreçlerinde başlı başına önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Affetme veya diğer bir ifadeyle bağışlama, evliliklerin başarıya ulaşabilmesi için kişilerde bulunması beklenen en temel davranış biçimlerinin başında gelmektedir (Worthington, 1994). Evli bireyler de affetmeyi mutlu bir evlilik hayatının önemli bir unsuru olarak gördüklerini

belirtmektedirler (Fenell, 1993). Araştırma sonuçlarının affetmenin evlilik ilişkisindeki rolünü vurgulamasıyla beraber evlilik öncesi bireylerde affetme davranışının ne düzeyde olduğu, kime ve neye karşı bu davranışın farklılaştığını anlamak da bekâr bireylerin evlilik tutumunu inceleyebilmek açısından önemli hale gelmiştir.

Bu araştırmada, küreselleşen dünyanın getirdikleri, evliliğin anlamının farklılaşması, sürekli dinamiğini koruyan kişiler arası ilişki tarzları ve bu ilişkilerden edinilen affetme tecrübeleri kapsamında üniversitede eğitim gören bekâr öğretmen adaylarının evlilik tutumları incelenmeye çalışılmıştır. Aile olmanın ilk adımı olarak görülen evliliğe, gençlerin nasıl baktığı ve bunun toplum geleceğini nasıl etkileyebileceğini anlamak için genç nüfusun evlilik tutumunun incelenmesi büyük önem arz etmektedir (Smith, 1994). Evliliğe yönelik tutumları anlayabilmek için de bireyin yakın çevresiyle, toplumla ve kendisiyle olan ilişkilerini anlamak gerekir. Yapılan evlilik çalışmalarında büyük oranda çiftlerin affetme davranışları üzerine odaklanılması, bekârların affetme süreçlerinin göz ardı edilmesi de önemli bir eksikliklerdir. Bu çalışma kapsamında, evlilik tutumunun bekârlarda affetme eğilimi ile beraber incelenmesi de araştırmayı dikkate değer kılan bir diğer noktadır.

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1.2.Araştırma Soruları

- 1) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları ile kişiler arası tarzları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları ile affetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları ile kendilerini affetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 4) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları ile başkalarını affetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 5) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları ile durumları affetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 6) Öğretmen adaylarının kişiler arası tarzları ile affetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 7) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları, cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 8) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları, kardeşlerinin medeni durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 9) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 10) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları, ikamet ettikleri yere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 11) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları, anne-babalarının boşanmış veya hayatta olup olmamalarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 12) Öğretmen adaylarının evlilik tutumları, öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada temel amaç, öğretmen adaylarında evlilik tutumu ile kişiler arası tarz ve affetme arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Evlilik tutumuna vurgu yapan bu temel amaçla beraber, katılımcıların affetme düzeyleriyle kişiler arası tarzları arasındaki ilişkinin de incelenmesi araştırmanın amaçlarındandır. Ayrıca evlilik tutumu;

cinsiyet, bölüm, anne-baba birlikteliği, kardeşlerin medeni durumu ve ikamet edilen yer gibi bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermeme açısından da incelenmiştir.

1.4.Araştırmanın Önemi

Evlilik, insan yaşamında oldukça önemli bir dönüm noktasıdır. Bu noktadan sonra hayatı boyunca insan, kendisine bir yaşam arkadaşı seçerek yaşam biçimini temelden değiştirmektedir. Bu denli büyük bir değişimi beraberinde getiriyor olması evliliği çok katmanlı, çok değişkenli ve farklı süreçleri olan bir kurum haline getirmektedir.

Evlilik kendi içinde birçok unsuru barındırır da değişen şartlarla beraber günümüzde evlenmeye dair en sık gündeme gelen konuların başında boşanmayla beraber evliliğe hazırlık süreci gelmektedir. Evliliğin anlamının farklı yerlere evrilmesi, yeni kuşağın değer yargılarının farklılaşması, küreselleşme ve teknolojinin de etkisiyle karşımıza artık daha çok çıkan boşanma davaları ve mutsuz evlilikler, bekârların evliliğe yönelik algılarını da etkileyebilmektedir. Değişen hayat şartları da evliliği belki daha zor ve daha korkulu bir süreç haline getirmiş olabilir. Tüm bunların kısacasında aile kurmak, çift olmak veya sevdiği kişiyle bir hayat paylaşmak için evlenmeyi düşünen bireyler ise zorlu süreçlerden geçmek zorunda kalabilmektedirler.

Toplumun en küçük yapı taşı olarak görülen aile kurumuna geçişin yegâne yolu olan evlilik, bireyler açısından önemli olduğu kadar toplumsal yapının devamı açısından da önemlidir. Geleneksel olarak aile içi bağlar, bireyleri bir arada tutan önemli etkenlerden biri olarak görülür (Hojat ve diğerleri, 2000). Kişiler de buldukları toplumu evliliklerine şahit kılmakta ve yeni oluşturdukları bu bağı tüm çevrelerine ilan etmektedirler. Bu da kişinin evlilik sonrası değişen ve artan sorumluluklarının sadece eşine veya çocuklarına karşı olamayacağına bir işareti olarak algılanmaktadır. Kişinin huzuru kadar toplumun huzuru için de önemli bir birliktelik olan evlilik, bu özelliğiyle toplumsal baskının ve toplumsal ilginin de

kaynağı haline gelebilmektedir. Sonuç olarak evlilik, hem bireylerce hem de toplumsal olarak ne kadar gerekli görülse de oluşması muhtemel zor hayat şartları ve toplumsal atmosfer, evliliğe adım atmayı zor bir karar haline getirebilmektedir.

Tüm bu toplumsal algı ve bireylerin hissettiği baskıyla beraber evliliğin getirdiği ekonomik, psikolojik ve kişiler arası yenilikler, evliliğe yönelik tutumun farklı çizgilerde seyretmesine zemin hazırlamaktadır. Bazı gençler evliliği önemli bir sorumluluk, düzen aracı ve yaşamın paylaşımı olarak görürken; bazıları ise evliliği önemli hale getiren tek kaynağın toplumsal baskı olduğunu ve evliliklerin formaliteden ibaret olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir (Baş & Cengiz, 2018). Günümüzde bu baskı ve diğer sebeplerden dolayı bireyler, evliliğe korkuyla yaklaşır hale gelmiştir. Dolayısıyla gençler arasında evlenme fikri, çok gerekli ve neslin devamı açısından olmazsa olmaz diyenler ile bu birlikteliği tamamen gereksiz ve göstermelik görenler arasında bir çizgide gidip gelmektedir.

İnsan, özellikle duygusal yapısı itibarıyla sosyal bir varlıktır. Evlilik ise teorik olarak birbirine tamamen benzemesi mümkün olmayan bu iki sosyal varlığın birlikteliği anlamını taşır. Bu birliktelikte çiftlerin arzularının, isteklerinin, sevdiği veya sevmediği şeylerin ve alışkanlıklarının farklılık göstermesi gayet olağandır. Önemli olan bu farklılıklarla beraber ilişkiyi sürdürme becerisi göstermektir. Tüm bunlar, bireylerin kişiler arası ilişkilerinde nasıl bir yol izledikleriyle yakından ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında karşısındaki kişinin duygularını anlamaya çalışmak ve iletişimden yana olmak, bireylerin yakınlaşmasını sağlayan önemli kişiler arası ilişki öğeleridir (Deniz, Arslan & Hamarta 2002).

Bireylerin evlilik öncesinde de çevresine yansıttığı ve yaşamı boyunca geliştirdiği bir kişiler arası ilişki biçimi veya kişiler arası tarzı vardır. Bu tarzın evlilik sürecinin herhangi bir aşamasında rol oynamaması düşünülemez. Yapılan çalışmalar, evlenmeden önce çiftlerin geliştirdiği kişiler arası ilişki tarzlarının eşleriyle olan ilişkilerine yansımaları olacağını

göstermektedir (Erok, 2013). Bu kişiler arası ilişki tarzının evlilik sonrasına yansımalarının olmasıyla beraber, evlilik öncesi oluşmuş olan evliliğe ilişkin algıyı nasıl etkileyebileceği de önemli bir husustur. İnsanoğlunun olaylar karşısındaki algısının davranışlarına yansımaları çok normaldir. Bu davranışlar, olay öncesi oluşmuş inançlarla şekillenebileceği gibi olaylarla yüz yüze gelince yenilenen inançlarla da şekillenebilir. Yani bireyler, sahip oldukları kişiler arası tarzlarının etkisiyle hem evlilik öncesi hem de evliliğe giden yolda farklı tutumlar sergileyebilirler ve bireylerin bu tutumlarının evliliklerine yansımaları da beklenen bir gelişmedir.

Affetme, günlük hayatımızda olduğu kadar evlilikte de karşımıza çıkması çok muhtemel bir kavramdır. Yapılan araştırmalar, evlilik hayatında hataların affedilmesinin evliliğin sürdürülebilmesi için kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Mahoney, Rye & Pargament, 2005). Bağışlamanın evlilik içerisinde bu derece önemli bir rol oynaması, evlilik öncesinde de bireylerin bağışlama davranışlarının incelenmesini önemli hale getirmiştir. Gelecekte mutlu bir evlilik için ön görülen bir affetme düzeyinin bulunup bulunmadığı ve bunun ne derece etkili olabileceği sorgulanır hale gelmiştir. Yapılan araştırmalarda (Fenell, 1993; Gordon & Baucom, 2003; Madanes, 1990) affetme genellikle evli bireylerde incelenmiş olup bekârların affetme düzeyleri ve bunun evlilik tutumu ile olan ilişkisine çalışmalarda rastlanmamıştır. Bu çalışma kapsamında genç bekârlarda affetmenin ve bunun evlilik tutumuna etkisinin incelenmesi, araştırmayı önemli hale getiren diğer bir noktadır.

Araştırma kapsamında katılımcılar, üniversitede eğitim görmekte olan öğretmen adayları arasından seçilmiştir. Toplumun geleceği olarak görülen ve geleceğin örnek ailelerini oluşturması beklenen genç nüfus, tüm araştırmalarda olduğu gibi evlilik araştırmalarında da incelenmeye değer bir gruptur (Bener & Günay, 2012). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan 2017 yılı istatistiklerine göre ülke nüfusunun yarısı 31 yaşın altında

olup (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2017) bu nüfusun yaklaşık %20'si de üniversite öğrencisidir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2018). Çalışmada genç bekârlar grubunu oluşturan öğretmen adayları, gelecekte çocuklara etki etmeye en müsait üniversite öğrencisi topluluğudur. Öğretmenler, öğrencilerin tutumlarını da etkilemektedirler (Geçer & Deryakulu, 2004). Bu çalışma kapsamında incelenecek olan tüm değişkenlere yönelik algının da öğretmen adaylarından öğrencilere aktarılma olasılığı oldukça imkan dahilindedir. Bu da öğretmen adaylarının evliliğe bakış açısını geniş bir çerçevede önemli hale getirmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmada, öğretmen adaylarının evlilik tutumu ile kişiler arası tarzları ve affetme davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenecektir. Bununla beraber, affetmenin kişiler arası tarz ile ilişkisine de bakılacaktır. Araştırmanın ana değişkeni olan evlilik tutumu; cinsiyet, sınıf düzeyi, ikamet yeri, anne-baba birlikteliği ve bölüm gibi bazı demografik değişkenler açısından da incelenecektir.

1.5.Varsayımlar

Araştırmaya ilişkin varsayımlar şöyledir:

- 1) Araştırmaya destek veren katılımcıların kendilerine uygulanan ölçme araçlarındaki tüm soru, seçenek ve maddelere içtenlikle ve objektif bir biçimde yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1.6.Sınırlılıklar

- 1) Bu araştırma bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi öğrencileriyle sınırlıdır.
- 2) Bu araştırmaya ait veriler, araştırmada kullanılan “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği”, “Kişiler Arası Tarz Ölçeği” ve “Heartland Affetme Ölçeği”nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.7.Tanımlar

Araştırmada kullanılan bazı önemli kavramlara ait tanımlar şöyledir:

Evlilik: Paylaşımı, anlaşmayı ve dayanışmayı içinde barındıran, cinsel ihtiyaçların karşılıklı olarak sağlandığı ve neslin devamı için de önemli olan duygusal, kurumsal ve biyolojik yanları olan bir ilişki türüdür (Çakır, 2008).

Evlilik Tutumu: Kişinin evliliğe dair beklentisi, evliliğe atfettiği anlam ve bu doğrultuda gelişmesi beklenen aile ilişkileridir (Willoughby, 2010).

Kişiler Arası Tarz: Bireyin çevresiyle kurduğu iletişim biçimi, başkalarına karşı kendini nasıl ifade ettiği ve etkileşimde olduğu insanlara karşı yaklaşım şeklidir (Doğan & Sapmaz, 2012).

Affetme: Kişinin kendisine karşı hata işleyen ve incindiği birine karşı, hakkı olmadığı halde ona merhamet ve sevgi göstererek; küsme ve intikam gibi olumsuz davranışlarından vazgeçme isteğidir (Enright & Coyle, 1998).

2.Bölüm

Literatür

Bu bölümde evlilik tutumu, affetme ve kişiler arası ilişkiler ile ilgili kuramsal bilgilere ve evlilik tutumu, affetme ve kişiler arası ilişkiler ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış araştırmalara değinilecektir.

2.1.Evlilik Tutumu

Evliliğe ilişkin tutum, bireylerin evlilik kurumuna veya evlilik ilişkisine yönelik genel duygu, düşünce ve davranışlarını içermektedir. Bu tutum, evlilikle alakalı yaşam boyu edinilen bilgi ve tecrübelerin birikimi sonucu şekillenebilmektedir. Yani bireyler eğer bir evlilik hayatı geçirmemişlerse, evliliğe dair algılarının büyük kısmı çevresel kaynaklardan gelmektedir diyebiliriz. Anne babanın evlilik ilişkisi, bu kaynaklar arasında en yakın örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi için ebeveynleri arasındaki bu çift ilişkisi belki de evlilik hakkında edilen ilk bilgilerin kaynağını oluşturmaktadır. Bunun dışında evli akrabalar, evli arkadaşlar, ana akım medya, sosyal medya ve rol modeller de bekâr bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını belirlemeye müsait etkenler olarak görülebilirler. Kısacası birey çevresinde gördüğü, öğrendiği, deneyimlediği evlilik ilişkilerinden hareketle evliliğe kendi içinde bir anlam yükler ve bunu davranışlarına yansıtır. Tüm bunlardan hareketle ve tutumları anlamının doğal bir gerekliliği de olarak evlilik tutumunu anlayabilmenin önemli bir kaynağı da evliliği anlayabilmekten geçmektedir.

2.1.1.Evlilik. Evlilik, yaklaşık M.Ö.2000 yılından günümüze kadar temel niteliklerini koruyarak devam eden ve vazgeçilemeyen bir kültür olgusudur (Yıldırım, 1993). Aynı çatı altında yaşamak, sosyal bir varlık olan insanın varoluşundan bu yana temel mizacına uygun bir yaşam şeklidir. Kimi toplumlarda türü, biçimi, süreci ve anlamı farklı olsa da evlilik, insan için olağan, alışlagelmiş ve tavsiye edilen bir birlikteliktir. Bu özellikleriyle beraber

kültürden kültüre değişik anlamları olsa da bütün toplumlarca kabul gören resmi bir ilişki şeklindedir. Sosyal yapının sürdürülebilirliği için toplumu oluşturan bireylerin sağlıklı ve sosyal olarak kabul edilmiş bir birliktelik yaşamaları önemlidir. Toplumun en küçük birimi olarak görülen aile yapısındaki herhangi bir çözülme ve yozlaşmanın, toplum yapısını da bozması kaçınılmazdır. Bu önemli sosyal bağlantılarından dolayı evlilik ilişkisi, toplumları da güçlü kılan en önemli unsurların başında gelmektedir (Tarhan, 2014).

Günümüzde evlilik, yasalara ve toplumsal normlara uygun olarak aile kavramına hukuki bir anlam kazandıran ve yeni bir aile kurmanın yegâne ve geçerli yolu kabul edilen bir kurumdur (Kayhan & Seçkin, 1999). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere evlilik, birçok yapıya sahip olmakla beraber ayrıca kurumsal bir yapıdadır. Bundan dolayı evlenecek çiftlerde belli hukuki, sosyal ve ekonomik özelliklerin bulunması beklenmektedir. Evliliğin kurumsal tanımını daha ilişkişel olarak yapan Fowers (1993) ise evliliği kişinin kendi kimliğini başkasının kimliği ile birleştirmesine imkân sağlayan, kişinin gelişimini ve mutluluğunu amaçlayan bir kurum olarak tanımlamaktadır.

Bireyler evlilikle beraber aile olmanın, çocuk sahibi olmanın ve çocuk yetiştirmenin sorumluluğunu da almış olurlar. Ailenin oluşumuna zemin hazırlayan evlilik, çiftlerin maddi ihtiyaçlarının yanı sıra manevi ihtiyaçlarını da giderebilen, çiftlerin güvende hissetmesini sağlayan, çiftlerin birbirine karşı fedakârlık ve sempati gösterdiği önemli bir yapıdır (Sayger, Homrich & Horne, 2000). Yani kişi, evlilikle beraber biyolojik ihtiyaçlarını giderme imkânı elde ederken ayrıca duygusal ihtiyaçlarını gidermek için de önemli bir adım atmış sayılır. Evlilikte çiftler yaşamın zorluklarını, geçimi, çocuk yetiştirmeyi paylaştıkları gibi karşılıklı sevgiyi, saygıyı, anlaşabilmeyi de paylaşırlar. Evlilik yaşamı bu açıdan önemli bir psikolojik yapıdır. Çiftler, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını da evlilik ilişkisi sayesinde tatmin edebileceklerdir (Gittins, 2011). Evlilik; sosyal bir gereksinim olarak, eşlerin birbirlerine güç

verdiği, güven duyduğu; bireylerin geleceğe güvenle bakabildiği, toplum içinde kendine bir yer edindiği ve temel ihtiyaçlarının karşılandığı oldukça karmaşık, çok yönlü bir ilişkidir (Özgüven, 2000). Psikolojik olarak ise evlilik, kişilerin beğenilme arzularının tatmin edildiği ve karşılıklı sevgi ve sevilme gibi ihtiyaçların doyurulduğu bir yaşam alanıdır. Bu gibi geçerli sebeplerden dolayı evlilik, insanoğlunun varoluşundan bu yana ilerleyişini sürdüren en kritik kişiler arası ilişkilerden biri olarak görülmektedir (Hünler & Gençöz, 2003).

Evlilikle beraber kişi daha önceki ilişkilerinden farklı türde bir ilişkiye kapı aralamış olur. Evlilik, ilişkisel açıdan bakıldığında toplam bir ilişkidir. Bir ikili ilişkiye ait hangi alt başlık varsa onu içinde barındırmaktadır. Evlilik, farklı iki cinsten insanın hukuki zeminde birliktelik yaşaması anlamına geldiği gibi bu iki farklı kişiye ait inanışların, fikirlerin ve beklentilerin de buluşması anlamına gelmektedir (Günay, 2000). İnsanlar, evliliğin bu çok yönlü ve bütüncül süreciyle beraber birbirlerine karşı bağlılık göstererek yakın bir ilişki geliştirmektedir (Knox & Schacht, 2010). Evlilik yaşamının bekârlık yaşamından oldukça farklı olduğu ortadadır. Bireyin yaşamını toptan etkileyen bu yeni sürecin ve kurulan yakın ilişkinin olumlu ya da olumsuz olmasının bireyin yaşamında bazı etkiler göstermesi kaçınılmazdır. Zamanının büyük kısmını beraber geçiren evli çiftlerin arasındaki bu ilişki, ruh sağlığının korunması açısından da önemlidir (Kalkan, 2002).

Evliliklerin gün geçtikçe daha kısa sürdüğünü gösteren çalışmalar, bu önemli yapının yıpranmasına ilişkin sebeplere ilgiyi daha fazla çekmiştir (Cherlin, 2004). Bireyler ve toplumlar açısından çözülmenin kaynağını oluşturabilecek bu yıpranmalar, ilişkilerin geliştirilmesi ve toplumsal huzur için dikkate değer bir noktadır. Gittikçe daha çok boşanmış çiftle karşılaşmak, bazı soruları da beraberinde getirmektedir. Evliliklerin sürdürülemez oluşunda bireysel faktörlerin mi yoksa toplumsal faktörlerin mi daha fazla rol oynadığını bilmek, önleyici çalışmalar yapılabilmesi açısından da önemlidir. Bu yüzyılda karşımıza çıkan

bir gerçek var ki evlilik ilişkileri ve evliliğin yapısı, son yıllarda radikal bir biçimde değişim göstermektedir (Lauer & Yodanis, 2010). Günümüzün evlilikleri artık geçmiş evliliklere de benzememektedir. Bunun yanında evlilik öncesi süreçler, evliliğe hazırlık süreçleri ve boşanma süreçleri de bazı farklılıklar barındırmaktadır. Bu farklılıkların beraberinde evlilik öncesi cinsel ilişki, evlilik dışı çocuk edinme ve nikâhsız beraber yaşama gibi yaklaşımların da günümüzde artış gösterdiği belirlenmiştir (Thornton & Young-DeMarco, 2001).

Globalleşmenin etkisiyle evrilen değerler, yeni düzen anlayışı ve özellikle batı toplumlarında giderek artan evlilik kurumundaki yozlaşmalar, toplumla ilgilenen araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır (Coontz, 2005). Batı toplumlarındaki bu gerileme, en gelişmiş ülkelerde dahi kendini göstermektedir. ABD'nin de dahil olduğu bu ülkelerde evlenme ve doğum oranları giderek düşüş gösterirken boşanmalar ise hızla artmaktadır (Beach & Fincham, 2010). Batı toplumlarında görülen bu radikal değişiklikler yine de batıya özgü denilemez. Geleneklere bağlı yapısıyla dikkat çeken Türkiye'de bile aileye ve evliliğe ilişkin değer anlayışı değişmekte ve bireyler bu değişimi normal olarak nitelendirmektedir (Nazlı, 2014).

Evliliğin anlamı ve evlilik kurumu bu denli bir değişim gösterince bireylerin evliliğe karşı tutumlarında da değişim kaçınılmaz hale gelmektedir. Evlilikle ilgili çalışmaların büyük bölümü evlilik yaşamı, evlilik doyumu ve evlilik çatışması gibi konulara odaklanırken evlilik tutumuyla ilgili çalışmaların yok denecek kadar az olması, gençlerin evliliğe bakışını anlayabilmek açısından önemli bir boşluk teşkil etmektedir. Bir sonraki kısımda evlilik tutumuyla ilgili kuramsal bilgilere ve konu hakkında yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

2.1.2.Evlilik tutumu kavramı. Evliliği anlamlandırma sürecinde, bireylerin evlilik tutumlarını anlamak önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Kişinin evliliğe atfettiği anlam, onun evliliğe olumlu ya da olumsuz bakmasından bağımsız düşünülemez. Doksanlı yılların başında

başlayan evlilik araştırmalarının sonrasında ilerleyen yıllarda düşen evlenme oranları, insanların evliliğe ve aileye yönelik tutumlarının incelenmesi gerekliliğini doğurmuştur. İlerleyen süreçte aile yapısındaki meydana gelen değişimlerin de etkisiyle evlilik endişe verici bir terim olarak algılanmaya başlanmıştır (Martin, Specter, Martin & Martin, 2003). Bu genel algıyla beraber evlilik; evlenmeyi düşünmek, evlilik için adım atmak, eş seçmek ve evliliği onaylamak gibi kendi içinde birçok karar sürecini içermektedir. Tüm bu süreçlerin yürütülmesinde bekar bireyler, bazı motivasyon kaynaklarıyla harekete geçmektedirler. Bu kaynakların ne olduğunun belirlenmesi ve bunların bireysel arka planının anlaşılması kişilerin evliliğe yönelik tutumlarını anlamak, yordamak ve değiştirmek açısından önemlidir.

Gençlerin evlilik ve aile hayatına hazırlıklarındaki sınırlılıklar araştırmalara da yön vermektedir. Pek çok genç uzun süreli ilişki istemektedir. Gençler bu konudaki isteklilikleriyle birlikte, evlilik için yeterli donanıma sahip olmadıklarını da ifade etmektedirler (Martin ve diğerleri, 2003).

Aile sistem teorisi, evlilik tutumuna ilişkin birçok varsayımın değerlendirilmesinde temel teşkil etmektedir (Bowen, 1978). Bu teoriye ait kuşaklar arası aktarma kavramının önermesine göre aile kültürü bir nesilden diğer bir nesile aktarılmaktadır. Bu anlamıyla aile kültürü, toplum mirasını da etkilemektedir.

Diğer bir yaklaşım olan sosyal öğrenme kuramı açısından bakıldığında, bireylerin davranış ve tutumlarının gözlem, taklit ve deneyimlerle edinildiği düşünölmektedir (Segrin, Taylor & Altman, 2005). Bu varsayımdan hareketle, kişinin ebeveynlerinin ilişkisiyle ilgili izlenimleri, içinde bulunduğu kültürün sosyal rolleriyle ilgili aileden ve çevreden almış olduğu geri bildirimler, ilerleyen zamanlarda evliliğe yönelik tutumuna etki etmektedir.

Birçok durumda olduğu gibi doğal demografik farklılıklar, bireylerin evliliğe karşı tutumlarını da etkileyebilmektedir (Gubernskaya, 2010). Genç yetişkinlerin evliliğe yönelik

tutumlarını ailevi ve bireysel faktörlerin etkilediği, üstelik ekonomik değişikliklerin de bu konuda rol oynadığı ve kadının çalışma yaşamında kendisine daha fazla yer bulmasıyla aile kurmaya yönelik algı ve evlilik tutumunun değiştiği düşünülmektedir (Amato, 2007). Cherlin (2005) ise evlilik algısında meydana gelen değişikliklerin; cinsler arası ilişkiler, cinsiyet rolleri ve bunlara etki eden kariyer süreçleri ile evlilik kurumuna bağlılık gibi etkenlerden meydana geldiğini düşünmektedir.

Deneyimlerin evlilik tutumunu etkileme açısından daha önemli olduğunu düşünen araştırmacılar, romantik ilişki yaşantıları üzerinde durmuşlardır. Buna göre kişiler bu ikili ilişkiler sonucunda, inanç ve duygularını içeren karmaşık biçimde yapılandırılmış bilişsel bir şema geliştirirler (Fincham & Bradbury, 1990; Fletcher & Thomas, 1996). Edinilen bu şemaların bireylerin evlilik de dahil olmak üzere bütün romantik ilişkilerinde önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Bireyler her ne kadar ilişkiye dair şemalarının farkında olmasalar da (Fletcher, Rosanowski, & Fitness, 1994) söylenen ifadelerde, gösterilen duygularda, ilişkilerini değerlendirmeye aldıklarında, davranışlarında ve ayrılma süreçlerinde ilişki sonuçlarından yola çıkarak bu şemalarını harekete geçirmektedirler (Amato & Rogers, 1999; Fincham & Bradbury, 1990).

Bireylerin ilk ailelerinde yaşadıkları deneyimler, dünyaya bakış açılarını derinden etkilemektedir (Riggio & Fite, 2006). Bu bakış açısının, evliliğe bakış açısını da etkilemesi kaçınılmazdır. Kişiler, ikili ilişkileri ilk yaşadıkları ortam olan aileleri sayesinde evlilik ilişkisine dair bazı öngörüler elde etmektedirler. Blagojevic (1989), bu aile içinde edinilen tecrübelerle beraber toplumsal kimlik ve küresel dünya düzeninin de evliliğe yönelik tutumların şekillenmesini etkilediğini belirtmektedir. Bu etkilerden hareketle evliliğe ilişkin olumlu tutumlar evlilik kurumuna karşı olumlu inançlara, evliliğe ilişkin olumsuz tutumlar ise evlilik kurumuna karşı olumsuz inançlara işaret etmektedir.

Boşanmalar, evlilik konusunda önemli bir yer kapladığı gibi genç bekârların evlilik tutumları konusunda da önemli bir konumda yer almaktadır. Buehler ve Gerard (2002), boşanmış ebeveynlerin çocuklarıyla daha az kaliteli vakit geçirdiğini, çocuklarını daha fazla yalnız bıraktığını, daha az övdüğünü ve onlara daha az sarıldığını belirtmişlerdir. Bu gibi durumları deneyimleyen çocukların ikili ilişkiler geliştirme konusunda zayıf kaldıklarını ve gelecekteki muhtemel evliliklerinde de sorunlar yaşayacaklarını ifade etmişlerdir.

Günümüzde artık evlilikler profesyonel süreçlere de dahil olmakta ve evlilik birçok alanın çalışma konusu haline gelmektedir. Evlilik terapileri de psikolojik danışma alanında artık daha önemli hale gelmekte ve bu alanda uzman ihtiyacı gün geçtikçe artmaktadır. Bu psikolojik yardım süreçleri, evlilik ilişkisinde uygulanabildiği gibi evlilik öncesinde de çeşitli amaçlarla uygulanabilmektedir. Evlilik öncesi psikolojik danışma, çiftlere ilişkilerini yenileme ve gözden geçirme fırsatı vererek yardımcı bir rol oynayabilmektedir (Peake & Steep, 2005). Çiftler çoğunlukla romantik aşk dönemini geçtikten sonra problemler yaşamaktadır. Bu gibi geçiş dönemlerinde psikolojik danışmanların ve terapistlerin evlilik ve aile hayatına ilişkin tutumlar hakkında çiftlerle konuşmaları önemlidir. Uzun süreli, tatmin edici ilişkiler kurmak ve sürdürmek için evlilik öncesi bu gibi profesyonel yardımlar almak ilişki kalitesini arttırabilir. Ergenler ve genç yetişkinlerde bu gibi müdahalelerin daha kritik rol oynadığı ve ihtiyacın daha fazla olduğu da bilinmektedir (Martin ve diğerleri, 2003).

2.1.3.Evlilik tutumuna ilişkin etkenler. Gençlerin evliliğe yönelik tutumlarını etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Cinsiyet, bunların başında gelmektedir. Toplumsal etiketlere göre herhangi birinden beklentinin ne olacağı büyük oranda cinsiyet temellidir. Bu kalıplaşmış yargılara göre erkeklerden beklenen güçlü olmaları, aile geçimini sağlamaları, çevreleri üzerinde etkinlik ve otorite sağlamaları iken kadınlardan ise sabırlı, anlayışlı olmaları, evin düzenini sağlamaları, ikili ilişkileri düzenlemeleri beklenmektedir (İmamoğlu,

1991). Bu paylaşımcı düzen günümüzde değişmeye mahkûm hale gelmiştir. Artan düzeyde kadın-erkek eşitliği söylemiyle beraber kadınların toplumsal alanda daha fazla yer edinmelerinin önü açılmış ve kadın özgürlüğü belli bir seviyeye gelmiştir (Akin & Aydemir, 2007). Bu ve benzeri değişimler; kadın-erkek ilişkilerine, evliliğe ve evlilik tutumlarına cinsiyet noktasında farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu da birçok konuda olduğu üzere evlilik tutumları konusunda da cinsiyetler arası farklılaşmayı belirgin hale getirmiştir. Kadınların evlilik tutumlarının erkeklere göre daha olumlu bulunduğu çalışmalar (Jennings, Salts & Smith, 1992; Willoughby, 2010) mevcutken, erkeklerin daha olumlu evlilik tutumuna sahip olduğunu ileri süren çalışmalar da vardır (Köroğlu, 2013). Bu bağlamda, cinsiyetin evlilik tutumu üzerinde önemli bir etken olduğu ancak cinsiyetler arasında net bir ayrım yapılamayacağı görülmektedir.

Evliliğe yönelik tutum ve rollerin oluşmasında yaş, önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Edmundson, 2005). Hatta Çaplı (1992), bireylerin evliliğe hazır olup olmadığına ilişkin faktörlerin evlenme için önemli olduğunu ve bu faktörler arasında da yaşın en önde geldiğini belirtmektedir. Yaş, hem fiziksel hem de zihinsel gelişimin göstergelerinden biri olduğu için kişinin algı ve tutumunun değişmesinde veya şekillenmesinde önemli bir etken olabilmektedir. Erken yaşta evlenen kadınların, evlilik kararından aile yapısının oluştuğu sürece kadar alınan kararlarda büyük oranda söz sahibi olmadıkları belirlenmiştir (Çoban- İçağasıoğlu, 2009). Gerekli zihinsel olgunluğa ulaşılmadan yapılan ve psikolojik hazırlığın göz ardı edildiği evliliklerde bu türden risklerin bulunduğu bilinmelidir. Tarhan (2007), psikolojik ihtiyaçların ve yaşam beklentilerinin her yaş düzeyinde farklı olduğunu belirtmiş, evliliklerde yaş farkının artmasının bireylerde farklı istek ve beklentilere neden olacağını ve evlilik algısının bu durumdan olumsuz etkileneceğini ifade etmiştir. Ondaş (2007) tarafından yapılan araştırmaya göre üniversite öğrencilerinin %52'si en uygun

evlenme yaşı olarak 26-29 yaş aralığını uygun görmekte-dirler. Bu da öğrencilerin mezuniyet sonrasında evlenmek için 4-7 sene gibi bir aralık düşündüklerini göstermektedir.

Ekonomik değişkenler evlilikte olduğu gibi evlilik tutumunun da vazgeçilmez öğelerinden biridir. Cinsiyetin önemi olmaksızın, bireyler ekonomik açıdan rahat bir yaşam sürmek için evlenme niyetine girerler (Ağdemir, 1991). Evlilikte finansal sorumluluğun paylaşılması veya desteklenmesi, ortak bir yaşam sürdürülmesi ve planlı bir harcama düzenine geçilmesi evliliğin kısmen de olsa ekonomik bir refah aracı olmasına zemin hazırlamaktadır. Günümüzde ise evliliklerin ve evlilik algısının değişmesine sebep olan ekonomik farklılıklar daha fazla görülmektedir. Bu farklılıkların en başında kadınların iş hayatına atılması ve maddi kazanç sağlamalarıyla beraber evlenme oranlarının düşmesi ve boşanma oranlarının artması gelmektedir (Thorthon & Freedman, 1982). Evliliğe bakış açısında bir saygınlık göstergesi olan sosyal statü, Türk toplumunda önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır ve kadınlar sosyal statüyü erkeklere oranla daha çok önemsemektedirler (Yıldırım, 2007).

Toplum yapısını belirleyen önemli faktörlerden birisi de dindir. Dinler, insan yaşamını şekillendiren bazı buyruk ve yasaklar bütünüdür. Evlilik de neredeyse tüm dinlerde görülen ve tavsiye edilen bir ilişki biçimidir. Dolayısıyla dinler, bireyleri evliliğe teşvik etme noktasında önemli rol oynar (Mutlu, 2004). Kişiler, inandıkları dinin gereği olarak evliliğe yönelik olumlu ya da olumsuz tutum geliştirebilecekleri gibi dinlerine uygun bir eş seçimi yapmayı da tercih edebilirler. Kişileri din temelli bir bakış açısına iten durum ise dini inançların eşlerin tutumlarını, beslenme ve eğlence şekillerini, genel olarak yaşam tarzlarını kökten etkileme gücünün bulunmasıdır (Özgüven, 2000). Evlilik tutumu ve din ilişkisine çok fazla çalışmada yer verilmemiş olup, yurtdışında yapılan bir çalışmada boşanmış ailelerden gelen dindar

öğrencilerin boşanmayı tanrının bir planı olarak gördükleri belirlenmiştir (Worthington, 1994).

Eğitim düzeyi, evlilik tutumuna ilişkin etkenlerden bir diğeridir. Geleneksel olarak, evlenecek kişilerin eğitim düzeylerinin aynı veya yakın; öyle değilse de erkeğin eğitim düzeyinin yüksek olması istenen durumdur. Bu geleneksel anlayışın ataerkil kaynaklardan beslendiği oldukça açıktır. Şu da bilinmektedir ki evlenecek çiftlerde eğitim düzeyleri arasında çok fark olmasıyla beraber ilgi, ihtiyaç ve arkadaşlık gibi alanlarda çatışmalar meydana gelmekte ve bunun sonucunda da çiftler arası iletişim aksamaktadır (Özgüven, 2000). Alınan eğitim, kişinin hayata ve olaylara bakış açısını farklı şekillerde etkileyebilir. Bireyler hem eğitim sürecinde edindikleri kişiler arası tecrübelerden hem de eğitim aldıkları alana özel tecrübeleriyle ikili ilişkilere, romantik ilişkilere ve evliliklere yönelik tutumlarını temellendirebilirler. Kalkan ve Hamamcı (2012), kişinin eğitim seviyesinin problemlere yaklaşım biçimini ve hatta tartışma tarzlarını dahi değiştirebileceğini ve bunun evlilik süreçlerine yansıyabileceğini ifade etmiştir.

Evlilik tutumuna ilişkin yaklaşımlarda tartışma konusu olan durumlardan biri de bireylerin ebeveynlerinin boşanmış olup olmamalarıdır. Anne babanın boşanmasının çocuğa bazı etkilerinin olduğu ve bu çocukların ebeveynlerinin ilişkilerine dair izlenimlerini kendi ilişkilerine de taşıdıkları belirtilmiştir (Conger, Cui, Bryant & Elder, 2000). Sosyal öğrenme kuramına göre doğru olabilecek bu aktarım, evlilik tutumlarının şekillenmesinde anne babanın rolünün önemine tekrar dikkati çekmektedir. Benzer biçimde, boşanmış aile kökenli bireylerin, evlenmekten çekindiği, anne ve babalarının hatalarını yinelenmekten korktukları belirlenmiştir (Jacquet & Surra, 2001). Diğer bir açıdan bakıldığında ise anne babası boşanmış gençler boşanmamış olanlara kıyasla boşanmanın da hayatın bir parçası olduğunu ve kabullenilebilir bir süreç olduğunu daha fazla düşünmektedirler (Greenberg & Nay, 1982).

Cinsiyet, yaş, ekonomik etkenler, din, eğitim düzeyi, boşanmış aileden gelip gelmeme gibi etkenler dışında evlilik tutumu; ailevi tutumlardan, evlilik dışı birliktelik tecrübelerinden, sağlık şartlarından, yerel geleneklerden ve daha birçok durumdan etkilenebilmektedir. Bunların neler olduğunu ve hatta bunlara da etkisi olan değişkenleri incelemek gençlerin evliliğe yönelik algısını derinlemesine anlamak açısından önem arz etmektedir.

2.1.4.Evlilik tutumuyla ilgili yapılmış araştırmalar. Jennings ve diğerleri (1992) tarafından yapılan araştırmada aile içi çatışmaların, aile yapısının ve cinsiyetin evlilik tutumu ile ilişkisi incelenmiştir. Yaşları 18-22 aralığında olan, anne ve babası beraber olan 273 katılımcı ve anne babası boşanmış 67 katılımcı çalışmada yer almıştır. Çalışmanın sonuçları göstermektedir ki çatışmalı bir aile ortamından gelen bireyler, evliliğe yönelik olumsuz tutum geliştirmektedirler. Üstelik bu çatışmanın düzeyi arttıkça olumsuz yöndeki tutumlar da artmaktadır. Çalışma kapsamında anne babası boşanmamış bireylerin anne babası boşanmış bireylere oranla, kadınların da erkeklere oranla evlilik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Servaty ve Weber (2011)'in üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre evliliğe ilişkin daha olumlu tutumda olduğu ve evlenmeye daha taraftar oldukları belirlenmiştir.

İşmen-Gazioğlu (2006) tarafından üniversite öğrencilerinin aileye ve evliliğe yönelik tutumlarını araştırmak için yürütülen çalışmaya 546 üniversite öğrencisi katılım göstermiştir. Araştırmanın bulgularından hareketle yüksek puan alınan maddelerin cinsiyete göre farklı olduğu görülmüştür. Kadınların daha yüksek frekans gösterdiği maddeler; bütün işler birlikte yapılmalıdır, evlilikte kesinlikle kadın yaşça erkekten daha küçük olmalıdır, eşler birbirlerine arkadaşça davranmalıdır ve her iki kişi de çalışmalıdır şeklindedir. Erkeklerin yüksek frekans sahibi oldukları maddeler ise; evlilik dinen zorunludur, boşanmak günahdır ve evlilik içinde eşitlik yoktur. Üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik düşüncelerinin araştırıldığı başka bir

çalışmada (Kılıç, Kaygusuz, Bağ & Tortumluoğlu, 2007), öğrencilerin evliliğe atfettiği anlam incelenmiştir. Çalışmaya katılan gençler, evliliği yeni ve düzenli bir hayat olarak nitelendirmişlerdir.

Evlilik öncesi beraber yaşamının evlilik içi iletişime etkisinin incelendiği çalışmada, evlenmeden önce beraber yaşayan çiftlerin evliliklerinin daha kısa ömürlü olduğu bulunmuştur. Evlilik dışı birlikte yaşamayan çiftler, evlilik dışı birlikte yaşayanlara kıyasla daha çözüm odaklı bir ilişki sürdürmekte ve eşlerine karşı daha destekleyici tavır sergilemektedirler (Cohan & Kleinbaum, 2002).

Diğer bir araştırmada ise üniversite son sınıfa giden öğrencilerin evliliğe yönelik tutumlarının incelendiği çalışmaya, son sınıfta ve romantik bir ilişkisi olan 70 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların %88.6'sı sözlü, %4.3'ü nişanlı, %7.1'i evlilik dışı birlikte yaşam sürdürmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre en ideal evlenme yaşı 25-29 yaş aralığı olarak görülmüştür. Öğrencilerin eş adaylarında aradıkları özelliklerin en başında eğitimini bitirmiş olma ve iyi bir huya sahip olma gelmektedir. Öğrenciler, evlenecekleri kişiyi kendileri seçtikten sonra aileden onay alınmasını uygun bulmuş ve internet ortamında tanışarak yapılan evliliklere olumlu yaklaştıkları bulunmuştur (Pınar, 2008).

Willoughby (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, genç nüfusta yaş arttıkça evlilik kurumuna yüklenen anlam da artmaktadır. Bu sonuca paralel olarak genç yetişkinliğe geçiş döneminde bireylerin evlenme niyetinin de arttığı belirlenmiştir. Yani çalışma sonuçlarına göre evlilik tutumları yıllara göre farklılaşma göstermektedir. Kadınların evliliğe ilişkin tutumları erkeklerden daha olumlu olmakla beraber yine kadınların evliliklerini kariyerlerinden daha ön planda tuttıkları sonucuna da ulaşılmıştır. Bunun haricinde gençlerin, 25 yaş ve civarında evlilik beklentilerinin artmaya başladığı görülmüştür.

Kozuch ve Cooney (1995) tarafından yapılan araştırmada, anne babası boşanmış ve anne babasından biri ile beraber yaşayan ve anne ile babasının anlaşamadığını düşünen çocukların evlilik tutumları araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre anne babası ayrılmış, anne veya babasından birisi ile birlikte yaşayan, anne ve babası arasında anlaşmazlık olduğunu algılayan çocukların evlilik tutumlarının olumsuz olduğu bulunmuştur. Bu çocukların nikâh akti olan bir evlilik yerine evlilik dışı birlikte yaşam sürdürme tercihinine daha olumlu baktıkları belirlenmiştir.

Boşanmanın evlilik tutumları üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir diğer çalışmada (Maden, 2015) üniversitede öğrenimine devam eden, anne babası boşanmış öğrencilerin evlilik ve aile hayatına yönelik tutumlarının olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun aksine ebeveynleri evli kişilerin evlilik tutumlarının olumlu olduğu bulunmuştur. Geçmiş araştırmalar ve bu araştırmadan da çıkan sonuçlar çerçevesinde, anne babası boşanmış olan bireylerin, anne babası beraber olan bireylere oranla evliliğe daha olumsuz baktıkları ve kendilerinin de boşanma olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Bener ve Günay (2013), Karabük Üniversitesi'nde eğitimini sürdüren 931 öğrenciyle yürüttükleri çalışmada, gençlerin evlilik ve aile yaşamına yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Araştırma kapsamında öğrencilerin evliliğe ve aile hayatına yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşma gösterirken, buldukları sınıf düzeylerine göre de anlamlı bir farklılaşma mevcuttur. Bu çalışma çerçevesinde üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile yaşamına karşı duyarlı oldukları ve evliliğe pozitif baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre, üniversite birinci sınıf öğrencileri ise üst sınıf öğrencilerine göre evliliğe daha geleneksel yaklaşmaktadır. Oysa yapılan bir diğer çalışmada (Vefikauluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu & Taşkın, 2007) ise erkeklerin evliliğe ve aile hayatına ilişkin yaklaşımlarının kadınlara göre daha geleneksel olduğu saptanmıştır.

Malezya’da genç bekârlarla yapılan bir araştırmada 10 üniversiteden toplam 27 öğrenci ile görüşülmüştür Araştırmanın sonucuna göre bireyleri evliliğe götüren üç ana başlık belirlenmiştir. Bunlar; din, biyolojik birleşim ve psikolojik ihtiyaçların doyurulmasıdır. Araştırmanın önemli sonuçlarından biri dini buyrukları yerine getirmenin evlenmenin ilk amacı olarak görülmesidir. Birlikte yaşama, neslin devamı, cinsel doyum gibi biyolojik ihtiyaçların giderilmesi ve sevdiğimiz kişiyle birlikte yaşayarak mutlu olma gibi gereksinimlerin giderilmesi de diğer amaçlar olarak bulunmuştur (Manap ve diğerleri, 2013).

Evliliğin önemine ilişkin yapılan başka bir araştırmaya göre genç yetişkinlerin %83’ü evlenmenin hayat amaçları içinde “çok önemli” veya “önemli” bir yer tuttuğunu düşünmektedirler (Colin, 2007). Londra Ekonomi Okulu tarafından yürütölen ve 1569 genç ile yürütölen çalışma sonucuna göre ise gençlerin en büyük çocukluk hayalinin mutlu bir evlilik ve aile hayatı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kadınların üçte birinin erkeklerinse beşte birinin evliliği hayatları boyunca yapılabilecek en iyi seçim olarak gördükleri belirlenmiştir (Scott, 2009).

2.2.Kişiler Arası İlişkiler

Bu bölümde kişiler arası tarzın temelini oluşturan kişiler arası ilişkilere ait kuramsal yaklaşımlara ve kişiler arası tarza ilişkin bilgilere yer verilecektir. Son olarak da bu konularda yapılmış olan yurtiçi ve yurtdışı çalışmalara değinilecektir.

2.2.1.Kuramsal yaklaşımlar. Kişiler arası ilişkiler, psikoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak her dönemde farklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Psikanalitik perspektifle başlayıp toplumsal bakış açısına kadar uzanan geniş bir tarzda bu ilişkiler incelenmiştir. Burada bu araştırmalara öncölük eden Freud’un çalışmaları, Sullivan’ın kişiler arası kuramı, bilişsel kuram ve bağlanma kuramına değinilecektir.

Psikolojinin birçok alt dalında olduğu gibi kişiler arası ilişkilerle ilgili ilk kuramsal çalışmaları da Freud'un nesne ilişkileri kuramında görmekteyiz (Karşlı, 2008). Freud (1917), "Yas ve Melankoli" isimli yayınında depresyonu kişiler arası bağlamda değerlendirmiş, depresyonun ortaya çıkmasında nesne kaybı ve içselleştirilmiş ilişkilere önemli vurgu yapmıştır. Yine bu çalışmasında Freud, kişiler arası ilişki kavramını nesne ilişkileri kavramıyla açıklamış, depresyona sebep olan durumun nesne kaybından kaynaklandığını öne sürmüştür. Freud'un bu çalışmasıyla ortaya attığı nesne ilişkileri kuramı önemli etkiler bırakmış ve ondan sonra Melanie Klein, Donald Winnicott, Margaret Mahler ve Otto Kernberg tarafından genişletilmiştir (Burger, 1986/2006).

Freud sonrası kuramcıların başında gelen Sullivan (2001), kişiler arası ilişkilere kazandırdığı bakış açısıyla günümüzde dahi geçerliliğini koruyan bir yaklaşım ortaya koymuştur. Sullivan, diğer kuramcılardan farklı olarak sosyoloji ve antropolojiyi de bu alana dahil etmiş ve Kraepelin'in öncülüğünü yaptığı kriter ve semptom temelli yaklaşımı eleştirmiştir (Evans, 1996). Farklı bilim dallarından yararlanarak disiplinler arası yaklaşımı savunan Sullivan (2001), kuramsal yaklaşımını anne ve çocuk arasındaki ilişkiden de esinlenerek kişiler arası kuram başlığında toplamış, uyguladığı tedavilerin odağını kişiden kişiler arası ilişkilere yöneltmiştir.

Sullivan, sosyal düzen kavramının kişiler arası ilişkilerde önemli rol oynadığını ve incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, ruh sağlığı sorunlarının temeline inildiğinde sosyal düzenin etkisiyle karşılaşmak çok olasıdır. Kültürel yetersizlikler ve toplumdaki zıtlıklar, ruh hastalıkları için önemli bir zemin oluşturmaktadır (Sullivan, 1939/2002). Ayrıca kişiler arası ilişkilerin dinamik ve esnek olduğunu vurgulayan Sullivan, ruh sağlığı sorunlarında tedavinin de yine insan ilişkileriyle gerçekleşeceğini söylemektedir (Geçtan, 2004).

Bu yaklaşıma göre, kişiler arası ilişkilerde ihtiyaçların giderilmesi ‘iki taraflılık’ prensibine dayanmaktadır. Sullivan’a göre kişiler arası süreçler, kişilerin birbirlerini tamamlayıcı olmasıyla ve iki kişinin de karşılıklı gereksinimlerine nasıl cevap verdikleriyle ilgilidir. Bu görüşe göre ihtiyaçların karşılandığı veya daha kötüye evrildiği; karşılıklı davranışların olduğu veya olmadığı; benzer ihtiyaçların doyurulduğu veya geri çevrildiği biçimiyle, kişilerin karşılıklı ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdikleri kişiler arası ilişkilerde belirleyicidir. Çift yönlü olan kişiler arası ilişkiler, bireyin karşısındaki kişiden aldığı olumlu izlenim ve geri bildirimlerin sayesinde olumlu duygular hissedilmesine, benzer davranışların tekrar edilmesine, saygı ve güvenlik ihtiyacının sağlanmasına aracılık etmektedir (Sullivan, 2001).

Sullivan’ın kişiler arası kuramı özetle ilişkilerdeki davranışlara vurgu yapmaktadır. Davranışların ve davranış bozukluklarının ilişkilerden ortaya çıktığını düşündüğü için kişinin davranma biçiminin çevresinden bağımsız olamayacağını savunmaktadır (Geçtan, 2004). Bu güçlü ve farklı savunmanın etkisiyle Sullivan, ruh sağlığı hastalıklarını da kişiler arası ilişkilerden yola çıkarak açıklamaktadır.

Kişiler arası ilişki kuramları arasında öne çıkan bir diğer yaklaşım ise bilişsel kişiler arası kuramdır. Bu kuramda, bilişsel davranışçı yaklaşımın vurgu yaptığı düşünce, duygu ve davranış kavramları kişiler arası ilişki kapsamında incelenmektedir. Ayrıca biliş, duygu ve davranışların hepsi kişiler arası süreçlerden etkilenmekte ve kişiler arası ilişkileri etkilemektedir. Bu işleyiş, bilişsel kişiler arası yaklaşım ile ifade edilmektedir (Erok, 2013).

Safran ve Segal (1990)’in öncülüğünü yaptığı bilişsel kişiler arası kuram, kişiler arası kuram ile bilişsel yaklaşımı harmanlamakta; biliş, duygu ve davranışları, kişiler arası süreçte gelişen ve kişiler arası süreçte ortaya çıkan kavramlar olarak incelemektedir. Bu şekilde bireylerin psikolojisine daha kapsamlı yaklaştıklarını öne sürmektedirler. Safran (1990),

kişinin bilişi ve eylemi arasında bir ilişki olduğunu ve insanın çevresine ve evrime uyum sağlayabilen bir canlı olduğunu savunmaktadır. Bunlardan hareketle de bireylerin kişiler arası ilişkilerini sürdürme eğilimleri olduğunu söylemektedir.

Bilişsel kişiler arası kuram, özellikle kişiler arası şema ve kişiler arası döngü kavramlarına vurgu yapmaktadır (Safran & Segal, 1990). Kişiler arası şema ifadesi, kişiler arası yaşantı kaynaklı olan, ben ve diğerleri arasındaki süreçlerin toplamıdır (Karslı, 2008). Başka bir ifadeyle kişiler arası şema, erken dönem ilişkilerden temel alan, bu kişilere bağlılığı ve ilişkiyi sürdürme ihtimalini arttıran ve ilişki biçimlerini açıklayan ana şemalardır (Savaşır, Soygüt & Barışkın, 2009).

Kişiler arası döngü kavramı ise Kiesler (1983) tarafından çift boyutlu tamamlayıcılık olarak tanımlanmıştır. Bu görüşe göre, kişiler arası ilişkilerde tamamlayıcılık karşılıklılık prensibine bağlıdır. Yani kişiler arası ilişkilerde otoriterlik boyun eğmeyi, boyun eğmek otoriterliği ya da düşmanlık düşmanlığı, yakınlık ise yakınlığı çağırılmaktadır. Tüm bu karşılıklı etkileşimler ile kişiler arası ilişkiler tamamlayıcılık temelinde yükselmektedir.

Bowlby (1985; 1989), birçok alanda büyük etkiler yaratan bağlanma kuramında ebeveynler ya da bakıcıların bireylerin gelecekteki kişiler arası ilişkileri üzerinde önemli etkileri olduğunu savunmuştur. Benzer bir açıklamayı Sullivan'ın kuramında da görmemize rağmen onun bu konuyu bağlanma kuramındaki kadar merkeze almadığını görmekteyiz. Erken dönemde anne baba veya bakıcı ile kurulan ilişki biçiminin, bireylerin ilerleyen yaşamındaki kişiler arası ilişkilerini şekillendireceğini belirtmiştir. Bu yaklaşıma göre, bebeklik döneminde kurulan bağlanma stilleri sonraki dönemlerde kurulan kişiler arası ilişkilerde kritik bir role sahiptir. Bireyler bu güçlü bağlanma ilişkisi sayesinde gelecekteki ilişkilerine dair beklentilerini, gereksinimlerini ve tutumlarını büyük oranda şekillendirmiş olurlar.

2.2.2.Kişiler arası tarz. Kişiler arası tarz kavramı, kişiler arası ilişki kuramlarının içinde yer alan bir kavramdır. Çıkış noktası da kişiler arası ilişkiler olan kişiler arası tarz kavramı, bireylerin karakteristik biçimde insanlarla nasıl ilişki kurduğu ve bu ilişkilerindeki benlik algılarını ifade etmektedir. Her ne kadar kişiler arası tarz, kişinin ayırt edici bireysel özelliklerini içerse de bu tarzın oluşmasında asıl belirleyici faktör karşılıklı ilişkilerdir. Bireyler kendi çevreleriyle etkileşimde bulunmakta ve bu süreç onların kendi içsel ilişkileriyle beraber başkalarıyla kurulan veya kurulacak olan ilişkilerini de etkilemektedir (Daffern ve diğerleri, 2010).

Zihinsel ve duygusal yapısı itibariyle oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan insanoğlunun kişiler arası ilişkileri ve kişiler arası tarzları da haliyle karmaşıktır. Bundan dolayı bireyin davranışının birden fazla sebebi olabilir ve yine bundan ötürü kişiler arası ilişki tarzlarını da belirleyen birden çok faktör bulunmaktadır. Yine de birey, temelde hangi davranışla mutlu olacağına inanırsa o yönde bir davranış sergilemektedir (Yılmaz, 2010).

Diğer bir açıklamaya göre ise kişinin kendini algılama biçimi başkalarının onu nasıl gördüğüne yönelik algısıyla oluşur. Bireyin benliğine dair görüşü durağan değildir, dinamik ve değişkendir. Tanışılan her yeni biri veya her yeni tecrübe kişinin dünya görüşünü, diğer insanlara bakış açısını ve bireyin kendisini algılama biçimini onaylayıp güçlü hale getirebilirken, değişimlere de sebep olabilmektedir. Sonuçta insan, çevresinden kendi benlik algısının onaylanmasını ve desteklenmesini bekler. Ayrıca kendisine ilişkin bu onaylanmanın yanında, diğer insanlara ve dünyaya yönelik görüşlerinin de onaylanmasına ihtiyaç duyar (Myers & Myers, 1992).

Kişiler arası tarz kavramını birçok araştırmacı farklı yönlerle açıklamaya çalışmıştır. Erdoğan (2011), kişiler arası tarzı belirli yer ve zamanda bireyler arasındaki ilişkinin kuruluş ve yürütülüş şekli olarak tanımlamaktadır. Doğan ve Sapmaz (2012) ise kişinin çevresiyle

iletişim kurma biçiminden, kendini ifade tarzından ve ilişki içerisinde olduğu insanlara yaklaşım şeklinden hareketle bireyin kişiler arası tarzının anlaşılabilirliğini düşünmektedir.

Daha kategorize bir yaklaşım geliştiren bazı araştırmacılar, kişiler arası ilişki tarzlarını farklı bir boyutta ele almışlardır. Kişiler arası ilişki problemlerinin incelendiği çalışmalarda kişiler arası ilişki tarzlarını şu alt kategorilere ayırmışlardır: Duyarsız, kindar, otoriter, sömürüye açık, girişken olmayan, aşırı duyarlı, aşırı kendini açan ve çekingen (Horowitz, Rosenberg, Bauer, Ureno & Villasenor, 1988).

Kişiler arası ilişki tarzlarını açık, saygılı, benmerkezci ve küçümseyici tarzlar olarak dört grupta sınıflandıran Şahin, Durak ve Yasak (1994), ilk ikisini besleyici ilişki tarzı olarak, son ikisini ise zehirleyici (ketleyici) ilişki tarzı olarak değerlendirilmektedir. Besleyici ilişki tarzlarının aksine, zehirleyici ilişki tarzları ve benzeri olumsuz kişiler arası ilişki tarzları bireylerin yaşam kalitesine ve yaşam doyumuna negatif etkiler yapmakta, ilişkilerinde çatışma ve problemlerin artmasına sebep olmaktadır (Durak-Batıgün, 2004). Daha güncel bir çalışmada Şahin, Durak-Batıgün ve Koç (2011), tüm kişiler arası tarzları baskın, kaçınan, öfkeli, duyarsız, manipülatif ve alaycı tarz olmak üzere altı alt başlığa indirgemıştır.

Kişiler arası tarzın ölçülmesi kişiler arası ilişkilerin ölçülmesi ile başlamıştır. Kişiler arası ilişkilere dair ölçümler ise en başta kişilik temelli olarak başlamıştır. Bu arayışların ilk sonuçlarından olan ve Leary (1957)'nin geliştirdiği “Kişiler Arası Listesi”, kişiler arası ilişkileri kişilik üzerinden değerlendiren ve kişiliği alt boyutlara ayıran bir ölçme aracıdır. Bu boyutlar yöneten, isyankar, sorumlu, bağımlı, agresif, işbirlikçi, kendini gizleyen, rekabetçi olmak üzere sekiz tanedir. Kişilik temelli ölçümlerden sonra ikili ilişkilere giderek daha çok önem veren kişiler arası kuramların açıklamalarıyla, Kiesler ve Schmidt (2006) tarafından kişiler arası tarzı ölçmek için, “Etki Mesaj Envanteri” geliştirilmiştir. Kiesler'in çağdaş kişiler

arası kuramından yola çıkarak geliştirilen bu envanter, sürdürülen klinik çalışmalara ve araştırma sonuçlarına dayanılarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmada da kullanılan Kişiler Arası Tarz Ölçeği ise baskın, kaçınan, öfkeli, manipülatif, küçümseyici ve duygudan kaçınan (duyarsız) olmak üzere altı kişiler arası tarz boyutunu içermektedir. Bunlardan baskın tarz, kişiler arası ilişkilerde emir kiplerini kullanan, karşısındakinin üzerinde üstünlük kurmaya çalışan kişileri ifade etmektedir. Kaçınan tarz; kişiler arası ilişkilerin oluşturulma sürecinde bireylerin çekingen davranması, girişimci olmaması, empati kurmada sorun yaşamaları olarak açıklanmaktadır. Öfkeli tarz; öfke kontrolündeki sorunları, ilişki başlangıcındaki kırıncı, aşağılayıcı veya iğneleyici tutumları tanımlamaktadır. Manipülatif tarz, ilişkide müdahaleci olma veya değişen davranış biçimlerini ifade ederken; küçümseyici tarz ise karşısındakini küçümseme ve alaycı bir tavır takınma biçiminde tanımlanmaktadır. Son olarak duygudan kaçınan (duyarsız) tarz ise ilişki kurulumunda duyguları paylaşmama veya duygusal yakınlıktan kaçınma biçiminde tanımlanmaktadır (Çolakoğlu, 2012).

2.2.3. Kişiler arası tarzla ilgili yapılmış araştırmalar. Kişiler arası tarzla ilgili yapılmış araştırmalar salt bu kavram çerçevesinde yapıldığı gibi kişiler arası ilişkiler başlığı altında da yapılmaktadır. Bu kısımda, hem araştırmanın daha daraltılmış kapsamda olması amacıyla hem de ana değişkenlerinden biri olması sebebiyle yoğunlukla kişiler arası tarz odaklı çalışmalara yer verilmiştir.

Ruh sağlığı hastalıkları odaklı çalışmalar kişiler arası tarzın önemini gösteren çalışma alanlarından biridir. Ruh sağlığı hastalarıyla yapılan bir araştırmada, uyumsuz kişiler arası işlevlerin kalıcı ve problemlili kişiler arası tarz ile bağlantılı olduğu belirlenmiştir (Blackburn & Renwick, 1996). Klinik ruh sağlığı rahatsızlığı olan 152 hasta ile yürütülen araştırmada ise psikiyatrik belirtiler, kişiler arası ilişki tarzı ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiye

bakılmıştır. Buna göre ruh sağlığı hastalıkları, baskın kişiler arası tarz ve düşmanca-baskın kişiler arası tarz saldırganlığın açıklayıcısı olarak belirlenmiştir (Daffern ve diğerleri, 2010) .

Yapılan bazı araştırmalarda ise kişiler arası tarz ile cinsel işlev bozuklukları (Alkan, 2008), psikosomatik bozukluk (Karşlı, 2008), depresyon ve kaygı bozukluğu (Koç, 2008) ve öfke (Uzun, 2008) karşılıklı olarak incelenmiştir. Depresyon ve kişiler arası ilişki tarzı arasındaki ilişkinin incelendiği diğer bir çalışmada, depresif insanların sosyal etkileşimlerinin daha az olduğu ve bu kısıtlı sosyal etkileşimlerinde de kendilerini rahatsız hissettikleri belirlenmiştir (Youngren & Lewinsohn, 1980). Tüm bu çalışmalar da göstermektedir ki ruh sağlığı yerinde olmayan kişilerin olumsuz kişiler arası ilişkiler geliştirmeleri daha olasıdır.

Erok (2013) tarafından yürütülen bir araştırmada baskın, kaçınan, öfkeli, manipülatif ve küçümseyici kişiler arası tarza sahip bireylerin daha yaygın evlilik çatışması yaşadıkları görülmüştür. Çatışma sıklığının ise öfkeli ve küçümseyici tarzlar ile düşük düzeyde de olsa anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları özellikle olumsuz kişiler arası tarzların mutsuz evliliklere ne derece kaynaklık edebileceğini göstermesi açısından da önemlidir. Evlilik ile ilgili olarak Süataç (2010)'ın yaptığı çalışmada ise evlilik uyumu ve öfke değişkenleri kişiler arası tarzla beraber incelenmiş ve düşük evlilik uyumunun önemli belirleyicilerinden birinin eşlerin olumsuz kişiler arası tarz kullanımları olduğu saptanmıştır.

Şahin, Durak-Batıgün ve Uzun (2011), tarafından yapılan bir araştırmada kişiler arası ilişki tarzları, benlik algısı ve öfkenin depresyon belirtileriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında depresyon tanısı alan 64 kişilik çalışma grubu, hiç depresyon teşhisi konulmamış 71 kişilik karşılaştırma grubuyla karşılıklı olarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre depresyon teşhisi almış kişilerin olumsuz kişiler arası tarz, öfke ve benlik algısı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Şahin ve diğerleri (2011), aynı çalışmalarında anksiyeteyi de benzer biçimde incelemek için anksiyete bozukluğu tanısı alan ve almayan kişilerle araştırmayı genişletmişlerdir. Depresyona dair sonuçlara paralel olarak anksiyete bozukluğu olan kişilerin de daha olumsuz kişiler arası ilişki tarzı geliştirdikleri ve benlik algılarının daha olumsuz olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın diğer önemli bir sonucu olarak kişiler arası ilişkilerden elde edilen doyumun, ileri seviyedeki anksiyete belirtilerini fark etmede daha önemli rol oynadığı bulunmuştur.

Kişiler arası tarzın internet bağımlılığı üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmada, internet bağımlılığı olan kişilerin olmayanlara oranla çevreyle olan iletişimlerinde ketleyici kişiler arası tarzı daha çok kullandıkları ve ayrıca bu bireylerin yalnızlık düzeylerinin de daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Durak-Batıgün & Hasta, 2010).

Donovan (1975) tarafından yapılan araştırma kişiler arası tarzın ergenlikle ilgili ve gelişimsel yönüne vurgu yapması açısından önemli bir araştırma olarak görülmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre dağınık kimlikli bireyler hem insanlarla hem de otorite figürleriyle moratoryum kimlikli bireylere göre karakteristik olarak daha farklı şekilde etkileşime geçmektedir. Daha fazla çalışma gerekli olsa da, bu araştırmanın sonuçları kimlik gelişim düzeyinin doğrudan kişiler arası tarzla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Göçener (2010)'in üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada güvenli bağlanma düzeyleri ile kişiler arası ilişki tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kişiler arası ilişkilerde kadınlar erkeklere oranla daha olumlu tarza sahipken, erkekler ise kadınlara kıyasla daha olumsuz kişiler arası ilişkiler geliştirmektedirler. Ayrıca, araştırmadaki değişkenlerden güvenli bağlanma düzeyinin, doyurucu ilişki tarzlarının oluşmasında rolü olduğu saptanmıştır.

Suç eğilimi olan ergenlerle yaptığı çalışmasında Gördeles-Beşer (2008), ergenlerin ketleyici ilişki tarzına kıyasla besleyici ilişki tarzlarını daha çok tercih ettiklerini belirlemiştir. Ortalamalara bakıldığında da ergenlerin kullandıkları iletişim tarzının olumlu eğilimde olduğu belirtilmektedir. Bu çalışma sonuçları suç ve kişiler arası ilişki tarzları arasındaki beklenen muhtemel sonuçların aksini yansıtması açısından önemlidir.

Üniversite öğrencisi 427 katılımcı ile yürüttüğü ve kişiler arası ilişki tarzlarının mizah tarzları ile ilişkisini incelediği çalışmasında Akdur (2014), mizah tarzları ile kişiler arası ilişki tarzları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Kişinin sahip olduğu mizah tarzının hem besleyici hem de ketleyici kişiler arası tarzın tercih edilmesinde rolü olduğu, yıkıcı tür mizah anlayışlı kişilerin ketleyici ilişki tarzlarını daha çok tercih ettikleri anlaşılmıştır.

2.3.Affetme

Bu bölümde kendini affetme, başkalarını affetme ve durumları affetme başlıkları altında affetme kavramına değinilecektir. Son olarak da bu konularda yapılmış olan yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilecektir.

2.3.1.Kendini affetme. Affetme veya bir diğer ifadeyle bağışlama süreçlerinde kendini affetme kavramı, başkalarını affetme kavramı kadar işlenmemiştir. Affetmeyi araştırmacılar daha çok kişiler arası bir süreç olarak ele almış, bireyin kendisine dönük çalışmalar çok sonra başlamıştır. Psikoloji biliminin önde gelen isimleri Freud, James, Adler ve Horney gibi kuramcılarının kendini ve başkalarını affetme üzerine çok eğilmemiş olmaları da bu konudaki kuramsal bilgilerin yetersizliğinin sebeplerindendir (Rotter, 2001).

İlk olarak filozoflar, kendini affetmeyi kişinin öz saygısının yenilenmesi olduğunu düşünmüşlerdir (Dillon, 2001; Holmgren, 1998). Ayrıca Holmgren (1998), bunun üç ögeden oluştuğunu ifade eder: Başlangıçta nesnel bir hata veya kusur gereklidir, daha sonra ise bu kusurların neden olduğu olumsuz duyguların üstesinden gelinmelidir, son olarak ise kendinin

işsel kabulü gerçekleştirilmelidir. Psikoloji alanında ise kendini affetme “kişinin kendi bariz hatasını kabul ettiğinde ortaya çıkan öz dargınlığının üstesinden gelmede istekli olmak, kendine yönelik merhamet, cömertlik ve sevgi göstermektir” şeklinde tanımlanmıştır (Enright, 1996). Bu tanıma göre kendini affetme, aşamalı bir model şeklinde de ifade edilebilir. Bu aşamalarda birey şu yönde ilerler: keşfetme aşaması (inkâr, suçluluk, utanç vb.), karar aşaması (fikir değişikliği vb.), çalışma aşaması (öz-farkındalık, merhamet vb.) ve son aşama olarak da sonuç aşaması (anlam kazanmak, yeni amaç vb.).

Yukarıdaki modelde de görüldüğü gibi kendini affetme kuramlarının geneli kendini affetmeyi basamak basamak ilerleyen sağlıklı bir süreç olarak modellemektedir (Enright, 1996; Luskin, 2002). Enright (1996)’ın modelinde "gerçek" kendini affetmenin oluşabilmesi için geçmişteki hataların sorumluluğu alınmalı ve tüm olumsuzluklar bireyce kabul görmelidir. Bir diğer kendini affetme modeli olan Hall ve Fincham’ın (2005) modelinde ise kendini affetme sürecinin duygusal, sosyo-bilişsel, davranışsal tepkilerden oluştuğu öne sürülmektedir. Bu modele dayanarak geliştirilen ve Bugay’ın (2010) ilk kez Türk kültüründe yürüttüğü çalışmanın sonuçları da benzer şekilde affetmenin duygusal, bilişsel ve davranışsal yönleri olan dinamik bir yapıda olduğunu desteklemektedir.

Kendini affetme süreci, başkalarını affetme süreciyle düşünmeden yapılan bilinçli birer çaba olmaları açısından benzerlikler taşımaktadır. Yine de bu benzerliğe rağmen kendini affetme tamamen kişinin özüne dönük veya işsel süreçleri de içerdiğinden birçok farklı yöne de sahiptir. Başkalarını affetmede suçun şekli davranış odaklıyken kendini affetmede düşünce ve duygular da duruma dâhil olabilmekte; başkalarını affetmede affetme odağı karşısındakine zarar vermeme iken kendini affetmede hem kendine hem başkasına zarar vermeme odak olabilmekte; sınırlar, kaçınma odağı, intikam odağı ve affetmemenin sonuçları açısından da kendini affetme başkalarını affetmeden ayrılabilir (Horsbrugh, 1974).

2.3.2.Başkalarını affetme. Bireyin erdemli olup olmadığı, kendisine karşı işlenen suçları ve suç işleyen kişileri affedip affetmemesiyle eş tutulmuştur. Toplumlar yüzyıllarca affetme davranışını olumlu kişilik özellikleriyle beraber anmışlardır. Bireyin suçlu birini bağışlaması merhametli ve vicdanlı olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Merhamet sahibi birisi karşısındakini affederken kin gütmey ve içinde intikam barındırmaz. Bu açıdan başkalarını affetme kavramı, felsefe ve din alanında, ahlakla ilişkili olarak ele alınmaktadır (Emmons & Paloutzian, 2003; Enright & Fitzgibbons, 2000; Yolaçan, 2008).

McCullough, Worthington ve Rachal (1997), kişiler arası affetme davranışını güdüsel bir sistem olarak ele almışlar ve incitici bir davranışa uğrayan kişinin inciten kişiye karşı güdülerinde olumlu yönde bir değişim olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu açıdan bazı araştırmacılar affetmeyi genellikle güçlü bir yan olarak ele alsalar da kimi araştırmacılar istismara açık ilişkilerde affetme davranışının affedicisi, tekrarlayabilecek mağduriyetlere (Katz, Street & Arias, 1997) ve kurban edilmelere (Bass & Davis, 1994) karşı korunmasız duruma getirebileceğini belirtmişlerdir.

McCullough ve diğerleri (2000), affetmenin farklı tanımlarının temelinde aynı özelliklerin olduğunu savunmuş ve bu açıdan bakarak yeni bir tanım ortaya atmışlardır. Bu tanıma göre affetme, belirli bir kişiler arası ilişkide meydana gelen, suçu işleyen bireye yönelik içsel ve olumlu değişimi ifade etmektedir. Yani tüm affetme tanımlarının ortak noktası olarak davranışın içten gelmesi ve pozitif yöne yönelmesi olduğunu vurgulamışlardır.

Bir diğer yaklaşım olan psikodinamik yaklaşıma göre affetmek, öfke ve saldırganlık dürtülerinden vazgeçip onların yerine merhamet ve iyilikseverlik duygularını yerleştirme çabasıdır. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılara göre kişiyi affetmeye iten en gizli etken sevmeye ve farkında olunmayan bağımlılık prensibidir. Bu anlayışa göre birey affetme sürecinde

kendisine zarar veren birine karşı daha olumlu ve hatta sevgi dolu duygular barındırmaktadır (Scobie & Scobie, 1998).

Affetme modelleri arasında en yaygın olanı süreç modelidir (Orathinkal, Vansteenwegen & Burggraeve, 2008). Affetme Süreç Modeli, başkalarını affetme ve kendini affetme alt boyutları altında iki farklı biçimde düzenlenmiştir. Yine de bu modelde iki farklı alt boyut için önerilen müdahale evreleri ve basamakları ortak özellikler göstermektedir. Bu modele göre başkalarını affetme boyutunda da kendini affetme boyutunda da dört tane evre bulunmaktadır. Bunlardan birincisi olan keşfetme aşamasında birey, yaşanan olayın ve yapılan hatanın hem kendisi hem de başkaları için ne anlam ifade ettiğini düşünmektedir. Sonra gelen karar evresinde ise birey kendisini affetmenin ne olduğunu ve ne işlev göreceğini anlamaya çalışır. Çalışma evresinde, birey hatasının sorumluluğunu aldıktan sonra farklı bir bakış açısından kendini tekrardan anlamaya çalışmaktadır. Sürecin son evresi olan derinleşme aşamasında ise kişi, edinmiş olduğu yeni bakış açısıyla beraber öfke ve kızgınlık gibi kendi sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek duygulanımlardan bilinçli olarak vazgeçer. Bu son evreyle birlikte birey, yaşadığı bu olumsuz tecrübeden kişisel gelişimi adına faydalı olabilecek olumlu ve yeni hedefler ve anlamlar çıkarmaktadır. Enright'ın başkasını affetme süreci de benzer özellikler barındırmaktadır ancak başkasını affetme modelinde empatik anlayış daha fazla vurgulanmıştır. Her ne kadar bu şekilde modellenmiş olsa da bu evrelerin, kişiye göre ve karşılaşılan hatanın özelliklerine göre değişebileceği de belirtilmektedir (Enright & The Human Development Study Group, 1991).

Affetmeye dair bir diğer bakış açısı ise kişiler arası diyalogun varlığı ya da yokluğudur. Buna göre müzakereye dayalı affetme ve tek taraflı affetme olmak üzere iki tür affetme biçimi bulunmaktadır (Andrews, 2000). Müzakereye dayalı affetmede, affeden ve affedilen kişi arasındaki asıl diyalog affetme davranışının temelini oluşturur. Diğer yandan tek

tarafli affetmede, affetme süreci suçu işleyen taraftan bağımsız olarak tamamıyla içsel bir süreç olarak meydana gelir. Buradaki durumda affetmek için hatalı olan bireyden hiçbir istek ve beklenti yoktur. Bu türden bir affetme, tüm çevresel koşullardan bağımsız bir biçimde affedenin kendi tayin ettiği zamanda olur (Enright, Freedman & Rique, 1998; Enright & The Human Development Study Group, 1991; Fincham, 2000).

Affetme kavramına yönelik en sık yapılan kavram karmaşalarından birisi affetme (forgiveness) ve affedicilik (forgivingness) kavramları arasında yaşanmaktadır. Affetme ve affedicilik ifadeleri arasındaki fark bir kişilik özelliği olarak kavramlaştırılmıştır. Bazı kişiler diğerlerine göre affetmeye daha eğilimlidir (McCullough & Hoyt, 2002). Bu eğilimi bir kavram haline getirmek ve affetme sürecinden ayırt edebilmek amacıyla “affedicilik” kavramı kullanılır. Bu kavramı ilk kez dile getiren Roberts (1995), affediciliği bireyin öfkesini yenebilme ve hata yapan bireyi merhamet duygularıyla görebilme mizacı olarak nitelmiştir. Neto ve Mullet (2004) de affediciliği, kişiler arası hataları zamandan, olaydan ve durumdan bağımsız bir biçimde affedebilme eğilimi veya kapasitesi şeklinde tanımlamıştır.

Affedicilik yalnızca bireyler üzerinde değil, toplumsal işleyiş üzerinde ve sosyal iyi oluş üzerinde de olumlu etkiler yaratabilmektedir. Kişiler arası affedicilik birçok yönden olumlu bir toplumsal davranıştır ve uzlaşmaya olumlu etki ederek, değer verilen kişilerle bir arada kalabilmeyi ve sosyal desteğin sürdürülebilirliğini sağlar (Karremans & Van Lange, 2004). Affedilen birey açısından bakacak olursak da bu deneyimden kişisel bir gelişme gerçekleştirerek çıkması ve kendisini affeden kişiyle olan ilişkisinin eskisinden bile daha iyi olması, bu sürecin getirilerinden sadece birkaçı olarak sayılabilir (Hall & Fincham, 2005).

2.3.3.Durumları affetme. Affetme çalışmalarında başkalarını affetme ve kendini affetme kavramı yoğunlukla işlenmiş olsa da durumları affetme kavramının araştırmalara pek konu olmadığını görmekteyiz. İlerleyen süreçte Thompson ve diğerleri (2005) tarafından

birçok insana göre tuhaf bir kavram olarak niteledikleri durumları affetme kavramı da affetmenin bir alt boyutu olarak çalışmalara dahil edilmiş ve bu alandaki gelişmelerin önü açılmıştır.

Kişinin kendini affetmesi oldukça içsel bir süreç olarak karşımıza çıkarken, başkalarını affetmesi kişiler arası ilişkilerin daha sağlıklı yürüyebilmesi için önemlidir. Durumu affetme ise kişinin kendisine karşı yapılan hatada, hatanın sahibini bilmemesi ve sadece bireyi mağdur duruma düşüren bir olayı veya durumu affetmesidir. Bu gibi bir süreç zaman alabileceğinden dolayı buradaki affetme davranışının bir kabulleniş veya zorunlu bir affetme durumu olduğu söylenebilir (Şahin, 2017).

Durumu affetme kavramı üzerine Thompson ve diğerleri (2005) de bazı önemli tanımlamalar getirmişlerdir. Bu yaklaşıma göre istenmeyen durumlar, bireylerin olumlu tutumunu bozar ve ilgili durumlara karşı olumsuz tepkilerin gelişmesine sebep olurlar. Mesela elim bir hastalık, bir kişinin sağlamlık veya anlamlılığa dair algısını bozabilir ve kişiler “benim sağlığım yerinde” veya “kötü şeyler iyi insanların başına sebepsiz yere gelmez“ gibi düşünceler geliştirirler. Bu tür bir durum hastalığa dair olumsuz duygu, düşünce veya davranışlara ve ilgili işlev bozukluklarına neden olur. Bu kişilerde öfke veya hüznü duygu tarzını ve “bu durum hayatımı mahvetti” tarzı düşünceleri görmek mümkündür. Bu sebepten dolayı, insanların bu durumlara yönelik bakış açılarını olumsuzdan olumluya veya nötre dönüştürmeleri durumu affetme olarak tanımlanır.

Affetme davranışı, psikolojik iyi oluşun öfke, kaygı, depresyon ve yaşam doyumu kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Bu dört alanla affetmenin en özellikli ve yakın ilişki gösterdiği alt boyut ise durumları affetme olarak karşımıza çıkmaktadır (Thompson ve diğerleri, 2005). Dolayısıyla durumları affetme kavramı, psikolojik iyi oluşun boyutlarıyla başkalarını affetmeye göre daha fazla ilgilidir. Bu ilişki, Mauger ve diğerlerinin (1992)

çalışma sonuçlarıyla da oldukça yakın bir uyum göstermektedir. İlgili çalışmanın sonuçlarına göre affetmenin alt boyutları depresyon, kaygı ve öfke gibi ruh sağlığı hastalıklarıyla da yakından ilişkilidir. Benzer şekilde, Snyder ve Heinze (2005)'in çocukluk çağında fiziksel veya cinsel istismar hikayesi olan kişilerle yaptıkları çalışmada da durumları affetme ile travma sonrası stres bozukluğu göstergeleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca karşılık başkalarını affetme ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunmaması da araştırmanın önemli bir diğer sonucudur. Buradan da hareketle araştırmacılar, affetmeyi kişilerin geleneksel bakış açılarını yıkan olaylar sonrası ortaya çıkan sıkıntı ve uyumsuzluklarla baş etme süreci olarak tanımlamışlardır. Benzer bir yaklaşımı bazı araştırmacıların (Janoff-Bulman, 1992; Janoff-Bulman & Frantz, 1997) travmalarla baş etme sürecinde olan insanları tanımlarken de kullandığını görmekteyiz.

Enright ve Zell (akt. Thompson ve diğerleri, 2005), kişilerin doğal afetleri ve hastalıkları affetmektense insanları veya kendilerini affetmeyi daha fazla tercih ettiğini belirtmiştir. Mesela kişi genetik kaynaklı bir hastalığa yakalandığında bunun sebebi olarak ebeveynlerini suçlayabilir ve bunun sonucunda durumu affetmeden ziyade başkalarını affetme söz konusu olabilir. Yine benzer şekilde birey, hastalığa yakalanmasının sebebini sağlıklı beslenmesinde veya sağlığına dikkat etmemesinde ararsa bu sefer de kendini affetme davranışı daha öncelikli olabilmektedir (Thompson ve diğerleri, 2005). Bu gibi durumu affetme şartlarından da anlaşılacağı gibi, bireyler zaman zaman affetmeye konu olan olayların sebeplerini kendilerinde veya başkalarında arayabilmektedirler. Bu kapsamda ortaya çıkan herhangi olumsuz bir durumda kişi durumu affetme davranışından önce, daha çok kendini veya başkalarını affetmeye eğilimli olabilir. Bundan dolayı durumları affetme, diğer affetme boyutlarından yeterince ayrılmamış biçimde karşımıza çıkabilir (Topbaşoğlu, 2016).

2.3.4.Affetmeyle ilgili yapılmış araştırmalar. Affetme ile ilgili çalışmalar özellikle affetmeye ilişkin ölçeklerin geliştirilmesiyle beraber artış göstermiştir. Bu kapsamda ağırlıklı olarak başkalarını affetme ve kendini affetme üzerine araştırmalar yapılmıştır. Durumları affetme kavramı ise ilerleyen süreçte konunun bir alt boyutu olarak tanımlanmıştır. Bu alt boyuta ilişkin çalışmalar ise oldukça sınırlıdır.

Yapılan çalışmalarda affedicilik ile ahlaki değer, öz anlayış, alçak gönüllülük, dindarlık ve iyimserlik arasında pozitif yönde; kaçma ve intikam alma arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca affediciliğin cinsiyete, yaşa, sosyal çevreye ve medeni duruma göre anlamlı bir değişim göstermediği saptanmıştır (Ayten, 2009; Sarıçam & Biçer, 2015).

Bugay ve Mullet (2013) ise araştırmalarında Türk ve Fransız niversite ğrencilerinin affetme eğilimlerini karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre Türk ğrencilerin koşulsuz affetme eğilimleri ve koşulsuz affetmeyi talep etme eğilimleri daha düşük bulunurken, koşullara ilişkin hassasiyetlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bugay ve Demir (2012), 8'er kişilik deney ve kontrol grubundan oluşan 16 kişiyle yaptıkları ve 5 hafta sürdürdükleri deneysel çalışmalarında Enright'ın Affetme Süreç Modelini deney grubuna uygulamışlardır. Heartland Affetme leği ile yapılan ön-test ve son-test puanlarına göre deney grubunda bulunan katılımcıların genel affetme düzeylerinde anlamlı bir artış grlmştir. Bu alışma, Türk kültüründe affetmenin öğretilbilir ve arttırılabilir bir davranış olduğunu göstermesi açısından da önem arz etmektedir.

Affetme ve sürekli kırılganlık üzerine yaptıkları çalışmalarında Braithwaite, Mitchell, Selby ve Fincham (2016), ilişki doyumunu ile düşük affediciliğin üzerindeki nevrotik ve katstrofik etkileri araştırmışlardır. Başlangıç çalışmasında 355, sonraki çalışmada ise 354 kişi yer almıştır. Araştırmaya katılanların ortalama romantik ilişki süreleri ise 1-2 senedir.

Her iki çalışmanın sonuçları da göstermektedir ki affetme davranışı arttıkça ilişki tatmini de artmaktadır.

Thompson ve diğerleri (2005), affetmenin alt boyutları olan kendini, başkalarını ve durumları affetmenin psikolojik iyi oluş ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları 499 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların affetme düzeyleri Heartland Affetme Ölçeği ile ölçülürken, psikolojik iyi oluşun boyutlarını ölçmek için dört farklı ölçüm aracı kullanılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre başkalarını affetme ve durumları affetme, psikolojik iyi oluşa ait tüm düzeyleri (anksiyete, yaşam doyumu, öfke ve depresyon) yordamaktadır. Kendini affetme ise öfke haricindeki düzeylerin tamamında yordayıcı olarak görülmektedir.

Bugay ve Demir (2010a) araştırmalarında bağışlanmaya konu olan hatanın özelliklerinin affetmenin yordayıcısı olduğunu tespit etmişlerdir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bu araştırmada hatanın özelliklerinin başkalarını affetme düzeyindeki değişimin %10'unu açıkladığı bulunmuştur. Hatadaki sorumluluk, öğrencilerin affetme seviyelerini en öncelikli yordayan özellik olurken, hatanın sonuçları ve hatanın kim tarafından işlendiği de sırasıyla ikinci ve üçüncü yordayıcı değişken olarak bulunmuştur.

Üniversite öğrencileriyle yürütülen ve Enright'ın süreç modelinin temel alındığı bir araştırmada aile ihmali yaşamış olan öğrencilerle süreç modeli bir uygulama yürütülmüştür. Araştırma kapsamında aile tutumu, umut, öz saygı, endişe ve depresyon düzeyleri incelenmiştir. Sonuçlara göre affetme odaklı bu uygulama sayesinde aile tutumu, umut ve öz saygı alanlarında artış görülmüştür (Al-Mabuk, Enright & Cardis, 1995).

Öğretmen adaylarının sosyodemografik özelliklerine göre değişim gösteren affetme özelliklerini, öz-duyarlılık ve benlik saygısı düzeylerini incelediği araştırmasında Asıcı (2013), bu değişkenler arasındaki olası ilişkileri tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma

bulgularına göre öğretmen adaylarının affetme özellikleri ile öz-duyarlık ve benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Ayrıca genel affetme puan ortalamalarının yaşa, eğitim alanına, mutluluk durumuna, duygusal ilişki durumuna, algılanan baba tutumuna ve psikolojik sorun yaşama durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur. Buna rağmen genel affetme puan ortalamalarının cinsiyete, sınıfa, yaşamın büyük bölümünün geçtiği yerleşim yerine, kardeş sayısına, anne baba eğitim düzeyine, anne baba meslek durumuna, algılanan anne tutumuna, ailenin aylık gelirine, algılanan ekonomik duruma ve sorunu olduğunda başkalarından yardım isteme eğilimine göre ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Barber, Maltby ve Macaskill (2005) ise araştırmalarında kendini affetmekte zorlanan bireylerin öfkeyle ilgili anılarını daha fazla düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Başkalarını affetmekte zorlananların ise intikam düşünceleriyle daha fazla meşgul oldukları bulunmuştur.

70 tane araştırmayı içinde barındıran 53 makalenin incelendiği gözden geçirme çalışmasının sonucunda Miller, Worthington ve McDaniel (2008), kadınların affetme puan ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Araştırma kapsamında muhtemel aracı değişkenlere bakılmış ve intikam değişkeninin toplumsal cinsiyet ile affetme arasında aracı değişken rolü oynadığı belirlenmiştir. İntikama ait sonuçlar incelendiğinde, intikam affetmeyi engellediği için erkeklerin kadınlara oranla daha az affedici oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Brown (2003) tarafından yapılan çalışmaya göre de erkeklerde intikam duygularının tipik biçimde kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Affetmeyle ilgili önemli çalışmalar yapan Tse ve Yip (2009) ise araştırmalarında kişiler arası ilişkilere vurgu yapmışlardır. Araştırmacılara göre affetme davranışı, kişiler arası ilişkilerde yaşanan çatışmaların yaratabileceği olumsuzluklardan bireyleri koruyabilmektedir. Yaptıkları çalışmada da affetmenin hem kişiler arası uyum hem de psikolojik iyi oluş ile

ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yani buna göre affetme davranışı, kişiler arası uyumu geliştirici bir etki gösterirken; aynı zamanda ilişkilerdeki olumsuzluklara karşı da koruma görevi görmektedir.

Yapılan bir diğer çalışmada affetme ve alt boyutları, mağduriyet algılama düzeyleri ve intikam niyeti ile beraber incelenmiştir. Çalışmaya göre dolaylı mağduriyet algılama düzeyi, intikam niyeti üzerinde pozitif bir etki göstermektedir. Araştırma kapsamında yapılan regresyon analizine göre ise çalışanların dolaylı mağduriyet algılama düzeyleri, başkalarını affetme ve durumu affetme üzerinde negatif biçimde bir etki göstermektedir. Bununla birlikte çalışanların doğrudan ve dolaylı mağduriyet algılama düzeylerinin, affetme algısının boyutlarından başkalarını ve durumu affetme modelleri ile intikam niyeti üzerindeki etkisini inceleyen modeller anlamlı çıkmıştır. Anlamlı çıkan modeller için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre çalışanların dolaylı mağduriyet algılama düzeylerinin, affetme algısının boyutlarından başkalarını ve durumu affetme üzerinde negatif etkisi olduğu tespit edilmiştir (Şahin, 2017).

3.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, araştırma verilerinin toplanması sürecine ve veri analizinde kullanılan istatistiki araçlara ilişkin bilgilere yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel araştırma desenine göre tasarlanmış ve araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını veya düzeyini saptamaya çalışan araştırma modelleri olarak tanımlanmaktadır (Creswell, 2009; Karasar, 2016; Singh, 2007).

Bu çalışmada, öğretmen adaylarında evlilik tutumu ile kişiler arası tarz ve affetme arasındaki ilişki incelenmiştir. Bununla beraber, öğretmen adaylarının affetme düzeyleriyle kişiler arası tarzları arasındaki ilişkiyi de bakılmıştır. Evlilik tutumu değişkeni; cinsiyet, bölüm, anne-baba birlikteliği, kardeşlerin medeni durumu ve ikamet edilen yer gibi bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermeme açısından da incelenmiştir. Tüm bu değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı ve varsa bu ilişkinin derecesi ilişkisel tarama modeline göre tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2017-2018 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarından oluşmaktadır. 2017-2018 eğitim öğretim yılında fakültede öğrenim gören toplam öğretmen aday sayısı 5330'dur. Bu öğretmen adaylarının 1730'u erkek (%32), 3600'ü ise kadın (%68) adaylardan oluşmaktadır. Araştırma evrenine dair sayısal bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Evrenine Dair Sayısal Bilgiler

Değişken		
<u>Cinsiyet</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Kadın	3600	67.5
Erkek	1730	32.5
Toplam	5330	100.0

Araştırmanın örnekleme ise 2017-2018 eğitim öğretim yılında aynı devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 611 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi de kendi içerisinde oranlı ve oransız olmak üzere ikiye ayrılır. Bu araştırmada ise oranlı tabakalı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Oranlı tabakalı örnekleme yönteminde her bir tabaka, o tabakanın evren içindeki oranı kadar eleman veya küme barındırır (Singh, 2007). Böylece örneklem içindeki her tabakanın evreni temsil gücü mümkün olduğunca garanti altına alınmış olunur (Gall, Gall & Borg, 2003). Tabakalı örnekleme, rastgelelik ve kategorileştirme açısından da oldukça kullanışlı bir örnekleme yöntemidir (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Bu araştırmanın örnekleme, kadın ve erkek olmak üzere cinsiyete göre tabakalandırılmıştır. Cinsiyetin hem evlilik tutumuyla ilgili araştırmalarda (Alqashan & Alkandari, 2010; Köroğlu, 2013; Jennings ve diğerleri, 1992; Willett, 2009; Willoughby, 2010), hem kişiler arası tarzla ilgili araştırmalarda (Alkan, 2008; Canary & Babin-Gallagher, 2008; Göçener, 2010; Hasta & Güler, 2013) hem de affetmeyle ilgili araştırmalarda (Mauger ve diğerleri, 1992; Kadiangandu, Mullet, Vinsonneau, 2001; Miller ve diğerleri, 2008; Roby, 1997; Tangney, Boone & Dearing, 2005;) anlamlı farklılıklar

barındırması, bu araştırmanın cinsiyete göre tabakalandırılmasında etkili olmuştur. Ayrıca araştırmanın evreni olan üniversitenin eğitim fakültesinde, kadın öğretmen adaylarının sayısının erkeklerin iki katından bile fazla olması cinsiyete göre tabakalandırmada etkili olan bir diğer faktördür. Böylece cinsiyet oranlarından kaynaklı olası analiz farklılıklarından ve yanlış genellemelerden kaçınılmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmen adayların 423'ü (%69.2) kadın iken 188'i (%30.8) ise erkektir. Katılımcılardan birinci sınıfta öğrenim gören aday sayısı 133 (%21.8), ikinci sınıfta öğrenim gören aday sayısı 123 (%20.1), üçüncü sınıfta öğrenim gören aday sayısı 205 (%33.6) ve dördüncü sınıfta öğrenim gören aday sayısı 150 (%24.5) kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları öğrenim gördükleri bölümlere göre 143'ü (%23.4) Yabancı Diller, 56'sı (%9.2) Bilgisayar Teknolojileri, 25'i (%4.1) Güzel Sanatlar, 29'u (%4.7) Matematik ve Fen Bilgisi, 93'ü (%15.2) Temel Eğitim, 65'i (%10.6) Özel Eğitim, 72'si (%11.8) Eğitim Bilimleri, 128'i (%20.9) Türkçe ve Sosyal Bilgiler şeklinde ayrılmaktadır. Katılımcıların 576'sı (%88.2) anne babasının beraber, 37'si (%5.7) anne babasının boşanmış/ayrı, 40 tanesi (%6.1) de bunların dışında diğer bir durumda oldukları bilgisini vermişlerdir. Kardeşlerin medeni durumuna bakıldığında ise katılımcıların 222'sinin (%34) en az bir evli kardeşi bulunurken, 431'inin (%66) ise hiç evli kardeşi bulunmamaktadır. Bunların dışında katılımcıların 285'i (%43.7) ailesinin yanında, 157'si (%24) ailesinden ayrı bir evde, 211'i (%32.3) ise yurttan ikamet etmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bazı demografik özellikleriyle ilgili bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Araştırma Örnekleminin Bazı Demografik Özellikleri

<u>Değişken</u>		
<u>Cinsiyet</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Kadın	423	69.2
Erkek	188	30.8
Toplam	611	100.0
<u>Sınıf Düzeyi</u>		
Birinci Sınıf	133	21.8
İkinci Sınıf	123	20.1
Üçüncü Sınıf	205	33.6
Dördüncü Sınıf	150	24.5
Toplam	611	100.0
<u>Anne-Baba Birlikteliği</u>		
Beraber	538	88.1
Boşanmış/Ayrı	35	5.7
Diğer	38	6.2
Toplam	611	100.0
<u>Evli Kardeş Varlığı</u>		
Var	200	32.7
Yok	411	67.3
Toplam	611	100.0

Tablo 2

*Araştırma Örnekleminin Bazı Demografik Özellikleri (Devam)*İkamet Yeri

Aile Yanı	252	41.2
Aileden Ayrı Ev	149	24.4
Yurt	210	34.4
Toplam	611	100.0

Bölüm

Yabancı Diller	143	23.4
Bilgisayar Teknolojileri	56	9.2
Güzel Sanatlar	25	4.1
Matematik ve Fen Bilgisi	29	4.7
Temel Eğitim	93	15.2
Özel Eğitim	65	10.6
Eğitim Bilimleri	72	11.8
Türkçe ve Sosyal Bilgiler	128	20.9
Toplam	611	100.0

Yaş

18-20	190	31.1
21-23	356	58.3
24 ve üzeri	65	10.6
Toplam	611	100.0

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ), Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ), Kişiler Arası Tarz Ölçeği (KATÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. İnönü evlilik tutum ölçeği. Bayoğlu ve Atli (2014) tarafından geliştirilen İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ), 21 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen İETÖ, hiç katılmıyorum ile tamamen katılıyorum aralığında derecelendirilen 5'li likert tarzında bir ölçme aracıdır. Yapılan analizler sonucunda KMO değeri 0.90, Bartlett's Testi 4664,344 df= 190, $p < .001$ bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca ölçme aracının tek faktörlü ve 21 maddelik bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. İETÖ'nün açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü ve 21 maddelik bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve sonucunda $\chi^2=499,734$, $df=172$, $\chi^2/sd =2,905$, $GFI=.91$, $CFI=.93$, $TLI=.91$, $RMSEA=.059$, $SRMR=.043$ değerleri elde edilmiştir. Bu değerler, ölçeğin kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir. İETÖ'nün güvenilirliğine ilişkin analizlerde iç tutarlılık göstergesi olarak Cronbach Alpha değeri .90, Spearman Brown Yarılama Testi değeri ise .88 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha değeri .93 olarak bulunmuştur. İETÖ'nün puanlaması, 1= Hiç katılmıyorum, 2= Nadiren katılıyorum, 3= Biraz katılıyorum, 4= Katılıyorum ve 5= Kesinlikle katılıyorum biçiminde olup ölçekten en az 21 ve en fazla 105 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, evliliğe ilişkin tutumun yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Bk. Ek 1).

3.3.2. Heartland affetme ölçeği. Araştırmada üniversite öğrencilerinin affetme düzeyini ölçmek amacıyla Thompson ve diğerleri (2005) tarafından geliştirilen 7'li likert tipi 18 maddelik Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ) uygulanmıştır. Ölçeğin kendini affetme (K-

AFF), başkalarını affetme (B-AFF) ve durumları affetme (D-AFF) olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin ilk 6 maddesi (1,2,3,4,5,6. maddeler) kendini affetme, ikinci 6 maddesi (7,8,9,10,11,12. maddeler) başkalarını affetme ve üçüncü 6 maddesi (13,14,15,16,17,18. maddeler) ise durumları affetme alt boyutlarının maddeleri olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan ise 126'dır. Ölçek puanlanırken 2,4,6,7,9,11,13,15 ve 17. maddeler ters olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliği için yapılan çalışmalarda, test-tekrar test katsayısı kendini affetme alt boyutu için, .83, başkalarını affetme alt boyutu için .72, durumları affetme alt boyutu için, .73 ve toplam affetme puanı için, .77 olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha değerleri ise bu alt boyutlar için sırasıyla, .75, .78, .79 ve ölçeğin geneli için, .86 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha değeri ise .78 olarak bulunmuştur.

HAÖ'nün Türkiye için çeviri ve uyarlama çalışması Bugay ve Demir (2010b) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uyarlanma sürecinde psikolojik danışma ve rehberlik alanından en az doktora derecesini almış 5 kişi görüş bildirmiş, 2 yabancı diller uzmanının da görüşleriyle beraber çeviri son halini almıştır. Ölçek maddelerinin anlaşılabilirliğini ve açıklığını görmek amacıyla ölçek 20 öğrenciye uygulanmış ve geri bildirimlere göre gerekli değişiklikler yapılarak ölçeğin nihai şekline ulaşılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun güvenirliği için Cronbach Alpha değeri hesaplanmış, yapı geçerliği için ise Doğrulayıcı Faktör Analizi yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları için Cronbach Alpha değerleri sırasıyla kendi affetme için .64, başkalarını affetme için .79 ve durumu affetme için .76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı için Cronbach Alpha değeri .81 olarak bulunmuştur. Ayrıca yapılan bir seri Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin orijinalinde olduğu gibi 18 madde ve kendini affetme, başkalarını affetme ve durumu affetme olmak üzere 3 faktörden oluştuğu tespit edilmiştir. Oluşan bu ölçek formu için tanımlanan modelin, araştırma verisine

GFI = .92, AGFI = .90, RMSEA = .06 değerleriyle yeterli düzeyde uyum sergilediği görülmüştür (Bk. Ek 2).

3.3.3. Kişiler arası tarz ölçeği. Araştırma katılımcılarının kişiler arası ilişki tarzlarını belirlemek amacıyla Kişiler Arası Tarz Ölçeği (KATÖ) kullanılmıştır. KATÖ, uyarlama bir çalışma olmayıp Şahin ve diğerleri (2011) tarafından kültüre özgü biçimde geliştirilmiştir. Ölçek, toplam 60 maddeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. KATÖ, “Sizi ne kadar tanımlıyor” sorusuna göre 5’li likert tipinde uygulanan bir ölçektir. Değerlendirmesinde %0= 1 puan, %25=2 puan, %50=3 puan, %75= 4 puan ve %100= 5 puan şeklinde hesaplanmaktadır. KATÖ için alınabilecek en düşük toplam puan 60, en yüksek toplam puan ise 300’dir. Ölçeğin toplam puanında ve alt boyut puanlarında artış olumsuz kişiler arası tarzları işaret etmektedir. Ölçek geliştiricileri tarafından toplam 490 kişilik veri üzerinde yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin altı faktöre ayrıldığı saptanmıştır. Bunlar; baskın tarz (5, 6, 8, 9, 31, 42, 43, 46, 48, 49, 51, 52, 59 ve 60. maddeler), öfkeli tarz (4, 20, 21, 25, 33, 34, 54, 56 ve 57. maddeler), duygudan kaçınan-duyarsız tarz (2, 3, 15, 17, 23, 24, 26, 28, 29, 30 ve 39. maddeler), manipülatif tarz (7, 16, 18, 19, 40, 41, 44, 45, 53 ve 55. maddeler), kaçınan tarz (11, 12, 13, 27, 32, 35, 36, 37, 38, 50 ve 58. maddeler) ve alaycı/küçümseyici tarz (1, 10, 14, 22 ve 47. maddeler) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmasından elde edilen analiz sonuçlarına göre Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Ölçek alt boyutları için elde edilen Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ise baskın tarz alt boyutu için .88 (madde sayısı 14), kaçınan tarz alt boyutu için .79 (madde sayısı 11), öfkeli tarz alt boyutu için .79 (madde sayısı 9), duygudan kaçınan/duyarsız tarz alt boyutu için .77 (madde sayısı 11), manipülatif tarz alt boyutu için .74 (madde sayısı 10), küçümseyici/alaycı tarz alt boyutu için .67 (madde sayısı 5) bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında KATÖ için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .94, baskın tarz alt boyutu için .90, kaçınan tarz alt boyutu için .80, öfkeli tarz alt boyutu için .80, duygudan kaçınan/duyarsız tarz alt boyutu için .76, manipülatif tarz alt boyutu için .77, küçümseyici/ alaycı tarz alt boyutu için .67 olarak bulunmuştur (Bk. Ek 3).

3.3.4.Kişisel bilgi formu. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini elde etmek için kullanılmıştır. Bu formla öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf düzeyi, medeni durum, ikamet şekli gibi kişisel bilgilerinin yanı sıra ebeveynlerinin birliktelik durumları ve evli kardeş varlığı gibi konuya özgü bilgilerinin de toplanması amaçlanmıştır (Bk. Ek 4).

3.4.Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmaya ait veriler, 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında araştırmacı tarafından sınıf ortamında toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanma süreci, üniversite etik kurulundan ve fakülteden alınan izinler sonrasında başlatılmıştır. Uygulama formlarının dağıtımından önce katılımcılar araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgilendirilmiş, gönüllülük ve gizlilik esasları hatırlatılmıştır. Uygulamanın başında konuyla ilgili gelen bazı sorular cevaplanmıştır. Uygulama süresi yaklaşık 20 dakika sürmüştür ve öğretmen adaylarına katılımları için teşekkür edilerek sınıf terk edilmiştir.

Araştırma kapsamında toplam 727 katılımcıdan veri toplanmıştır. Bunların 116 tanesi yanlış ve eksik doldurulma, evren tanımına uymama gibi sebeplerden inceleme dışı bırakılmış ve analizlere 611 veri ile devam edilmiştir. Araştırmada veri toplama süreci tamamlandıktan sonra elde edilen veriler, SPSS 23.0 (Statistical Package for Social Sciences) yazılımı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sorularına ilişkin analizlere geçilmeden önce, toplanan verilere ait puanların ilgili analizlerin varsayımlarını karşılama düzeyi incelenmiştir.

Bu kapsamda bazı normallik bilgileri verilmiş ve devamındaki analizler bu doğrultuda yapılmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde, öğretmen adaylarının evlilik tutumu düzeyleri ve kişiler arası tarzları arasındaki ilişkinin, evlilik tutumu düzeyleri ile affetme ve affetme alt boyut düzeyleri arasındaki ilişkinin, kişiler arası tarzları ile affetme ve affetme alt boyut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının evlilik tutumu düzeylerinin cinsiyete ve kardeşlerinin medeni durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için ise İlişkisiz Örneklem t-testi uygulanmıştır. Araştırmada, öğretmen adaylarının evlilik tutumu düzeylerinin bölüm, sınıf düzeyi, anne-baba birlikteliği ve ikamet yeri gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Yapılan tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmış, ileri derece anlamlılık düzeyleri ayrıca belirtilmiştir.

4.Bölüm

Bulgular

Bu bölümde istatistiksel işlemler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma bulguları, araştırma sorularına uygun istatistiki yöntemler sonucu elde edilmiş ve benzer yöntemlerin kullanıldığı analizler aynı tabloda sunulmuştur.

4.1.Ölçek Puanlarına İlişkin Normallik Analizi Sonuçları

Araştırma kapsamında yapılacak analizlerde parametrik yöntemlerin kullanılıp kullanılmayacağını belirlemek için ölçek puanlarına ilişkin bazı sonuçlar incelenmiştir. Bu ayrımın yapılmasında sıkça kullanılan normallik testlerinden Kolmogorov-Smirnov testi, bu çalışmada da başlangıç olarak uygulanmıştır. Ölçek puanlarına ilişkin Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Alt Boyutları Toplam Puanlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları

	İstatistik	N	p.
İETÖ	.068	611	.000*
KATÖ	.060	611	.000*
HAÖ	.044	611	.008*
K-AFF	.064	611	.000*
B-AFF	.075	611	.000*
D-AFF	.076	611	.000*

(*p<.05, İETÖ:İnönü Evlilik Tutum Ölçeği; KATÖ: Kişiler Arası Tarz Ölçeği; HAÖ:Heartland Affetme Ölçeği; K-AFF:Kendini Affetme Alt Ölçeği; B-AFF: Başkasını Affetme Alt Ölçeği; D-AFF: Durumları Affetme Alt Ölçeği)

Tablo 3'te görüldüğü gibi İETÖ, KATÖ, HAÖ, K-AFF, B-AFF ve D-AFF toplam puanlarına ilişkin Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçları anlamlı çıkmaktadır. Bu da tüm bu ölçeklerden elde edilen toplam puanların bu normallik testine göre normal dağılım göstermediği sonucunu vermektedir.

Kolmogorov-Smirnov testi normallik sınamalarında kullanılan testlerden ve istatistiksel yöntemlerden sadece biridir. Örneklemin boyutu arttıkça, Kolmogorov-Smirnov testinin oldukça küçük görünen farkları dahi anlamlı göstermeye olan eğilimi nedeniyle testin örneklem boyutundan etkilendiği ve grafiksel veya betimsel yöntemlerle beraber kullanılması gerektiği belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010; Hair, Anderson, Tatham & Black, 1998; Quinn & Keough, 2002; Sprent & Smeeton, 2007). Benzer biçimde Schoder, Himmelmann ve Wilhelm (2006) ile Hair ve diğerleri (1998), Kolmogorov-Smirnov testinin geniş örneklem sayılarında ($n > 250$) sebepsiz anlamlılık ürettiğinden, araştırmacıları yanlış test kullanımına yönlendirebileceğini belirtmişlerdir. Genel olarak tek bağımlı değişkenlerde, ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için betimsel, grafiksel ve istatistiksel yöntemler kullanılmaktadır (Abbott, 2011; Ghasemi & Zahediasl, 2012; Sharma, 1996; Thode, 2002). Grafiksel yöntemler arasında yer alan histogram, gövde-yaprak (stem-and-leaf) grafiği, kutu diyagramı (box plot), P-P (Probability-Probability) grafiği, normal Q-Q (Quantile-Quantile) grafiği ve detrended normal Q-Q grafiği gibi yöntemlere de yoğunlukla başvurulmaktadır (Green & Salkind, 2005; Lind, Marchal & Wathen, 2006; McKillup, 2012; Thode, 2002). Grafiksel yöntemler her ne kadar geçerli normallik göstergeleri olsalar da hem kesin bir istatistiksel sonuç ortaya koymamaları hem de çok fazla grafiğe ihtiyaç duyulması sebebiyle bazı durumlarda tercih dışı kalabilmektedir.

Bu araştırmada ise normallik analizleri betimsel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel yöntemde aritmetik ortalama, mod, medyan, çarpıklık

(skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek dağılımın normal olup olmadığı belirlenir (Abbott, 2011; Büyüköztürk, 2016; Can, 2017; Kirk, 2008). Buna göre aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerinin birbirine eşit veya yakın değerde olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırlarında 0'a yakın olması verilerin normal dağıldığının kanıtı olarak kabul edilmektedir (Howitt & Cramer, 2011; Lind ve diğerleri, 2006; McKillup, 2012; Wilcox, 2012; Tabachnick & Fidell, 2013). Bu araştırmada kullanılan ölçek puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Alt Boyutları Toplam Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	\bar{X}	Mod	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
İETÖ	611	3.63	3.76	3.76	-.57	.23
KATÖ	611	2.09	1.88	2.03	.65	.37
HAÖ	611	4.46	4.50	4.44	-.03	.59
K-AFF	611	4.57	4.16	4.50	-.03	.31
B-AFF	611	4.21	4.00	4.16	-.24	.02
D-AFF	611	4.60	4.50	4.50	-.14	.58

Tablo 4'te görüldüğü gibi İETÖ, KATÖ, HAÖ, K-AFF, B-AFF ve D-AFF toplam puanlarına ilişkin ait ortalama, mod ve medyan değerlerinin birbirine oldukça yakın ve elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayılarının 0'a yakın ± 1 sınırlarında olduğu görülmektedir. Bu da araştırmada kullanılan tüm ölçek toplam puanlarının normal dağılım gerekliliğini sağladığını göstermektedir (Chemingui & lallouna, 2013; Field, 2009; George & Mallery,

2016; Ryu, 2011; Tabachnick & Fidell, 2013). Bundan hareketle araştırma kapsamında yapılan tüm analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır.

4.2.Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme Toplam ve Alt Boyut Puanları

Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının İETÖ, KATÖ, HAÖ, K-AFF, B-AFF ve D-AFF toplam puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu analizine ait sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Evlilik Tutumu, Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Alt Boyutları Toplam Puanları

Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	İETÖ	KATÖ	HAÖ	K-AFF	B-AFF	D-AFF
İETÖ	1					
KATÖ	-.091*	1				
HAÖ	.148**	-.360**	1			
K-AFF	.116**	-.165**	.675**	1		
B-AFF	.087*	-.349**	.744**	.148**	1	
D-AFF	.136**	-.268**	.820**	.493**	.386**	1

(*p<.05, **p<.01)

Tablo 5'te görüldüğü gibi İETÖ toplam puanları ile KATÖ toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı ($r = -.091$, $p < .05$) bir ilişki bulunmaktadır. Aynı zamanda İETÖ toplam puanlarının HAÖ toplam puanları ile ($r = .148$, $p < .01$), K-AFF toplam puanları ile ($r = .116$, $p < .01$), B-AFF toplam puanları ile ($r = .087$, $p < .05$) ve D-AFF toplam puanları ile ($r = .136$, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yani tüm ölçeklerin ve alt boyutlarına ait ölçeklerin birbirleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre öğretmen adaylarının evlilik tutumu düzeyleri olumlu yönde arttıkça kişiler arası tarzları

olumsuz yönde artış göstermektedir. Ayrıca katılımcıların evlilik tutumu düzeyleri olumlu yönde arttıkça toplam affetme düzeyleri, kendilerini affetme düzeyleri, başkalarını affetme düzeyleri ve durumu affetme düzeyleri de olumlu yönde artmaktadır.

Bu korelasyon katsayılarına göre KATÖ toplam puanlarının HAÖ toplam puanları ile ($r = -.360, p < .01$), K-AFF toplam puanları ile ($r = -.165, p < .01$), B-AFF toplam puanları ile ($r = -.349, p < .01$) ve D-AFF toplam puanları ile ($r = -.268, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulgulara göre öğretmen adaylarının kişiler arası tarzları olumsuz yönde arttıkça toplam affetme düzeyleri, kendilerini affetme düzeyleri, başkalarını affetme düzeyleri ve durumu affetme düzeyleri olumlu yönde artmaktadır.

4.3.Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Cinsiyete ve Kardeşlerin Medeni Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının İETÖ toplam puanlarının cinsiyetlerine ve kardeşlerinin medeni durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan İlişkisiz Örneklem *t*-testi analizine ait sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

*Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Cinsiyete ve Kardeşlerin Medeni Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin İlişkisiz Örneklem *t*-testi Sonuçları*

Puan	Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	ss	<i>t testi</i>		
						t	sd	p
İETÖ	<u>Cinsiyet</u>	Kadın	423	3.63	.75	-.155	609	.87
		Erkek	188	3.64	.77			
	<u>Evli Kardeş</u>	Yok	411	3.59	.77	-2.001	609	.04*
		Var	200	3.72	.73			

* $p < .05$

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının İETÖ toplam puanları, cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($t = -.155, p > .05$). Buna göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Diğer yandan, bu t -testi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının İETÖ toplam puanları, kardeşlerinin medeni durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t = -2.001, p < .05$). Bu farklılaşma, kardeşleri evli olanların lehine gerçekleşmiştir ($\bar{x}=3.72$). Buna göre evli kardeşi olan öğretmen adayları, evli kardeşi olmayanlara göre evliliğe yönelik daha olumlu tutum göstermektedirler.

Ailede evli bir kardeş bulunmasının öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeylerini anlamlı ve olumlu biçimde farklılaştırması, bunun hangi kardeş grubu için (abinin evliliği, ablanın evliliği, küçük kardeşin evliliği) daha anlamlı olduğuna veya hangisinden kaynaklandığına ilişkin bir incelemeyi de gerekli kılmıştır. Evli olan kardeş grubuna göre İETÖ toplam puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair İlişkisiz Örneklem t -testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Evli Olan Kardeş Grubuna Göre Farklılaşmasına İlişkin İlişkisiz Örneklem t-test Sonuçları

Puan	Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	ss	t testi		
						t	sd	p
İETÖ	<u>Evli Abi</u>	Yok	520	3.63	.75	-.418	609	.67
		Var	91	3.66	.81			
	<u>Evli Abla</u>	Yok	465	3.59	.78	-2.210	609	.02*
		Var	146	3.75	.70			
	<u>Evli Küçük Kardeş</u>	Yok	594	3.63	.76	.146	609	.88
		Var	17	3.60	.86			

*p<.05

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının İETÖ toplam puanları, abinin evli olup olmasına ve küçük kardeşin evli olup olmasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_1 = -.418$, $t_2 = .146$, $p > .05$). Bunun aksine ablanın evli olup olmaması, İETÖ toplam puanlarını anlamlı biçimde farklılaştırmış ve evli ablanın varlığı, öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeylerinde anlamlı bir artışa sebep olmuştur ($t = -2.210$, $p < .05$). Yapılan bu t -testi analizine göre, abi veya küçük kardeşlerinin evli olup olmaması öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeylerinde anlamlı bir değişim yaratmazken; ablası evli olan öğretmen adayları, ablası bekâr olan öğretmen adaylarına göre daha olumlu evlilik tutumu göstermişlerdir.

4.4.Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyi, İkamet Yeri, Anne-Baba Birlikteliği ve Bölüm Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının İETÖ toplam puanlarının sınıf düzeyi, ikamet yeri, anne-baba birlikteliği ve bölüm değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyi, İkamet Yeri, Anne-Baba Birlikteliği ve Bölüm Değişkenlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Grup	<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri				ANOVA				
		<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	133	3.54	.77	G.arası	2.11	3	0.70	1.21	0.30
	2.Sınıf	123	3.70	.79	G.ıçı	351.76	607	.57		
	3.Sınıf	205	3.63	.70	Toplam	353.87	610			
	4.Sınıf	150	3.68	.79						
İkamet Yeri	Aile Yanı	252	3.65	.74	G.arası	3.12	2	1.56	2.70	.06
	Ayrı Ev	149	3.51	.75	G.ıçı	350.75	608	.57		
	Yurt	210	3.69	.78	Toplam	353.87	610			
Anne-Baba Birlikteliği	Berber	538	3.64	.75	G.arası	2.38	2	1.19	2.06	.12
	Boşanmış	35	3.38	.91	G.ıçı	351.49	608	.57		
	Diğer	38	3.64	.72	Toplam	353.87	610			
Bölüm	Yab. Diller	143	3.41	.79	G.arası	15.56	7	2.22	3.96	.00*
	Bilgisayar	56	3.69	.85	G.ıçı	338.31	603	.56		
	Güzel Snt.	25	3.26	.63	Toplam	353.87	610			
	Mat-Fen	29	3.60	.75						
	Temel Eğ.	93	3.79	.64						
	Özel Eğt.	65	3.64	.80						
	Eğitim Bil.	72	3.75	.66						
Türk-Sos	128	3.74	.74							

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının İETÖ toplam puanlarının sınıf düzeyi, ikamet yeri ve anne-baba birlikteliği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>.05$). Bölüm değişkenine göre ise İETÖ toplam puanlarının anlamlı biçimde farklılaştığı tespit edilmiştir ($p<.05$).

Bu farklılaşmanın hangi bölümler arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Tukey Post-Hoc testine ait sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Bölümler Arası Farklılaşmasına İlişkin Tukey Post-Hoc Testi Sonuçları

(I) Bölüm	(J) Bölüm	Ortalama Farkı (I-J)	p.
Yabancı Diller	Bilgisayar & Öğretim Teknj.	-.28067	.255
	Güzel Sanatlar	.14642	.986
	Matematik & Fen Bil.	-.18763	.923
	Temel Eğitim	-.37973*	.004*
	Özel Eğitim	-.23205	.435
	Eğitim Bilimleri	-.34074*	.036*
	Türkçe Sosyal	-.33240*	.007*
Bilgisayar & Öğretim Teknj.	Yabancı Diller	.28067	.255
	Güzel Sanatlar	.42708	.258
	Matematik & Fen Bil.	.09304	.999
	Temel Eğitim	-.09906	.994
	Özel Eğitim	.04862	1.000
	Eğitim Bilimleri	-.06007	1.000
	Türkçe & Sosyal Bil.	-.05173	1.000

Tablo 9

Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Bölümler Arası Farklılaşmasına İlişkin Tukey Post-Hoc Testi Sonuçları (Devam)

Güzel Sanatlar	Yabancı Diller	-.14642	.986
	Bilgisayar & Öğretim Teknj.	-.42708	.258
	Matematik & Fen Bil.	-.33405	.729
	Temel Eğitim	-.52615*	.040*
	Özel Eğitim	-.37847	.386
	Eğitim Bilimleri	-.48716	.096
	Türkçe & Sosyal Bil.	-.47882	.070
Matematik & Fen Bil.	Yabancı Diller	.18763	.923
	Bilgisayar & Öğretim Teknj.	-.09304	.999
	Güzel Sanatlar	.33405	.729
	Temel Eğitim	-.19210	.930
	Özel Eğitim	-.04442	1.000
	Eğitim Bilimleri	-.15311	.983
	Türkçe & Sosyal Bil.	-.14477	.982
Temel Eğitim	Yabancı Diller	.37973*	.004*
	Bilgisayar	.09906	.994
	Güzel Sanatlar	.52615*	.040*
	Matematik & Fen Bil.	.19210	.930
	Özel Eğitim	.14768	.926
	Eğitim Bilimleri	.03899	1.000
	Türkçe & Sosyal Bil.	.04733	1.000

Tablo 9

Evlilik Tutumu Toplam Puanlarının Bölümler Arası Farklılaşmasına İlişkin Tukey Post-Hoc Testi Sonuçları (Devam)

Özel Eğitim	Yabancı Diller	.23205	.435
	Bilgisayar & Öğretim Teknj.	-.04862	1.000
	Güzel Sanatlar	.37847	.386
	Matematik & Fen Bil.	.04442	1.000
	Temel Eğitim	-.14768	.926
	Eğitim Bilimleri	-.10869	.990
	Türkçe & Sosyal Bil.	-.10035	.988
Eğitim Bilimleri	Yabancı Diller	.34074*	.036*
	Bilgisayar & Öğretim Teknj.	.06007	1.000
	Güzel Sanatlar	.48716	.096
	Matematik & Fen Bil.	.15311	.983
	Temel Eğitim	-.03899	1.000
	Özel Eğitim	.10869	.990
	Türkçe & Sosyal Bil.	.00834	1.000
Türkçe & Sosyal Bil.	Yabancı Diller	.33240*	.007*
	Bilgisayar & Öğretim Teknj.	.05173	1.000
	Güzel Sanatlar	.47882	.070
	Matematik & Fen Bil.	.14477	.982
	Temel Eğitim	-.04733	1.000
	Özel Eğitim	.10035	.988
	Eğitim Bilimleri	-.00834	1.000

*p<.05

Tablo 9’da görüldüğü gibi yabancı diller eğitimi bölümünün İETÖ toplam puanları; temel eğitim, eğitim bilimleri ve türkçe-sosyal bilimler eğitimi bölümleri ile anlamlı şekilde farklılaşmaktadır (p<.05). Bu farklılaşmaların tamamı yabancı diller eğitimi bölümünün

aleyhine gerçekleşmiştir. Bu sonuca göre, temel eğitim, eğitim bilimleri ve türkçe-sosyal bilimler eğitimi bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayların evlilik tutum düzeyleri, yabancı diller bölümünde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde yüksektir.

Elde edilen Post-Hoc bulgularına göre temel eğitim bölümünün İETÖ toplam puanları, güzel sanatlar eğitimi bölümünün İETÖ toplam puanlarıyla anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < .05$). Bu farklılaşma temel eğitim bölümünün lehinedir. Yani temel eğitim bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri, güzel sanatlar eğitimi bölümünde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde yüksektir.

5.Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sorularına ilişkin elde edilen bulgular, alt başlıklar halinde değerlendirilmiştir. Son olarak da araştırmacılara ve alan uzmanlarına yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.1.Tartışma

5.1.1.Evlilik tutumu, kişiler arası tarz, affetme toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişki düzeylerinin incelenmesine dair tartışma. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri ile kişiler arası tarzları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.091, p < .05$). KATÖ toplam puanlamasındaki yüksek puanlar, olumsuz kişiler arası tarzlara karşılık gelmektedir. Buna göre bireylerde kişiler arası tarz olumlu bir yönelim gösteriyorsa evlilik tutumu da olumlu biçimde oluşmaktadır. Analizler sonucunda elde edilen ilişki katsayısı yüksek olmasa da evliliğe yönelik bakış açısının kişiler arası tarzla bir ilişki içinde olduğu gerçeği göz ardı edilemez. Pretorius, Roux ve Meyer (1991) tarafından ergenlerle yapılan araştırmada da evliliğe ilişkin tutum ve kişiler arası ilişki öğeleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için kişiler arası tarz ve evlilik çalışmalarını incelemek de önemli bir fikir verebilir. Keza, evliliğe ilişkin tutumun evlilik davranışını ve olasılığını yordadığı bilinmektedir (Bayer 1969; Parrott & Parrott, 2005). Araştırmalarda bireylerin evlenecekleri kişide aradıkları en önemli iki özellikten biri olarak iyi huy sahibi olmasını istemeleri (Türkarşlan & Süleymanov, 2010) ve evliliğin en önemli faydaları arasında sevgi, güven ve saygı ihtiyacını saymaları (Mermer, 2011), evliliğe giden yolda kişiler arası ilişki tarzlarının önemine işaret etmektedir. Sonuçta insan, hayat boyu birlikte olacağı kişiyle anlaşabilmek, uzlaşabilmek ve asgari müşterekte buluşabilmek ister. Bunun için evliliğe karşı olumlu bir bakış açısı ve uyumlu bir ilişki tarzı

evliliğin geleceği için de önemli bir rol oynayabilir. Yapılan araştırmalara göre kişiler arası ilişkilerinde, sevgi, iletişim, düşüncelilik ve bağlılık gibi konularda gelişmişlik gösteren ve olgunluk sergileyen bireylerin, kişiler arası ilişkileri sorunlu olanlara göre daha mutlu ve uyumlu bir evlilik geçirdikleri bilinmektedir (White, Speirman, Bartis & Costas, 1986). Benzer biçimde, olumsuz kişiler arası tarz sahibi bireylerin evliliklerinde daha fazla çatışma yaşadıkları (Erok, 2013) ve evlilik uyumlarının da daha düşük olduğu (Süataç, 2010) belirlenmiştir. Buna paralel olarak, olumsuz kişiler arası tarza sahip bu bireylerin kişiler arası süreçlerin zirve yaptığı evlilik ilişkisine karşı evlilik öncesi de olumsuz tutum beslemeleri beklenen bir durumdur. Ayrıca kişinin geçmiş tecrübelerini gelecek yaşamına yansıtması da hem sosyal öğrenme hem de kendini koruma açısından alışılabilir bir davranıştır. İlgili bazı araştırmalar da bireylerin ilişkilerindeki genel beklentilerinin ve kişiler arası tecrübelerinin evlilik tutumunu etkilediğini göstermektedir (Riggio & Weiser, 2008). Sonuç olarak geçmişinde olumsuz ilişkiler yaşamış birinin bunu en girift ilişki biçimlerinden olan evlilik gibi bir ilişkiye ait duygu, düşünce ve davranışlarına yansıtması da genel perspektiften bakıldığında mümkün ve olağan bir durumdur.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri ile affetme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .148, p < .01$). Buna paralel olarak, evlilik tutum düzeyleri ile affetmenin alt boyutları olan kendini affetme ($r = .116, p < .01$), başkalarını affetme ($r = .087, p < .05$) ve durumu affetme ($r = .136, p < .01$) arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre öğretmen adaylarının affetme toplam ve alt boyut düzeyleri artış gösterdikçe evlilik tutum düzeyleri de artış göstermektedir. İlişki katsayıları yüksek seviye bir ilişki göstermemekle birlikte, bu bulgunun anlamlı olması dikkate değer bir sonuçtur. Bu sonuca ilişkin değerlendirmeyi daha anlamlı ve sağlıklı yapabilmek için evlilik sürecine ve yapısına ilişkin iyi bir çözümlenme gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar, evlilik hayatında hataların affedilmesinin evliliğin sürdürülebilmesi için kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Mahoney, Rye & Pargament, 2005). Affetmenin bu önemli rolüne vurgu yapan Fincham (2000), affetme davranışıyla incinmeler sonucunda oluşan yabancılaşmanın ortadan kalktığını belirtmektedir. Dolayısıyla affetme eğilimi fazla olan bireyler, evlilik içi çatışmaların gerektirdiği bu uzlaşmacı ortama karşı daha hazırlıklı olabilir ve evliliğe ilişkin de daha olumlu tutum gösterebilirler. Ayrıca affetme ve evlilik kalitesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olması (Fincham & Beach, 2007), affetmenin evlilik öncesi psikolojik danışmada bir araç olarak kullanılması (Mamalakis, 2001) ve evlilik doyumuna ilişkin en etkili faktörün affetme olması (Hudson, 2008) da olumlu evlilik tutumunun affetmeyle olan ilişkisine işaret etmektedir. Buna göre affetme düzeyi yüksek bireyler, evliliğin problem çözme becerileri gerektirdiğinin bilincinde olabilirler. Bu hazır bulunuşluktan dolayı da bireylerin evliliğe ilişkin daha olumlu bir tutum besledikleri söylenebilir. Ayrıca kendini affedebilen bireyler, insanların yanılma paylarının daha fazla farkında olduğundan (Pelucchi, Paleari, Regalia & Fincham, 2015) ve durumları affetmenin diğer affetme boyutlarından yeterince ayrışmadığı bilindiğinden (Topbaşoğlu, 2016) bu alt boyutların da evlilik tutumu ile ilişkili olması geçmiş çalışmaları doğrular niteliktedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının affetme düzeyleri ile kişiler arası tarzları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.360, p < .01$). KATÖ toplam puanlamasındaki yüksek puanlar, olumsuz kişiler arası tarzlara karşılık gelmektedir. Buna göre öğretmen adaylarında kişiler arası tarz olumlu bir yönelim gösteriyorsa affetme düzeyleri de olumlu yönde artış göstermektedir. Aynı zamanda, bu iki değişken arasındaki ilişki düzeyi araştırmadaki en güçlü korelasyon katsayısına sahiptir. Affetmenin, başarılı kişiler arası ilişkilerde kilit bir rol oynadığı bilinmektedir (McCullough ve diğerleri, 1998). İkili ilişkilerde sık sık çatışmalar yaşanabileceğinden bireylerin birbirlerine karşı affedici

olmaları bu açıdan önemlidir. Affetmenin uygulanmadığı kişiler arası ilişkiler, bu çatışma ve uyumsuzluklara karşı daha kırılğan ve sonlanmaya daha açık hale gelebilir. Ayrıca yapılan çalışmalar da göstermektedir ki affetme, kişiler arası ilişkilerde empatiyi artırıcı yönde etki yapmakta (Burr, Marks & Day, 2012) ve ilişki sürecinde rahatlamayı sağlamaktadır (Idelkhani, 2016). Anlaşıldığı üzere bu da affetmenin olumlu kişiler arası tarzlarla olan ilişkisini pratik biçimde açıklamaktadır.

5.1.2.Evlilik tutumu toplam puanlarının cinsiyete ve kardeşlerin medeni durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlara dair tartışma. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır ($t = -.155, p > .05$). Yani, kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Evlilik çalışmalarında bu bulguyu destekler nitelikte benzer araştırma sonuçları elde edilmiştir (Larson ve diğerleri, 1998; Memani, 2003; Valerian, 2001). Cinsiyetler arası bu farklılığın oluşmaması hem erkek hem de kadın öğretmen adaylarının evlilikle ilgili ortak bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Keza her iki cinsiyete ait evlilik tutum düzeylerinin neredeyse eşit olması da bu görüşü destekler niteliktedir ($\bar{x}_{\text{erkek}}=3.64, \bar{x}_{\text{kadın}}=3.63$). Köroğlu (2013) ise üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, erkeklerin evliliğe ilişkin tutumlarının kadınlara oranla daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Erkeklerin evliliğe daha olumlu baktığını gösteren başka çalışmalar da bulunmakla birlikte (Huang & Lin, 2014), kadınların evliliğe daha olumlu yaklaştığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Jennings ve diğerleri, 1992; Willoughby, 2010). Araştırmalarda cinsiyete ilişkin farklı sonuçların ortaya çıkması, evlilik tutumunun kültürel değerler, toplumsal cinsiyet rolleri ve dini değerler gibi farklı değişkenlerle de incelenmesinin önemine işaret edebilir.

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeylerinin kardeşlerinin medeni durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t = -2.001, p < .05$). Bu sonuca göre kardeşleri evli olanların evlilik tutum düzeyleri, kardeşleri bekâr olanlara kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir. Yapılan çalışmalarda evlilik yanlısı sosyal destek unsurlarının evliliğe ilişkin tutumları ve evlenme hızını arttırdığı belirlenmiştir (Liefbroer & De Jong Gierveld, 1993; Thornton, Axinn & Xie, 2007). Kardeşlik ilişkisinin sosyal destek aracı olarak ne denli önemli bir rol oynadığı düşünüldüğünde, kardeşleri evli olanların evliliğe daha olumlu yaklaşması da beklenen bir durumdur. Ayrıca bekâr bireylerin, kardeşlerinden sosyal destek ve yardım alma ihtimallerinin evlilere oranla daha yüksek olduğu da bilinmektedir (Cicirelli, Coward & Dwyer, 1992). Bu durumda, bekâr bireylerin birçok konuda olduğu gibi evlilik konusunda da evli kardeşlerinden bilgi ve destek alması mümkündür. Sosyal destekten ayrı olarak, bireyler kendi tecrübe edemedikleri durumları kardeşlerinin evlilik sürecinde gözlemleme fırsatı da elde etmektedirler. Böylece evliliğe ilişkin belirsiz veya korkulu düşüncelerin ortadan kalkması için uygun bir zemin oluşmuş olabilir. Shanas (1979) tarafından yapılan araştırmada da hiç evlenmemiş bireylerin sosyal çevrelerinin büyük oranda ailesinden uzakta olan kişilerden ve aile dışı üyelerden oluştuğu saptanmıştır. Bu çalışmaya ait sonuçlar da olumlu evlilik tutumunun oluşmasında aile bireylerinden biri olan kardeş ile kurulan iletişimin önemine dair bir işaret olabilir. Kardeşlerin evliliği ablanın, abinin ve küçük kardeşin evliliği olarak gruplandırıldığında oluşan farklılıklara ilişkin tartışma ve açıklamalar ise aşağıda sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri, abinin evli olup olmamasına ve küçük kardeşin evli olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Bunun tersine, ablanın evli olması öğretmen adaylarının evlilik

tutum düzeylerini olumlu yönde ve anlamlı biçimde arttırmıştır ($t = -2.210, p < .05$). Bu sonuç, yukarıda tartışması yapılan evli kardeşin varlığına ilişkin sonuçla beraber değerlendirildiğinde daha da şaşırtıcı ve anlamlı hale gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında, evli bireylerin evlilik tutumu konusunda kardeşleri üzerindeki etkisi, büyük oranda ablanın evliliğinden kaynaklanıyor denilebilir. Yapılan bazı çalışmalarda (Larson, 1988; Larson ve diğerleri, 1998) kadınların erkeklere göre evliliğe daha hazır olduğu sonucuna ulaşılması da bu bulguyu destekler niteliktedir. Buna ek olarak ablanın kardeş üzerindeki etkisi de düşünüldüğünde, abladaki bu hazır bulunuşluğun kardeşlerin evlilik tutumlarına olumlu yansımaları olacağı muhtemeldir. Bir diğer açıdan bakılacak olursa, evli kardeş gruplarından yalnızca ablanın evlilik tutumuna olumlu etki yapması, kadınların kendini açma düzeyinden de kaynaklanıyor olabilir. Yapılan araştırmalarda kadınların kendini açma davranışlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu (Gültekin, 2001; Hatch & Leigton, 1986; Hosman, 1986) ve hatta aileye dair konularda da kadınların kendilerini daha çok açtıkları belirlenmiştir (Çetinkaya & Akbaba, 2011). Bu durum, abisi veya küçük kardeşi evli olanlara kıyasla ablası evli bireylerin evliliğe bakış açısını etkiye daha açık hale getirebilir. Sonuç olarak mutlu veya mutsuz bir evlilik geçiren ablanın kardeşi de yakınındaki bu örneğe göre bir evlilik tutumu geliştirebilir.

5.1.3.Evlilik tutumu toplam puanlarının sınıf düzeyi, ikamet yeri, anne-baba birlikteliği ve bölüm değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair tartışma.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Araştırmanın bu sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu gibi (Artukoğlu, 2016; Mutlu, 2013) evlilik tutumunun sınıf düzeyine göre farklılaştığını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Akın & Aydemir, 2007; Bener & Günay, 2013; Karabacak & Çiftçi, 2016). Bu araştırmada evlilik tutumunun sınıf düzeyine göre farklılaşmaması, katılımcıların yaş aralığının çok fazla olmamasından kaynaklanıyor olabilir.

Bu aralığın fazla olmaması, evliliğe bakış açısının genel bir düzeyde kalmasına katkı yapabilen bir durumdur. Ayrıca eğitimini tamamlamak, iş bulmak ve askerlik yapmak gibi durumlar katılımcılar için evlilikten daha öncelikli olabilir. Bu da birer üniversite öğrencisi olan öğretmen adayları arasında da evliliğin öncelikli bir amaç olmamasına ve sınıf düzeyinin bu konuda etkisiz kalmasına zemin hazırlayabilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri ikamet ettikleri yere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Yani katılımcıların aileleriyle, ayrı evde veya yurttaki kalıp kalmamaları, evliliğe ilişkin tutumlarını değiştirmemektedir. Bu konuda benzer yaş gruplarıyla yapılan bir çalışmada aile dışı bireylerle yaşayanların evlenmektense yalnız yaşamayı daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir (Coutinho, 2013). Bir diğer araştırma sonucuna göre ise bireylerin ikamet yeri ve oda arkadaşı seçme özgürlüğü arttıkça evlenmek yerine birlikte yaşama isteklerinin arttığı belirlenmiştir (Cole, 1977; Goldscheider & Waite, 1987). Geçmişteki araştırma sonuçlarına da bakıldığında, bu çalışmada ikamet yerinin evlilik tutumu üzerinde anlamlı farklılık yaratmaması, şaşırtıcı bir sonuçtur. Her ne kadar ailesinden ayrı evde yaşayan katılımcıların evlilik tutum düzeyleri ($\bar{x}_{\text{ayrıev}}=3.51$) diğer gruplara göre ($\bar{x}_{\text{aileyanı}}=3.65$, $\bar{x}_{\text{yurt}}=3.69$) oldukça düşük olsa da bu farklılık anlamlı çıkmamıştır ($p=.06 > .05$). Bunun sebebi, bireylerin evlilik tutumunun oluşmasında ikamet ettikleri yerden ziyade diğer faktörlerin daha etkin rol oynaması olabilir. Diğer bir ifadeyle katılımcılar, evlilik tutumu konusunda beraber yaşadıkları kişilerden ziyade başka kişi ve çevreleri referans almış olabilirler. Öyle ki Signorielli (1991) tarafından yapılan bir çalışmada televizyon programları ve dizilerinin dahi bireylerin evlilik algısını etkilediği bulunmuştur. Bu da evlilik tutumuna ilişkin faktörlerin geniş çerçevede düşünülmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri, anne babalarının boşanmış veya hayatta olup olmamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>.05$). Anlamlı olmasa da boşanmış aileden gelen bireylerin evlilik tutum düzeylerinin ($\bar{x}=3.38$) diğerlerine kıyasla ($\bar{x}=3.64$) oldukça düşük olması dikkat çekicidir. Greenberg & Nay (1982), üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada ebeveynleri boşanmış öğrenciler ile ebeveynleri birlikte olan öğrencilerin evlilik tutumlarının benzer olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı veya yakın sonuçların elde edildiği başka çalışmalar olsa da (Dunlop & Burns, 1986; Larson ve diğerleri, 1998; Yu & Adler-Baeder, 2007) boşanmış aileden gelen bireylerin evlilik tutumlarının boşanmamış aileden gelenlerinkine kıyasla daha düşük olduğunu gösteren çalışmalar da vardır (Amato & DeBoer, 2001; Jacquet & Sura, 2001; Maden, 2015; Pretorius ve diğerleri, 1991; Shurts & Myers, 2012). Araştırmanın bulgularına paralel olarak, ebeveyn kaybı yaşayan bireylerin evlilik tutumlarının ebeveynleri boşanmış veya beraber olanlarınkinden farklılaşmadığını gösteren sonuçlar da vardır (Amato, 1988). Araştırmada öğretmen adaylarının evlilik tutumlarının aile birlikteliğine göre farklılık göstermemesi boşanmanın algılanışıyla ilgili olabilir. Öyle ki boşanmış aileden gelen gençler, boşanmanın kabul edilebilir olduğuna ilişkin daha olumlu görüş bildirmişlerdir (Greenberg & Nay, 1982). Bu algılayış biçimi sayesinde bireyler, evliliğe ilişkin bakış açılarını boşanmanın olası olumsuz etkilerinden korumuş olabilirler. Bu da ebeveynleri boşanmış bireylerin evlilik tutumlarının diğer gruplardan farklılaşmamasına zemin hazırlayabilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri, bazı bölümler arasında anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$).Yapılan ileri analiz sonuçlarına göre yabancı diller eğitimi bölümünde okuyan öğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri ($\bar{x}=3.41$); temel eğitim ($\bar{x}=3.79$), eğitim bilimleri ($\bar{x}=3.75$) ve türkçe-sosyal bilimler eğitimi ($\bar{x}=3.74$) bölümlerinde okuyanlara göre anlamlı biçimde düşüktür ($p<.05$). Yabancı diller

eğitimi bölümünden araştırmaya katılan ğretmen adayları İngilizce, Fransızca ve Almanca ğretmenliği ana bilim dallarında öğrenim görmektedirler. Batı dillerinde eğitim veren bu ana bilim dallarında, yoğun biçimde yabancı uyruklu öğrencilerin olduğu da bilinmektedir. Yapılan bazı alışmalar, Batı Avrupa lkelerinde evlilik dışı birlikte yaşamın ciddi biçimde yükseldiğini göstermektedir (Coast, 2009; Kiernan, 2001). Hem bu çalışmalar hem de grubun demografik yapısı, araştırmada yabancı diller eğitimi bölümünün aleyhine sonuçlar çıkmasını açıklayabilir. Ayrıca yeni bir dil öğrenmek, o dilin ait olduğu kültürü de öğrenmeyi sağladığından (Lessard-Clouston, 1994; Valdes, 1990) bu bölümdeki ğretmen adayları, batı kültürünün etkisiyle beraber evliliğe mesafeli yaklaşmış olabilirler. Bölümler arası evlilik tutumunun farklılaştığı diğer gruplar ise güzel sanatlar eğitimi ve temel eğitim bölümleridir. Güzel sanatlar eğitimi bölümünde okuyan ğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri ($\bar{x}=3.26$) temel eğitim bölümünde okuyanlara göre ($\bar{x}=3.79$) anlamlı biçimde düşüktür ($p<.05$). Temel eğitim bölümü, okul öncesi ve sınıf ğretmenliği gibi çocukla iletişimin önemli olduğu sosyal birimlerden oluşurken; güzel sanatlar alanı, resim ve müzik gibi daha bireysel ve liberal dallardan oluşmaktadır. Poortman ve Liefbroer (2010) tarafından yapılan araştırmada bireyselleşmenin ve liberal düşüncelerin evlenme niyetini azaltan bir faktör olduğu belirlenmiştir. Bu durum, güzel sanatlar eğitimi bölümündeki ğretmen adaylarının düşük evlilik tutumu göstermelerinin bir sebebi olabilir. Aynı zamanda temel eğitim bölümündeki ğretmen adayları, alanlarının etkisiyle ocuk sahibi olmaya daha sıcak bakabilir ve bundan dolayı da evliliğe yönelik daha olumlu bir tutum geliştirebilirler.

5.2.neriler

Bu araştırmada ğretmen adaylarının evlilik tutum düzeyleri ile kişiler arası tarz ve affetme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda kişiler arası tarz ve affetme değişkenleri arasındaki ilişkiyi de bakılmıştır. Ayrıca evlilik tutumu, bazı demografik

değişkenlerle beraber de incelenmiştir. İlişkisel tarama yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada önemli sonuçlar elde edilmiştir. Daha kapsamlı ve farklı çalışmalar olması adına yordama tekniklerinin veya deneysel yöntemlerin kullanıldığı evlilik tutumu araştırmaları yapılabilir.

Affetme ve kişiler arası tarzdan farklı olarak, evlilik tutumunu açıklamaya yönelik farklı değişkenlerin kullanılacağı çalışmalar tasarlanabilir.

Araştırma bulgularında evlilik tutumunun ablanın evliliğiyle beraber değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Abla faktörünün evlilik tutumunda oynadığı role ilişkin daha ileri çalışmalar yapılması, bu etkinin daha iyi anlaşılması açısından önemlidir.

Araştırmada kişiler arası tarz ölçeğine ait alt ölçekler kullanılmamış olup ölçeğin toplam puanı üzerinden inceleme yapılmıştır. Bu ölçeğe ait alt ölçekler de kullanılarak evlilik tutumunu açıklamaya yönelik daha derin ve tarza özgü araştırmalar yapılabilir.

Araştırmada katılımcılar, öğretmen adayları arasından seçilmiş olup tüm katılımcılar aynı üniversitede öğrenim görmektedirler. Daha geniş, farklı üniversiteden veya öğrenci olmayan gruplarla yapılacak çalışmalar da bekârların evlilik tutumunu anlama açısından önemli olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre evlilik tutum düzeyi, kişiler arası tarz ve affetme ile ilişkili olduğu gibi evli kardeşin olması ve öğrenim görülen bölüme göre de farklılık göstermektedir. Bu kapsamda evlilik öncesindeki bekâr bireylere yönelik psiko-eğitim programları tasarlanıp uygulanabilir. Ayrıca gittikçe artış gösteren bir alan olan evlilik öncesi psikolojik danışma hizmetlerinin yaygınlığı hem toplumda hem üniversitelerde arttırılabilir.

Affetmenin de arttırılabilir bir davranış olduğu bilindiğinden bu konuda da eğitici ve öğretici çalışmalar yapılması önerilebilir. Son olarak, yabancı diller ve güzel sanatlar eğitimi

bölümlerinde bulunan öğrencilerin evlilik tutumlarının olumsuz eğilimli olmasının nedenleri daha derinlemesine araştırılabilir.

Kaynakça

- Abbott, M. L. (2011). *Understanding educational statistics using Microsoft Excel and SPSS*. United States: John Wiley & Sons, Inc.
- Ağdemir, A. (1991). Aile ve eğitim. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1 (1), 11-14.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2009). *Boşanma nedenleri araştırması*. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Akdur, S. (2014). *Kişilik özellikleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarının aracı rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akın, M.H., & Aydemir, M.A. (2007). Üniversitede okuyan kız öğrencilerin cinsiyet rolü tutumları bağlamında aile ve evlilik kurumlarına bakışları (Selçuk Üniversitesi Örneği). *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18, 43-60.
- Alkan, E. (2008). *Cinsel işlev bozuklukları ve kişilerarası tarz, öfke, kendilik algısı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Al-Mabuk, R. H., Enright, R. D., & Cardis, P. A. (1995). Forgiveness education with parentally love-deprived late adolescents. *Journal of Moral Education*, 24, 427-444. <https://doi.org/10.1080/0305724950240405>
- Alqashan H. & Alkandari H. (2010). Attitudes of Kuwaiti young adults toward marriage and divorce: Comparative study between young adults from intact and divorced families. *Journal of Human Sciences*, 45, 1-21.
- Amato, P. R. (1988). Parental divorce and attitudes toward marriage and family life. *Journal of Marriage and Family*, 50 (2), 453-461.

- Amato, P. R. (2007). Transformative processes in marriage: Some thoughts from a sociologist. *Journal of Marriage and Family*, 69 (2), 305-309.
<https://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00365.x>
- Amato, P. R., & DeBoer, D. D. (2001). The transmissions of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and the Family*, 63, 1038-1051.
- Amato, P. R., & Rogers, S. J. (1999). Do attitudes toward divorce affect marital quality? *Journal of Family Issues*, 20, 69–86.
- Andrews, M. (2000). Forgiveness in context. *Journal of Moral Education*, 29, 75-86.
- Annette, M., Rye, M. S., & Pargament, K. I. (2005). When the sacred is violated: Desecration as a unique challenge to forgiveness. In Everett L. Worthington, Jr. (Ed.), *Handbook of Forgiveness* (pp. 57-73). Routledge Handbooks Online.
- Annette, M., Rye, M. S., & Pargament, K. I. (2005). When the sacred is violated: Desecration as a unique challenge to forgiveness. In J. Everett L. Worthington, *Handbook of Forgiveness* (pp. 57-73). Routledge Handbooks Online.
- Artukoğlu, F.G. (2016). *Psikoloji öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Asıcı, E. (2013). *Öğretmen adaylarının affetme özelliklerinin öz-duyarlık ve benlik saygısı açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ayten, A. (2009). Affedicilik ve din: Affetme eğilimi ve dindarlıkla ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 111-128.

- Barber, L., Maltby, J., & Macaskill, A. (2005). Angry memories and thoughts of revenge: The relationship between forgiveness and anger rumination. *Personality and Individual Differences, 39*, 253-262.
- Bass, E., & Davis, L. (1994). *The courage to heal*. New York: Harper Perennial.
- Baş, E., & Cengiz, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin evlilik ve aileyi anlamlandırma biçimleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. *İmgelem, 2* (2), 5-27.
- Bayer, A. (1969). Marriage plans and educational aspirations. *American Journal of Sociology, 75* (2), 239-244.
- Bayoğlu, F., & Atli, A. (2014). İnönü evlilik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik analizleri. *Ege Eğitim Dergisi, 15* (2), 397-415.
- Beach, S., & Fincham, F. (2010). Marriage in the new millennium: A decade in review. *Journal of Marriage and Family, 72* (3), 630-649.
- Bener, Ö., & Günay, G. (2012). Gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2* (1), 1-27.
- Bener, Ö., & Günay, G. (2013). Gençlerin, evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3* (1), 1-16.
- Blackburn, R., & Renwick, S. J. (1996). Rating scales for measuring the interpersonal circle in forensic psychiatric patients. *Psychological Assessment, 8* (1), 76-84.
- Blagojevic, M. (1989). The attitudes of young people towards marriage: From the change of substance to the change of form. *Marriage & Family Review, 14* (1-2), 217-238.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Aronson.
- Bowlby, J. (1985). *Attachment and Loss: Vol. 3, Loss*. Great Britain: Pelican Books.
- Bowlby, J. (1989). *Attachment and Loss: Vol. 1, Attachment*. Great Britain: Pelican Books.

- Braithwaite, S. R., Mitchell, C. M., Selby, E. A., & Fincham, F. D. (2016). Trait forgiveness and enduring vulnerabilities: Neuroticism and catastrophizing influence relationship satisfaction via less forgiveness. *Personality and Individual Differences, 94*, 237-246.
- Brown, R. P. (2003). Measuring individual differences in the tendency to forgive: Construct validity and links with depression. *Personality and Social Psychology Bulletin, 29*, 759-771.
- Buehler, C., & Gerard, J. (2002). Marital conflict, ineffective parenting, and children's and adolescents' maladaptive maladjustment, *Journal of Marriage and Family, 64*, 78-92.
- Bugay, A. (2010). *Kendini affetmeyi yordayan sosyo bilişsel, duygusal, davranışsal faktörlerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bugay, A., & Demir, A. (2010a). The features of transgression as predictors of forgiveness of others. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 4* (35), 8-17.
- Bugay, A., & Demir, A. (2010b). A Turkish version of heartland forgiveness scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 5*, 1927-1931.
- Bugay, A., & Demir, A. (2012). Affetme artırılabilir mi?: Affetmeyi geliştirme grubu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4* (37), 96-106.
- Bugay, A., & Mullet, E. (2013). Conceptualizing forgiveness, granting forgiveness, and seeking forgiveness: A Turkish-French comparison. *Canadian Center of Science and Education, 5* (5), 187-196.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (Çev. İ. D. E. Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Eserin orijinali 1986'da yayımlanmıştır).
- Burr, W. R., Marks, L. D., & Day, R. D. (2012). *Sacred matters: Religion and spirituality in families*. New York: Routledge.

- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (22. baskı)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (Beşinci baskı)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Canary, D. J., & Babin-Gallagher, B. (2008). Interpersonal communication, sex and gender differences. In W. Donsbach (Eds.), *The international encyclopedia of communication*, First Edition. University of California: Wiley-Blackwell.
- Chemingui, H., & lallouna, H.B. (2013). Resistance, motivations, trust and intention to use mobile financial services. *International Journal of Bank Marketing*, 31 (7), 574-592.
<https://doi.org/10.1108/IJBM-12-2012-0124>
- Cherlin, A. J. (2005). American marriage in the early twenty-first century. *Future of Children*, 15 (2), 33-55. <https://dx.doi.org/10.1353/foc.2005.0015>
- Cherlin, A.J. (2004). The deinstitutionalization of american marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (4), 848–861.
- Cicirelli, V. G., Coward, R. T., & Dwyer, J. W. (1992). Siblings as caregivers for impaired elders. *Research on Aging*, 14(3), 331-350. <http://doi.org/10.1177/0164027592143003>
- Coast, E. (2009). Currently cohabiting: relationship attitudes, expectations and outcomes. In John Stillwell, Ernestina Coast & Dylan Kneale (Eds.) *Fertility, Living Arrangements Care and Mobility: Understanding population trends and processes (vol. 1)*. (pp. 105-127). Springer, Dordrecht, The Netherlands.
- Cohan, C. L., & Kleinbaum, S. (2002). Toward a greater understanding of the cohabitation effect: Premarital cohabitation and marital communication. *Journal of Marriage and Family*, 64 (1), 180–192.

- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education (6th ed.)*. NY: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Cole, C.L. (1977). Cohabitation in social context. In R.W. Libby & R.N. Whitehurst (Eds.), *Marriage and alternatives: Exploring intimate relationships* (pp. 62-79). Glenview, IL: Foresman and Company.
- Colin F. (2007, September 10). Forget astronaut dreams, most kids just want a happy marriage. *Daily Mail*, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-480907/Forget-astronaut-dreams-kids-just-want-happy-marriage.html>'den alınmıştır.
- Conger, R., Cui, M., Bryant, C., & Elder, G. (2000). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 224-237.
- Coontz, S. (2005). *Marriage, a history: From obedience to intimacy, or how love conquered marriage*. New York: Penguin.
- Coutinho, R. Z. (2013). *Premarital life plans during the transition to adulthood in The United States* (Unpublished master's thesis). University of North Carolina at Chapel Hill, Chapel Hill.
- Creswell, J. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çaplı, O. (1992). *Evlenmeye hazır mısınız?* Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Çekinkaya, B., & Akbaba, S. (2011). Üniversite öğrencilerinin kendini açma davranışları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (4), 1-18.

Çoban-İçağasıoğlu, A. (2009). Adölesan evlilikleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4 (16), 37-50.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Çolakoğlu, E. T. (2012). *Genç yetişkinlerde kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Daffern, M., Thomas, S., Ferguson, M., Podubinski, T., Hollander, Y., Kulkhani, J.,

Decastella, A., & Foley, F. (2010). The impact of psychiatric symptoms, interpersonal style, and coercion on aggression and self-harm during psychiatric hospitalization.

Psychiatry, 73 (4), 365- 381.

Deniz, E.M., Arslan, C., & Hamarta, E. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme

becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (3), 374-389.

Dillon, R.S. (2001). Self-forgiveness and self-respect. *Ethics*, 112, 53-83.

Doğan T., & Sapmaz F. (2012). Kişilerarası ilişki tarzları ve öznel iyi oluş. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (3), 585-601.

Donovan, J. M. (1975). Identity status and interpersonal style. *Journal of Youth and Adolescence*, 4 (1), 37-55.

Dunlop, R., & Burns, A. (1986, November). Adolescents in divorce: A three-year study.

Paper presented at the Second Australian Family Research Conference, Melbourne.

Durak-Batıgün, A., & Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.

- Durak-Batıgün, A. (2004). İntihar ile ilişkili bazı değişkenler: Öfke ve saldırganlık, dürtüsel davranışlar, problem çözme becerileri, yaşamı sürdürme nedenleri. *Kriz Dergisi*, 12 (2), 49-61.
- Edmundson, L. M. (2005). *Marriage myths and dysfunctional relationship beliefs among undergraduates* (Unpublished master's Thesis). University of Tennessee, Knoxville.
- Emmons, R. A., & Paloutzian, R. F. (2003). The psychology of religion. *Annual Review of Psychology*, 54, 377–402.
- Enright, R. D., & Coyle, C. T. (1998). Researching the process model of forgiveness within psychological interventions. In Worthington, E. L. (Ed.), *Dimensions forgiveness and relationship satisfaction of forgiveness: Psychological research and theological perspectives* (pp. 139-161). Philadelphia: Templeton Foundation Press.
- Enright, R. D., & Fitzgibbons, R. P. (2000). *Helping clients forgive: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Enright, R. D., & The Human Development Study Group. (1991). The moral development of forgiveness. In W. Kurtines & J. Gewirtz (Eds.), *Handbook of Moral Behavior and Development* (pp. 123-152). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Enright, R. D., Freedman, S., & Rique, J. (1998). The psychology of interpersonal forgiveness. In R. D. Enright & J. North (Eds.), *Exploring forgiveness* (pp. 46-62) Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Enright, R.D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and Values*, 40 (2), 107–127.
- Erdoğan, İ. (2011). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Pozitif Yayıncılık.

- Erok, M. (2013). *İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkiye dair inançlar, kişilerarası öfke, kişilerarası ilişkiler, problem çözme ve evlilik çatışması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evans, F. (1996). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal theory and psychotherapy*. London: Routledge.
- Fenell, D. (1993). Characteristics of longterm first marriages. *Journal of Mental Health Counseling, 15*, 446-460.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS (and sex and drugs and rock 'n' roll) (Third edition)*. London: SAGE Publications Ltd.
- Fincham, F. D. & Bradbury, T. N. (Eds.). (1990). *The psychology of marriage*. New York: Guilford.
- Fincham, F. D. (2000). The kiss of the porcupines: From attributing responsibility to forgiving. *Personal Relationships, 7*, 1-23.
- Fincham, F.D., & Beach, S.R.H. (2007). Forgiveness and marital quality: Precursor or consequence in well established relationships? *Journal of Positive Psychology, 2* (4), 260-268.
- Fletcher, G. J. O., & Thomas, G. (1996). Close relationship lay theories: Their structure and function. In G. J. O. Fletcher & J. Fitness (Eds.), *Knowledge structures in close relationships* (pp. 3–24). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Fletcher, G. J. O., Rosanowski, J., & Fitness, J. (1994). Automatic processing in intimate contexts: The role of relationship beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*, 888–897.

- Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology, 13*, 124-136.
- Freud, S. (1917). Yas ve Melankoli (R. E. Uslu, & O. E. Berksun Çev.) *Kriz Dergisi, 1* (2), 98-103.
- Gall, M. D., Gall, J. P., & Borg, W. R. (2003). *Educational research: An introduction (7th ed.)*. Boston: Allyn & Bacon.
- Geçer, A., Deryakulu, D. (2004). Öğretmen yakınlığının öğrencilerin başarıları, tutumları ve güdülenme düzeyleri üzerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 40*, 518-543.
- Geçtan, E. (2004). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- George, D., & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS Statistics 23 step by step: A simple guide and reference (14th Edition)*. NY: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Ghasemi, A., & Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: A guide for non statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism, 10* (2), 486-489.
- Gittins, D. (2011). *Aile Sorguluyor*. T. Erdem (Çev.). İstanbul: Pencere Yayınları.
- Goldscheider, F.K., & Waite, L.J. (1986). Sex differences in the entry into adulthood. *American Journal of Sociology, 92*, 91-109.
- Gordon, K.C., & Baucom, D.H. (2003). Forgiveness and marriage: Preliminary support for a measure based on a model of recovery from a marital betrayal. *The American Journal of Family Therapy, 31*, 179-199.

- Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gördeles-Beşer, N. (2008). *Suçta yatkın ergenlerde olumlu kişilerarası ilişkiler geliştirme programının etkinliğinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Green, S. B., & Salkind, N. J. (2005). *Using SPSS for windows and macintosh: Analyzing and understanding data (Fourth edition)*. United States: Pearson Prentice-Hall.
- Greenberg, E. F., & Nay, W. R. (1982). The intergenerational transmission of marital instability reconsidered. *Journal of Marriage and the Family*, 44 (2), 335-347.
<http://dx.doi.org/10.2307/351543>
- Gubernskya, Z. (2010). Changing attitudes toward marriage and children in six countries. *Sociological Perspectives*, 53 (2), 180-199.
- Gültekin, F. (2001). Lise öğrencilerinin kendini açma davranışlarının kimlik gelişim düzeyleri açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 231-241.
- Günay, O. (2000). *Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R., L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis (Fifth edition)*. United States: Prentice-Hall, Inc.
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2005). Self-forgiveness: The stepchild of forgiveness research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 5 (24), 621-637.
- Hasta, D., & Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: kişiler arası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 64-104.

- Hatch, D., & Leighton, L. (1986). Comparison of man and woman on selfdisclosure. *Psychological Reports, 58* (1), 175-178.
- Hojat, M., Shapurian, R., Foroughi, D., Nayerahmadi., H., Farzaneh, M., Shafieyan, M., & Parsi, M. (2000). Gender differences in traditional attitudes toward marriage and the family: An empirical study of Iranian immigrants in the united states. *Journal of Family Issues, 21*, 419-434. <https://doi.org/10.1177/019251300021004001>
- Holmgren, M. R. (1998). Self-forgiveness and responsible moral agency. *The Journal of Value Inquiry, 32*, 75-91.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E., Bauer, B. A., Ureno, G., & Villasenor, V. S. (1988). Inventory of interpersonal problems: Psychometric properties and clinical applications. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 56*, 885-892.
- Horsbrugh, H. J. (1974). Forgiveness. *Canadian Journal of Philosophy, 4* (2), 269-282.
- Hosman, L.A. (1986). Disclosing self to friends and family. *Communication Quarterly, 29* (1), 263-268.
- Howitt, D., & Cramer, D. (2011). *Introduction to SPSS statistics in psychology: For version 19 and earlier (Fifth edition)*. London: Pearson Education Limited.
- Huang, Y. C., & Lin, S. H. (2014). Attitudes of Taiwanese college students toward marriage: A comparative study of different family types and gender. *Journal of Comparative Family Studies, 45* (3), 425-438.
- Hudson, J. G. (2008). *A study of marital satisfaction: the efficacy of premarital counseling programs in relation to marital satisfaction* (Unpublished doctoral dissertation). Capella University, Minneapolis.
- Hünler, O. S., & Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 18* (51), 99-108.

- Idelkhani, S. (2016). A comparative study of forgiveness, marital satisfaction, and importance of marital characteristics in Tehrani and Non-Tehrani couples residing in Tehran. *International Journal Of Humanities and Cultural Studies, March Special Issue*, 1265-1280.
- İmamoğlu, E. O. (1991). Aile içinde kadın-erkek rolleri. *Türk aile ansiklopedisi (3)*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı.
- İşmen-Gazioğlu, E. A. (2006). Genç yetişkinlerin evlilik ve aile hayatına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 107-123.
- Jacquet, S. E., & Surra, C. A. (2001). Parental divorce and premarital couples: Commitment and other relationship characteristics. *Journal of Marriage and Family*, 63, 627-638.
- Janoff-Bulman, R. (1992). *Shattered assumptions: Towards a new psychology of trauma*. New York: Free Press.
- Janoff-Bulman, R., & Frantz, C. M. (1997). The impact of trauma on meaning: From meaningless world to meaningful life. In M. Power & C. R. Brewin (Eds.), *The transformation of meaning in psychological therapies* (pp. 91–106). New York: Wiley.
- Jennings, A. M., Salts, C., & Smith, T. A. (1992). Attitudes toward marriage. *Journal of Divorce and Remarriage*, 17 (1/2), 67-80.
- Kadiangandu, J.K., Mullet, E., & Vinsonneau, G. (2001). Forgiveness a congofrance comparison. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32 (4), 504-511.
- Kalkan, M. & Hamamcı, Z. (Ed.). (2012). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Karabacak, A., & Çiftçi, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları-Studies in Psychology*, 36 (2), 25-43.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karremans, J. C., & Van Lange, P. A. M. (2004). Back to caring after being hurt: The role of forgiveness. *European Journal of Social Psychology*, 34 (2), 207-227.
- Karlı, E. (2008). *Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve psikosomatik bozukluklar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Katz, J., Street, A., & Arias, I. (1997). Individual differences in self-appraisals and responses to dating violence scenarios. *Violence and Victims*, 12 (3), 265–276.
- Kayhan, Ü., & Seçkin, N. (1999). *Aile yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kılıç, D., Kaygusuz, C., Bağ, B., & Tortumluoğlu, G. (2007). Üniversite öğrencilerinin eş seçimine ve evliliğe ilişkin tutumları. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 17 (1), 32-42.
- Kiernan, K. (2001). The rise of cohabitation and childbearing outside marriage in Western Europe. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 15, 1-21.
- Kiesler, D. J. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90, 185–214.
- Kiesler, D., & Schmidt, J. (2006). *The Impact Message Inventory Circumplex (IMI-C) Manual. Manual, Instrument, Scoring Guide and Worksheets*. Virginia Commonwealth University & Western Illinois University: Mindgarden, Inc.

- Kirk, R. E. (2008). *Statistics an introduction (Fifth edition)*. United States: Thomson Higher Education.
- Knox, D., & Schacht, C. (2010). *Choices in relationships: An introduction to marriage and the family (10th ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Koç V. (2008). *Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kozuch, P., & Cooney, T. M. (1995). Young adults' marital and family attitudes: The role of recent parentel divorce and family and parental conflict. *Journal of Divorce and Remarriage*, 23 (3-4), 45-62.
- Köroğlu, T. (2013). *Üniversite gençliğinin evlilik, aile ve boşanma konusundaki düşünce ve görüşleri üzerine sosyolojik bir araştırma: Karabük Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Larson, J. H. (1988). Factors influencing college students' perceived readiness for marriage. *Family Perspective*, 22, 145-157.
- Larson, J., Benson, M. J., Wilson, S. M., & Medora, N. (1998). Family of origin influences on marital attitudes and readiness for marriage in late adolescents. *Journal of Family Issues*, 19 (6), 750-768.
- Lauer, S., & Yodanis, C. (2010). The deinstitutionalization of marriage revisited: A new institutional approach to marriage. *Journal of Family Theory and Review*, 2 (1), 58-72.
- Leary, T. F. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality*. NY: Ronald Press Company.
- Lessard-Clouston, M. (1994). Towards an understanding of culture in L2/FL education. In K.G. Ronko (Eds.), *Studies in English* (pp. 131-150). Cambridge: Cambridge University Press.

- Liefbroer, A. C., & de Jong Gierveld, J. (1993). The impact of rational considerations and perceived opinions on young adults' union formation intentions. *Journal of Family Issues, 14* (2), 213-235.
- Lind, D. A., Marchal, W. G., & Wathen, S. A. (2006). *Basic statistics for business and economics (Fifth edition)*. United States: McGraw-Hill Companies.
- Luskin, F. (2002). *Forgive for Good: A Proven Prescription for Health and Happiness*. New York: HarperCollins Publishers.
- Madanes, C. (1990). *Sex, love, and violence : strategies for transformation*. New York: Norton.
- Maden, H. (2015). *Anne babası boşanmış üniversite öğrencilerinin evlilik tutumu ile anne babası evli üniversite öğrencilerinin evlilik tutumunun karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mahoney, A., Rye, M. S., & Pargament, K. I. (2005). When the sacred is violated: Desecration as a unique challenge to forgiveness. In Everett L. Worthington, Jr. (Ed.), *Handbook of Forgiveness* (pp. 57-73). Routledge Handbooks Online.
- Mamalakis, P. M. (2001). Painting a bigger picture: Forgiveness therapy with premarital infidelity, a case study. *Journal of Family Psychotherapy, 12* (1), 39-54.
- Manap, J., Kassim, A. C., Hoesni, S., Nen, S., Idris, F., & Ghazali, F. (2013). The purpose of marriage among single malaysian youth. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 82*, 112–116. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.233>
- Martin, P. D., Specter, G., Martin, D. ve Martin, M. (2003). Expressed Attitudes Of Adolescents Marriage And Family Life. *Adolescence, 38* (150), 359-367.

- Mauger, P. A., Perry, J. E., Freeman, T., Grove, D. C., McBride, A. G., & McKinney, K. E. (1992). The measurement of forgiveness: Preliminary research. *Journal of Psychology and Christianity, 11*, 170–180.
- McCullough, M. E., & Hoyt, W. T. (2002). Transgression-related motivational dispositions: Personality substrates of forgiveness and their links to the Big Five. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 1556-1573.
- McCullough, M. E., Pargament, K. I., & Thoresen, C. E. (2000). The psychology of forgiveness. In M. E. McCullough, K. I. Pargament, C. E. Thoresen (Eds.), *Forgiveness: Theory, research and practice* (pp. 1-14). New York: Guilford Press.
- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington, E. L., Brown, S. W., & Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretical elaboration and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology, 75* (6), 1586–1603. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.75.6.1586>
- McCullough, M. E., Worthington, E. L., & Rachal, K. C. (1997). Interpersonal forgiving in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 73* (2), 321-336.
- McKillup, S. (2012). *Statistics explained: An introductory guide for life scientists (Second edition)*. United States: Cambridge University Press.
- Memani, P. (2003). *A comparative study of the marital attitudes of students from divorced, intact and single-parent families* (Unpublished master's thesis). University of the Western Cape, Western Cape, South Africa.
- Mermer, Y. (2011). *Genç kızların evlilik kurumuna ilişkin değer ve tutumları: Kayseri İncesu ilçesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Miller, A. J., Worthington Jr, E. L., & McDaniel, M. A. (2008). Gender and forgiveness: A meta-analytic review and research agenda. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27 (8), 843-876.
- Mutlu, H. (2013). *Engelli kardeşe sahip olan 18-30 yaş arasındaki bireylerin evliliğe yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Mutlu, M. (2004). *Üniversite gençliğinin evlilik ve aile kurumuna yaklaşımı: Fırat üniversitesi uygulaması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Myers, G. J., & Myers, M. T. (1992). *The dynamics of human communication: A laboratory approach*. New York: McGraw Hill, Inc.
- Nazlı, S. (2014). *Aile Danışmanlığı*. (11. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Neto, F., & Mullet, E. (2004). Personality, self-esteem, and self-construal as correlates of forgivingness. *European Journal of Personality*, 18, 15-30.
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Orathinkal, J., Vansteenwegen, A., & Burggraeve, R. (2008). Are demographics important for forgiveness? *The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families*, 16 (1), 20-27.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. (1. Baskı). Ankara: PDREM Yayınları.
- Parrott, L., & Parrott, L. (2005). *I love you more: how everyday problems can strengthen your marriage*. Michigan: Zondervan Publishing.

- Peake, T. & Steep, A. (2005). Therapy with older couples: Love stories- the good, the bad, and the movies. In M. Harway (Ed). *Handbook of couples therapy* (pp. 80-99). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Pelucchi, S., Paleari, F. G., Regalia, C., & Fincham, F. D. (2015). Self-forgiveness in romantic relationships: 2. Impact on interpersonal forgiveness. *Family Science*, 6 (1), 181–190. <http://doi.org/10.1080/19424620.2015.1082048>
- Pınar, G. (2008). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açısı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4 (14), 49-61.
- Poortman A., & Liefbroer, A.C. (2010). Singles' relational attitudes in a time of individualization. *Social Science Research*, 39, 938-949. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ssresearch.2010.03.012>
- Pretorius, G.A., Roux, J.A., & Meyer, J.C. (1991). Differing attitudes of adolescents towards marriage expectations. *McGill Journal of Education*, 26 (1), 41-52.
- Quinn, G. P., & Keough, M. J. (2002). *Experimental design and data analysis for biologists*. United States: Cambridge University Press.
- Riggio, H.R., & Fite, J.E. (2006). Attitudes toward divorce: embeddedness and outcomes in personal relationships. *Journal of Applied Social Psychology* 36 (12), 2935–2962.
- Riggio, H. R., & Weiser, D. A. (2008). Attitudes toward marriage: Embeddedness and outcomes in personal relationships. *Personal Relationships*, 15, 123-140.
- Roberts, R. C. (1995). Forgiveness. *American Philosophical Quarterly*, 32, 289-306.
- Roby, D.C. (1997). Forgiveness, parental nurturance, and self-esteem (adolescents, high school students). *Dissertation Abstracts International*, 58, (3024), 8A.
- Rotter, J. C. (2001). Letting go: Forgiveness in counseling. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 9 (2), 174-177.

- Ryu, E. (2011). Effects of skewness and kurtosis on normal-theory based maximum likelihood test statistic in multilevel structural equation modeling. *Behavior Research Methods*, 43 (4), 1066–1074. <http://doi.org/10.3758/s13428-011-0115-7>
- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. Theory. *Clinical Psychology Review*, 10 (1), 87-105.
- Safran, J. D., & Segal, Z. (1990). *Interpersonal process in cognitive therapy*. NY: Basic Books.
- Sarıçam, H., & Biçer, B. (2015). Affedicilik üzerinde ahlaki değer ve öz-anlayışın açıklayıcı rolü. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 109-122.
- Savaşır, I., Soygüt, G., & Barışkın, E. (Ed.). (2009). *Bilişsel davranışçı terapiler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sayger, T. A., Homrich, A. M., & Horne, A. M. (2000). Working from a family focus: The historical context of family development and family systems. In A. Horne (Ed.), *Family counseling and therapy* (pp. 12–38). Itasca, IL: F. E. Peacock.
- Schoder, V., Himmelmann, A., & Wilhelm, K. P. (2006). Preliminary testing for normality: Some statistical aspects of a common concept. *Clinical and Experimental Dermatology*, 31 (6), 757-761.
- Scobie, E. D., & Scobie, G. E. W (1998). Damaging events: The perceived need for forgiveness. *Journal of the Theory of Social Behaviour*, 28, 373-401.
- Scott, M.E., Schelar, E., Manlove, J.S., & Cui, C.H. (2009). Young adult attitudes about relationships and marriage: Times may have changed, but expectations remain high. https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2009/07/Child_Trends-2009_07_08_RB_YoungAdultAttitudes.pdf den alınmıştır.

- Segrin, C., Taylor, M. E., & Altman, J. (2005). Social cognitive mediators and relational outcomes associated with parental divorce. *Journal of Social and Personal Relationships, 22*, 361-377.
- Servaty, L. & Weber, K. (2011). The relationship between gender and attitudes towards marriage. *Journal of Student Research*.
<https://minds.wisconsin.edu/bitstream/handle/1793/53228/GenderandAttitudestowardsMarriage.pdf?sequence=1>'den alınmıştır.
- Shanas, E. (1979). The family as a social support system in old age. *The Gerontologist, 19* (2), 169–174. <https://doi.org/10.1093/geront/19.2.169>
- Sharma, S. (1996). *Applied multivariate techniques*. United States: John Wiley & Sons. Inc.
- Shurts, W. M., & Myers, J.E. (2012). Relationships among young adults' marital messages received, marital attitudes, and relationship self-efficacy. *Adultspan Journal, 11* (2), 97–111.
- Signorielli, N. (1991). Adolescents and ambivalence towards marriage: A cultivation analysis. *Youth & Society, 23*, 121-149.
- Singh, K. (2007). *Quantitative social research methods*. New Delhi: Sage Publications.
- Smith, R. L. (1994). Directions in marriage and family graduate level training. *Counselor Education and Supervision, 34*, 180-183.
- Snyder, C. R., & Heinze, L. S. (2005) Forgiveness as a mediator of the relationship between PTSD and hostility in survivors of childhood abuse. *Cognition & Emotion, 19* (3), 413-431. <https://doi.org/10.1080/02699930441000175>
- Sprenst, P., & Smeeton, N. C. (2007). *Applied nonparametric statistical methods (Fourth edition)*. United States: CRC Press.

- Strong, B., DeVault, C., & Cohen, F. T. (2011). *The marriage and family experience: Intimate relationships in a changing society (11th ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth
- Sullivan, H. S. (2001) *The interpersonal theory of psychiatry (2.Baskı)*. London: Routledge.
- Sullivan, H. S. (2002). *Psikiyatrinin temel kavramları* (Çev. Tufan Göbekçi). Ankara: Yeryüzü Yayınevi. (Eserin orijinali 1939'da yayımlanmıştır).
- Süataç, A. Ö. (2010). *Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, N.H., Durak-Batıgün, A., & Koç, V. (2011). Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı, Öfke ve Depresyon, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (1), 17-25.
- Şahin, N. H., Durak Batıgün, A., & Uzun, C. (2011). Anksiyete bozukluğu: Kişilerarası tarz, kendilik algısı ve öfke açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12 (2), 107-113.
- Şahin, N.H., Durak, A., & Yasak, Y. (21-23 Eylül 1994). *Kişilerarası ilişkiler ölçeği: Psikometrik özellikleri*. VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi sunuldu, İzmir.
- Şahin, S. (2017). *Örgütlerde mağduriyet algılamasının intikam niyeti ve affetme üzerindeki etkisi: Bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (Sixth edition)*. United States: Pearson Education.
- Tangney, J.P., Boone, A.L., & Dearing, R. (2005). Forgiving the self: Conceptual issues and empirical findings. In E.L. Worthington Jr (Ed.), *Handbook of Forgiveness* (p.143-159). New York: Routledge.

- Tarhan, N. (2007). *Evlilik Psikolojisi. (3. baskı)*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2014). *Son sığınak aile (21. Baskı)*. İstanbul: Nesil.
- Thode, H. C. (2002). *Testing for normality*. United States: Marcel Dekker, Inc.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L., ... Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality, 73* (2), 313–360. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2005.00311.x>
- Thornton, A., & Young-DeMarco, L. (2001). Four decades of trends in attitudes toward family issues in The United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of Marriage and Family, 63* (4), 1009-1037.
- Thornton, A., Axinn, W. G., & Xie, Y. (2007). *Marriage and cohabitation*. Chicago: University of Chicago Press.
- Thorton, A., & Freedman, D. (1982). Changing attitudes toward marriage and single life. *Family Planning Perspectives, 14* (6), 297-303.
- Topbaşoğlu, T. (2016). *Yaşam doyumunun yordayıcısı olarak öfke ve affetme: Affetmenin düzenleyici rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Tse, W. S., & Yip, T. (2009). Relationship among dispositional forgiveness of others, interpersonal adjustment and psychological well-being: Implication for interpersonal theory of depression. *Personality and Individual Differences, 46* (3), 365-368.
- Türkarlan, N., & Süleymanov, A. (2010). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evlilik konusundaki görüş ve düşünceleri-Azerbaycan ve Türkiye karşılaştırması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5*, 54-66.

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). *Yıllara ve cinsiyete göre ortalama yaş, genel nüfus sayımları*. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1589' dan alınmıştır.
- Uzun, C. (2008). *Kişilerarası ilişkiler, öfke, benlik algısı ve anksiyete*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Valdes, J. (1990). The inevitability of teaching and learning culture in a foreign language course. In B. Harrison (Ed.), *Culture and the Language Classroom* (pp. 20-30). ELT Documents: 132. London: Modern English Publications.
- Valerian, A. (2001). *The relationship between family of origin processes and attitudes towards marriage and likelihood to divorce among college students* (Unpublished doctoral thesis). Seton Hall University, South Orange, New Jersey, USA.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K., & Taşkın, L. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 14 (2), 26-38.
- White, K. M., Speirman, J. C., Bartis, J., & Costas, D. (1986). Intimacy maturity and its correlates in young married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 152-162.
- Wilcox, R. R. (2012). *Modern statistics for the social and behavioral sciences: A practical introduction*. United States: Chapman & Hall/CRC Press.
- Willett, J, M. (2009). *Exploring the mechanisms of connection between offspring's perception of interparental conflict and their current relationship functioning* (Unpublished master's thesis). The University of the Tennessee, Knoxville, USA.
- Willoughby, B. J. (2010). Marital attitude trajectories across adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 39 (11), 1305-1317. <https://dx.doi.org/10.1007/s10964-009-9477-x>

- Worthington, E. L. (1994). Marriage counseling: A Christian approach. *Journal of Psychology and Christianity, 13* (2), 166–173.
- Yıldırım, İ. (1993). Evli bireylerin uyum düzeni. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi, 1* (3), 249-257.
- Yıldırım, İ. (2007). Üniversite öğrencilerinde eş seçme kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3* (27), 15-30.
- Yılmaz, M. (2010). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve kendini açma düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Yolaçan, S. (2008). *Erdemin Dili Affedicilik*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Youngren, M. A., & Lewinsohn, P. M. (1980). The functional relation between depression and problematic interpersonal behavior. *Journal of Abnormal Psychology, 89* (3), 333-341.
- Yu, T., & Adler-Baeder, F. (2007). The intergenerational transmission of relationship quality: The effects of parental remarriage quality on young adults' relationships. *Journal of Divorce & Remarriage, 47* (3–4), 87–102. http://dx.doi.org/10.1300/J087v47n03_05
- Yükseköğretim Kurulu. (2018). *Öğrenci sayıları özet tablosu, 2017-2018*. https://istatistik.yok.gov.tr/zkau/view/z_zl10/dwnmed-1/lo81/2018_T1.pdf'den alınmıştır.

EKLER

Ek 1: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

		Hiç katılmıyorum	Nadiren katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
	→ Aşağıdaki ifadelere ne kadar katıldığınızı <u>1(HİÇ KATILMIYORUM)</u> ile <u>5(KESİNLİKLE KATILYORUM)</u> arasında derecelendiriniz.					
1	Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.	1	2	3	4	5
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
3	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	1	2	3	4	5
4	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
5	Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	1	2	3	4	5
6	Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
7	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	1	2	3	4	5
8	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	1	2	3	4	5
9	Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	1	2	3	4	5
10	Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
11	Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	1	2	3	4	5
12	Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
13	Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	1	2	3	4	5
14	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	1	2	3	4	5
15	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	1	2	3	4	5
16	Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	1	2	3	4	5
17	Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5
18	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	1	2	3	4	5
19	Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5
20	Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	1	2	3	4	5
21	Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	1	2	3	4	5

Ek 2: Heartland Affetme Ölçeği

Hayatımız boyunca, kendi davranışlarımız, başkalarının davranışları veya kontrolümüz dışındaki durumlar nedeniyle olumsuz olaylar yaşayabiliriz. Bu olumsuz yaşantıların ardından belli bir zaman geçtikten sonra, kendimiz, diğer insanlar veya yaşanan durumlar hakkında olumsuz duygu veya düşüncelerimiz olabilir. Bu tür olumsuz olaylara genel olarak nasıl tepki verdiğinizi düşününüz ve aşağıda verilen her ifadenin yanına, tarif edilen olumsuz duruma genellikle nasıl tepki verdiğinizi ifade eden sayıyı (aşağıdaki 7'li değerlendirme ölçeğine göre) yazınız. Vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen yanıtlarınızda olabildiğince dürüst ve samimi olunuz.

1	2	3	4	5	6	7
Beni hiç yansıtıyor				Beni biraz yansıtıyor		
			Beni pek yansıtıyor			
				Beni tamamen yansıtıyor		
☐ İşleri berbat ettiğimde önce kötü hissetmeme rağmen zamanla kendimi rahatlatabilirim.						
☐ Yaptığım olumsuz şeyler için kendime kin tutarım.						
☐ Yaptığım kötü şeylerden öğrendiklerim onlarla baş etmemde bana yardımcı olur.						
☐ İşleri berbat ettiğimde, kendimi kabul etmek benim için gerçekten çok zordur.						
☐ Yaptığım hatalara, zamanla daha anlayışlı olurum.						
☐ Hissettiğim, düşündüğüm, söylediğim ya da yaptığım olumsuz şeyler için kendimi eleştirmeyi durduramam.						
☐ Yaptığının yanlış olduğunu düşündüğüm kişiyi cezalandırmayı sürdürürüm.						
☐ Beni incitenlere karşı zamanla daha anlayışlı olurum.						
☐ Beni incitenlere karşı katı olmaya devam ederim.						
☐ Başkaları bana geçmişte zarar vermiş de olsa, eninde sonunda onları iyi insanlar olarak görebilirim.						
☐ Başkaları bana kötü davranırsa, onların hakkında kötü düşünmeye devam ederim.						
☐ Biri beni hayal kırıklığına uğrattığında, bu olayı eninde sonunda geçmişte bırakabilirim.						
☐ Kontrol edilemeyen nedenlerden dolayı işler ters gittiğinde, onlar hakkında olumsuz düşüncelere takılıp kalırım.						
☐ Hayatımdaki kötü durumlara zamanla daha anlayışlı olabilirim.						
☐ Hayatımdaki kontrol edilemeyen durumlar yüzünden hayal kırıklığına uğrarsam, onlar hakkında olumsuz düşünmeyi sürdürürüm.						
☐ Hayatımdaki kötü durumlarla eninde sonunda barışıırım.						
☐ Kimsenin hatası olmayan olumsuz durumları kabullenmek benim için gerçekten çok zordur.						
☐ Kimsenin kontrolünde olmayan kötü durumlarla ilgili olumsuz düşüncelerimden, eninde sonunda kurtulurum.						

Ek 3: Kişiler Arası Tarz Ölçeği

Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup, sizi ne kadar tanımladığımı sağ tarafındaki seçeneklerden birini işaretleyerek belirtiniz. Lütfen boş bırakmayınız. Seçeneklerde "doğru" ya da "yanlış" diye bir değerlendirme yoktur, önemli olan sizin kendinizi nasıl tanımladığınızdır. Lütfen isim yazmayın. Katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

		Sizi ne kadar tanımlıyor				
		%0	%25	%50	%75	%100
1	İnsanlarla konuşurken iğneleyici sözler söylemekten çekinmem.	1	2	3	4	5
2	Problemini anlatan bir kişinin, duygularından bahsetmesinden rahatsız olurum.	1	2	3	4	5
3	Problem yaşadığım bireyin ne hissettiğiyle ilgilenmem.	1	2	3	4	5
4	Karşımdaki insanı yapmasını istediğim davranış konusunda zorlarım.	1	2	3	4	5
5	İnsanlara emir vererek bir işi daha çabuk yaptırabileceğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5
6	Kendi çıkarım için başkalarına hoş sözler söylemekten kaçınmam.	1	2	3	4	5
7	Eleştirilmemek ya da reddedilmemek için kendi doğrularımı kendime saklarım.	1	2	3	4	5
8	İstediklerimi yapmaları için gerektiğinde insanlara gözdağı veririm.	1	2	3	4	5
9	Karşımdaki bireyle konuşurken onu küçük düşürücü ifadeler kullandığım olur.	1	2	3	4	5
10	Sorduğum sorularla karşımdakini sıkıştırmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
11	İnsanları dinlerken, sık sık sıkılıp konuyu değiştirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
12	Birilerini dinlerken genelde elimde bir şeylerle oynuyor olurum	1	2	3	4	5
13	Birini dinlerken oturduğum yerde kıpırdanmadan duramam.	1	2	3	4	5
14	Haksız olsam da karşımdaki kişi ne derse desin, kendimi savunurum.	1	2	3	4	5
15	Karşımdaki kişiye açıklama yapmaktansa, doğrudan ne yapması gerektiğini söylemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
16	Sohbet sırasında birini dinlemek istemesem de dinliyormuş gibi görünürüm.	1	2	3	4	5
17	İnsanlarla çatışmaktan ve aramızda var olan problemleri tartışmaktan kaçınırım.	1	2	3	4	5
18	İnsanlarla sorunlarımı çözerken, kendi ihtiyaçlarımı ön planda tutarım.	1	2	3	4	5
19	İnsanlara istediğim bir şeyi yaptırmak için onları pohpohlarım.	1	2	3	4	5
20	Sinirlendiğimde sonradan pişman olacağım sözler söylerim.	1	2	3	4	5

Ek 3: Kişiler Arası Tarz Ölçeği (Devam)

21	Biri beni eleştiriyorsa “asıl sen kendine bak” derim.	1	2	3	4	5
22	Arkadaşlarıma kendi taktığım isimlerle seslenirim.	1	2	3	4	5
23	Dertlerini anlatan arkadaşşıma, bunları boş vermesini söylerim.	1	2	3	4	5
24	Genellikle karşımdakileri dinlerken hiç soru sormam.	1	2	3	4	5
25	Karşımdakileri eleştirmekten kaçınmam.	1	2	3	4	5
26	İnsanlarla konuşurken duygularımı gizlemeye çalışırım.	1	2	3	4	5
27	Başkalarının hatalarını görürsem yüzlerine vururum.	1	2	3	4	5
28	Karşımdakilerin sorunlarını dinlemekten kaçınırım.	1	2	3	4	5
29	Başka insanların beğendiğim özelliklerini övmekten çekinirim.	1	2	3	4	5
30	Birini dinlerken anlamadığım ya da kaçırdığım bir yer olduğunda, sözünü kesip anlayamadığımı ya da kaçırdığımı söyleyemem.	1	2	3	4	5
31	Söylediklerimin aynen yapılmasını beklerim.	1	2	3	4	5
32	İnsanların çoğunun aptal olduğuna inanırım.	1	2	3	4	5
33	Öfkelendiğimde genellikle bağırıp çağırırım.	1	2	3	4	5
34	Eğer bir kişiye kızmışsam öfkemi başkalarından çıkarırım.	1	2	3	4	5
35	Birisiyle konuşurken göz teması kurmaktan rahatsız olurum.	1	2	3	4	5
36	Birini dinlemek istemezsem ilgisiz sorularla geçiştirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
37	Sıkıcı konular açıldığında; konuyu hemen değiştiririm.	1	2	3	4	5
38	Sıklıkla konuşulan konu sonlanmadan başka bir konuya geçtiğimi fark ettiğim olmuştur.	1	2	3	4	5
39	Kişilerarası sorunumu çözerken, karşımdakini anlamak zorunda olmadığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
40	Genelde, almak istediğim cevabı alacağım türden sorular sorarım.	1	2	3	4	5
41	İnsanlar yaptığım övgüleri hak etmeseler de onları överim	1	2	3	4	5
42	Biriyle tartışırken, tek amacım o tartışmayı kazanmaktır.	1	2	3	4	5
43	Karşımdakilerle içten içe alay etmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5

Ek 3: Kişiler Arası Tarz Ölçeği (Devam)

44	İnsanlara nasihat vermeyi severim	1	2	3	4	5
45	İnsanların dış görünüşleri onlara karşı davranışlarımı, konuşma biçimimi, ilişkilerimi belirler.	1	2	3	4	5
46	İnsanlar istediklerimi yapmazlarsa onlara küseceğimi bilirler.	1	2	3	4	5
47	Arkadaşlarıma isim takmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
48	Karşımdakini sorguya çekiyormuşum gibi sorular sorarım.	1	2	3	4	5
49	Çoğu zaman isteklerimi yaptırmak için insanlara karşı tehditkâr olurum.	1	2	3	4	5
50	Karşımdaki kişi ile aynı düşünceleri paylaşmadığımda söylediklerini sonuna kadar dinleyemem.	1	2	3	4	5
51	Çevremdeki insanları kendi istek ve gereksinimlerime göre yönlendiririm.	1	2	3	4	5
52	Başkalarına emirler vermekten hoşlanırım	1	2	3	4	5
53	Karşımdakini dinlerken aklımda başka düşünceler olsa da onu anlıyormuş gibi görünmeye devam ederim.	1	2	3	4	5
54	Çok öfkeli olduğum zaman gözüm hiç kimseyi görmez.	1	2	3	4	5
55	Başkasıyla konuşurken, cevabını pek önemsemediğim halde sorular sorarım.	1	2	3	4	5
56	Birileri benimle tartışırsa sonunda kırılacaklarını bilirler.	1	2	3	4	5
57	İnsanların çoğunun riyakâr olduğuna inanırım	1	2	3	4	5
58	Birisi bana sorunlarını anlatmaya başladığında içimden “umarım fazla uzatmaz” diye geçiririm.	1	2	3	4	5
59	İsteklerimi soru şeklinde yapar mısın, eder misin gibi yöneltmek yerine doğrudan yap, et gibi ifade etmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
60	Kendi düşüncelerimi savunmak için gerekirse karşımdakini kırarım.	1	2	3	4	5

Ek 4: Kişisel Bilgi Formu**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Değerli katılımcı,

Sizden, kişilik tarzları ve affetme ile evlilik tutumuna dair bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunmanız için ekteki kişisel bilgi formunu ve ölçekleri doldurmanız istenmektedir. Bilgiler çok sayıda kişiden elde edileceği ve genel olarak değerlendirileceği için adınız ve soyadınız istenmemektedir. Vereceğiniz bilgiler sadece bilimsel veri olarak kullanılacaktır. Lütfen ifadeleri dikkatlice okuyunuz ve hiçbir soruyu cevapsız bırakmamaya özen gösteriniz. Verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacak ve elde edilen sonuçlar sadece akademik çalışma amacı ile kullanılacaktır. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Soruları içtenlikle yanıtlamanız araştırmanın sonuçları açısından önemlidir. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz: Kadın (...) - Erkek (...)

2. Yaşınız (*yazınız*):

3. a. Okuduğunuz ya da mezun olduğunuz bölüm (*yazınız*) :

b. Formasyon öğrencisi misiniz: Evet (...) - Hayır (...)

c. Kaçınıcı sınıfsınız: 1 (...) - 2 (...) - 3 (...) - 4 (...) – Mezun (...)

4. Medeni durumunuz: Evli (...) - Bekar (...)

5. Anne-babanızın şu anki durumu: Beraberler (...) – Ayrı/boşanmış (...) – Diğer (...)

6. Ömrünüzün kalanında evlilik düşünüyor musunuz?(*Evliyseniz boş bırakın*): Evet (...) – Hayır (...)

7. Evli olan aile bireylerinizi işaretleyiniz: Abi (...) – Abla (...) – Kardeş (...) – Yok (...)

8. Nerede ikamet ediyorsunuz: Aile yanında (...) - Aileden ayrı bir evde (...) - Yurtta (...)

9. Kendiniz dâhil kardeş sayınız: 1(...) - 2(...) - 3(...) - 4(...) - 5 ve fazlası(...)

10. a. Şimdiye kadar size yapılan büyük bir hatayı affettiniz mi: Evet (...) – Hayır (...)

b. Affettiğiniz kişi: Akraba (...) - Arkadaş (...) - Sevgili (...) - Eş (...) - Diğer (...)

Ek 5: Uygulama İzin Yazısı

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı: 90661511-302.08.01/2294
Konu: Saffet ARSLAN'ın Uygulama İzni

28/05/2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25.05.2018 tarihli ve 20585590-302.08.01/1331 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Saffet ARSLAN'ın "Öğretmen Adaylarında Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması ile ilgili olarak hazırlamış olduğu anket ve uygulama yapabilmesi için Fakülteniz öğrencileri ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika programı uygulamak isteği konu başlığının "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" olması koşulu ile Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

imza

Prof. Dr. Muammer DEMİREL
Dekan V.

Özgeçmiş

Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul- 1991

Öğr. Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	KurumAdı
Lise	2005	2009	Tuğrul Bey Lisesi
Lisans	2009	2014	Boğaziçi Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi : İngilizce- İleri

Çalıştığı Kurumlar	Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Kurum Adı
	1. 2015-2015	M.E.B.
	2. 2015-2016	Kocaeli Üniversitesi
	3. 2016-	Uludağ Üniversitesi

01.01.2019
Saffet ARSLAN

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Saffet ARSLAN
Tez Adı	Öğretmen Adaylarında Kişiler Arası Tarz, Affetme ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Doç. Dr. Figen AKÇA
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindikiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 Yıl ☐ 2 Yıl ☐ 3 Yıl ☒ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikrî mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim

Tarih: 01/02/2019

İmza:

RİT-FR-KDD-12/00